

1/2022

25. ročník

cena 40 Kč

POODŘÍ

ČASOPIS OBYVATEL HORNÍ ODRY

Z obsahu:

Bývalé pískovny u Stachovic

Za zaniklými „Mlýnky” na Něčínském potoce

Zámecký park v Nové Horce

Proskovické divadlo Nad Struhou

Pískové doly v Zábřehu nad Odrou

POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry

www.casopispoodri.cz

Vydává Společnost přátel Poodří (IČ: 64627870) ve spolupráci s Agenturou ochrany přírody a krajiny ČR, regionálním pracovištěm Správa CHKO Poodří, ZO ČSOP Odry, ZO ČSOP Jeseník nad Odrou a Svazkem obcí Region Poodří.

Redakční rada: Ing. Radim Jarošek, Ing. Petr Lelek, Lumír Kuchařík, Ing. Alena Malíková, MVDr. Kateřina Křenková, Mgr. Ivan Bartoš, Jiří Zelený
Adresa redakce: Oblá 11, 709 00 Ostrava – Mariánské Hory
E-mail: radim.jarošek@volny.cz

Počítačová sazba a grafické zpracování: Aleš Luzar
Tisk: Printo spol. s r. o., Ostrava
Vydávání povoleno Ministerstvem kultury ČR, registrační číslo: MK ČR E 12812
ISSN 1803-2338

Vychází dvě čísla ročně.
Cena jednoho čísla: 40 Kč, roční předplatné: 80 Kč
Objednávky na adrese redakce.

XXV. ročník, č. 1/2022

Titulní strana: Momentka mláděte kvakoše nočního pořízená na Malém Bědném rybníce u Studénky. Foto Bronislava Petruskovská.
Tato strana: Labuť velká na snímku Evy Doležalové.

Ceník reklamy v POODŘÍ

Umístění na 3. nebo 4. straně obálky (černobílá) formát: A4 – 2 500 Kč, A5 – 1 000 Kč
Redakce si vyhrazuje právo na odmítnutí požadavku na reklamu, úpravu ceny (např. při opakované reklamě ve více číslech apod.) resp. řešení formou protislužby (např. propagací POODŘÍ v jiném periodiku).

Redakce děkuje za finanční příspěvek na tisk tohoto čísla:

- Obcím Albrechtický, Bartošovice, Bernartice nad Odrou, Hladké Životice, Jakubčovice nad Odrou, Jeseník nad Odrou, Jistebník, Mankovice, Proskovice, Pustějov, Stará Bělá, Stará Ves nad Ondřejnicí, městysu Suchdol nad Odrou a městu Odry.
- Všem čtenářům, kteří přispěli jakoukoliv částkou nad předplatné.

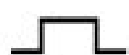

Obsah

Bývalé pískovny u Stachovic Daniel Kletenský	4	Moje místo v Poodří Jan Binar	67
Rozvzpomenutí se na naši intimní sounáležitost s půdou Alena Malíková	7	Pověsti z Oderských vrchů Josefa Ullricha Marek Bohuš	73
Pramen řeky Odry – historie po roce 2016 Jan Jeniš	9	Šikovné ruce našich regionálních producentů Sandra Genčiová	74
Msgre. Karel Kolsdorf, libavský farář a budišovský kaplan Jana Krejčová	13	Z činnosti Regionu Poodří v 1. pololetí roku 2022 Kateřina Křenková	76
Za zaniklými „Mlýny“ v údolí Něžčinského potoka Pavel Kašpar st., Eva Zezulková, Jaroslava Šustková	22	Vyhlášení Národní geoparku Krajina břidlice Alena Zemanová	76
Počátky rekreačního střediska a stanového tábora Vagonky Studénka v Klokočůvku Ludvík Kudla	30	Jak vznikala výtvarná podoba boha Odry? František Žáček	77
Růžový palouček pod Kletným Daniel Řičan	39	Co se ještě událo	78
Bylo to kolem poledne... O pádu leteckých pum v srpnu 1944 mezi Suchdolem a Bernarticemi Ilona Stavínková, Radim Jarošek	42	Počasi prvního pololetí roku 2022 Petr Dobeš	82
Zámecký park v Nové Horce a jeho minulost, současnost a budoucnost Andrea Miczková	45		
Pískové doly v Zábřehu nad Odrou Petr Lexa Přendík	52		
František Holinger na začátku ornitologického poznávání Poodří Jiří J. Hudeček	55		
Portrét divadla: Proskovické divadlo Nad Struhou Tomáš Matlenga	58		
Felixkapelle neboli kaplička sv. Antonína Paduánského v Bartošovicích Radim Jarošek, Jan Šádek	61		
Moje místo Libuše Billová	66		

Kaplička sv. Kříže v Proskovicích (viz s. 75). Foto Radim Jarošek.

Bývalé pískovny u Stachovic

Daniel Kletenský (text a foto)

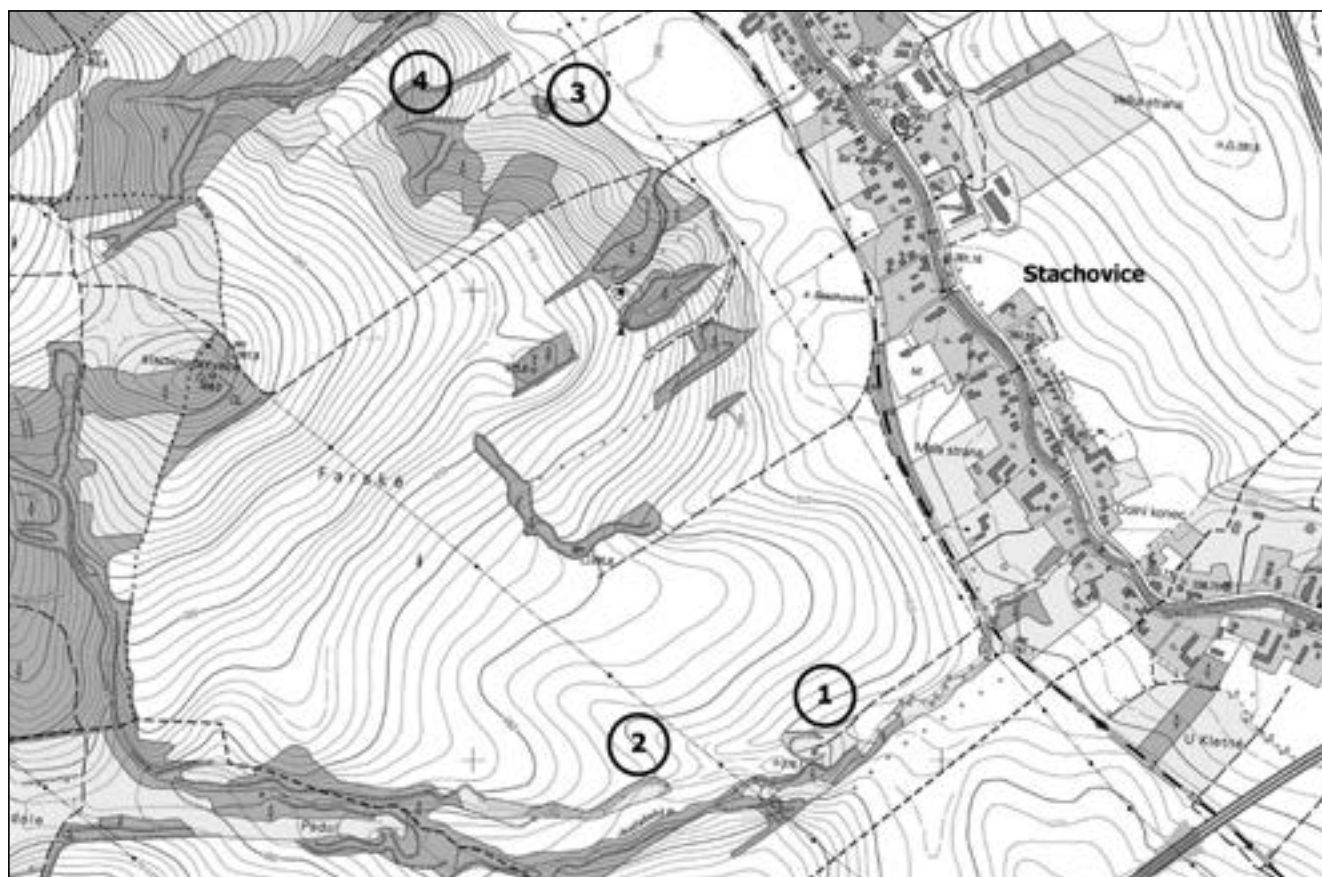

V popředí a vlevo reliéf Klimkovické pahorkatiny u Stachovic. Zalesněný vrchol uprostřed náleží do Tošovické vrchoviny. Oblast v pozadí vpravo spadá do Fulnecké kotliny.

Stachovice, místní část Fulneku, se převážně nachází v západní části Klimkovické pahorkatiny. Jedná se o plochou pahorkatinu, která je tvořena hlavně plošinami, široce zaoblenými rozvodními hřbety a široce rozevřenými, často suchými a asymetrickými údolími.

Severozápadní část Stachovic přechází do Tošovické vrchoviny. Severní okraj Stachovic leží ve Fulnecké kotlině.

Stachovice se rozprostírají na rozhraní dvou základních geologických jednotek České republiky

Situační mapa s lokalizací pískoven.

Pískovna č. 1 se nachází blízko levého břehu Jestrábského potoka. Je z větší části zarostlá. Sedimenty je možno pozorovat v pravé části profilu.

– Českého masivu a Západních Karpat. Toto rozhraní se označuje jako karpatská předhlubeň. Jedná se o soustavu neogenních (mladotřetihorních) pánví, které se utvořily mezi východními svahy Českého masivu budovanými horninami prvohor (paleozoikum) a čelní linii karpatských flyšových příkrovů tvořenými horninami druhohor (mesozoikum) a starších třetihor (paleogén). Karpatská předhlubeň probíhá na našem území od Mikulova přes Přerov na Opatovsko a zasahuje až k České Třebové a také na Opavsko. Na jihu přechází do Rakouska a na severu pokračuje do Polska. Je vyplněna mořskými sedimenty miocenního stáří (Petránek a kol. 2016).

Tyto sedimenty byly v minulosti odkryty a těženy v několika pískovnách nacházejících se západně až jihozápadně od Stachovic. Těžba zde většinou započala již na počátku 20. století. Mnoho z těchto pískoven již zaniklo, zarostlo dřevinami a staly se

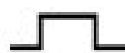
tak nedílnou součástí krajiny, nebo byly rekultivovány na pole. V historické literatuře se můžeme setkat s názvy jako Šturalova pískovna, Binarova pískovna, Vlkova pískovna nebo pískovna u Jurčikova lesa (Frejková 1952).

Do současnosti se zde naštěstí zachovalo několik odkryvů, ve kterých lze miocenní sedimenty studovat. Dvě pískovny označené jako lokalita č. 1 a 2 se nacházejí v blízkosti Jestrábského potoka. Lokalita č. 3 je již zcela zarostlá dřevinami a sedimenty zde již nejsou patrné. Nejlépe zachovaná je lokalita č. 4, která se nachází na sv. svahu Stachovického vrchu.

Třetihorní sedimenty, nacházející se v těchto pískovnách, stratigraficky náleží tzv. spodnímu badenu. Lze je popsat jako světle béžové až rezavě žluté hrubozrnné polymiktní (různorodého složení) vápnité písky s vložkami a čůčkami středně až hrubozrnných vápnitých pískovců. Uložení sedimentů je subhorizontální,

Pískovna č. 2 se rovněž nachází na levém břehu Jestrábského potoka. Je to stěnová pískovna o délce 160 m. Sedimenty je možno pozorovat pomístně v celém profilu.

Pískovna č. 3 je dnes již zcela začleněna do krajiny v podobě malého remízku. Sedimenty zde již nejsou patrné.

místa s šikmým zvrstvením. Sediment je tvořen hlavně zrny křemene, lupeny slíd (často převažuje biotit), zaoblenými klasty vápenců a úlomky prachovitých a jílovitých břidlic. Ojedinele byly pozorovány klasty (úlomky) draselných živců a plagioklasů, zaoblené valouny granitoidů, kvarcitů, rul a koralinních řas. Z akcesorických minerálů (zastoupených v malém množství) je přítomen granát a turmalín. Dále zde byl zjištěn kyanit, epidot, turmalín, sillimanit, andalusit, chromit, amfibol, výjimečně lze nalézt zirkon, rutil, pyroxen, glaukofan a titanit. Z živočišných složek byly ve výplavu nalezeny schránky foraminifer (jednobuněční mořští prvoci), které doprovázejí úlomky ostnů

Spodnobádenské písky přecházející v pískovce v lokalitě č. 4.

ježovek, schránek měkkýšů a mechovek (Gilíková a kol., 2007).

Mocnost těchto sedimentů je doložena vrty při ústí Jestřabského potoka do Husího potoka, kde dosahuje 35 m. V jejich podloží se nalézají sedimenty kulmu.

Výše uvedené sedimenty jsou nejlépe sledovatelné na lokalitě č. 4. Ložisko bylo otevřeno stěnovou, částečně zahloubenou pískovnou o rozměrech 50 x 40 m a výšce 6–7 metrů. Celková mocnost těžených spodnobádenských písků zde nebyla ověřena. Podloží písků tvoří kulmské jílovce a prachovce vystupující na povrch sz. od pískovny. V nadloží písků jsou vyvinuty hnědé svahové hlíny. Těžbu v této pískovně zde

Pískovna č. 4. Jsou zde patrné vrstvy nepevněného písku a zpevněného pískovce.

provozovalo JZD Stachovice v polovině 70. let 20. století. V předpolí opuštěné pískovny bylo vymezeno malé nebilanční ložisko Stachovice evidované pod číslem 5245100. Zásoby bádenských sedimentů se odhadují na 108 tis. m³ a jsou vhodné pro použití na maltářské písky. Komplikaci při těžbě budou způsobovat vložky pevných pískovců, které bude nutno odstraňovat nebo předrcovat a přidávat k surovině (Gilíková a kol., 2007).

Vytěžený materiál ze stachovických pískoven se používal pro stavební účely v blízkém okolí, jako stavební písek do omítek, k výrobě cementového zboží, pro válcování silnic a na stavbu mostů (Frejková 1952).

Použitá literatura:

FREJKOVÁ, L. (1952): *Soupis lomů ČSR. List Nový Jičín (4160)*. Ústřední ústav geologický. Praha.
GILÍKOVÁ, H. et al. (2007): *Vysvětlivky k základní geologické mapě ČR 1: 25 000, list 25-122 Suchdol nad Odrou*. Česká geologická služba. Brno.
PETRÁNEK, J. A KOL. (2016): *Encyklopedie geologie*. Česká geologická služba. Praha.

Mgr. Daniel Kletenský

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, regionální pracoviště Správa CHKO Poodří

Kontakt: daniel.kletensky@nature.cz

Rozvzpomenutí se na naši intimní sounáležitost s půdou

Alena Malíková

Začátkem letošního března jsem zase jednou vyjela z Příbora – autobusem, jen po našem okrese. A za okny, mezi obcemi pole, mnohá pooraná, neose-tá. Ano, je jaro, některá můžou být „jenom pooraná“, ale jakoby bez života? Leccos napovídá barva půdy – žlutá, šedá; vzhled – zhuťnéle hroudy; a navíc jsou někde na polích kaluže, navzdory suchu. Zdá se, že naše půdy nejsou zdravé, živé. Nemají drobtovitou strukturu, v podorníci se nachází zhuťnělá vrstva – neumožňují vsakování vody, nevóní. A následují otázky – uvědomujeme si dostatečně, že na kvalitě půdy záleží kvalita potravin, dostatek vody krajině, rozmanitost

přírody, že s ní souvisí i schopnost krajiny vyrovnávat se s klimatickými změnami? Že půdu nedědíme, ale máme ji půjčenou od našich dětí?

A tak jsem si připomněla text, který jsem měla přednést na loňském semináři spolku Pilgrim – Potulná univerzita přírody (Becoming Native aneb Hledání domova), kterého jsem se nakonec nemohla zúčastnit, a text tam přečetl některý z účastníků. Domluvili jsme se s redakcí časopisu na tom, že text zveřejníme i v POODŘÍ, třeba některého čtenáře osloví, něco mu připomene...? Půda a náš vztah k ní je v dnešní době stejně důležité téma, jako náš vztah k sobě samým.

Pohled z úbočí Starojického kopce směrem do Moravské brány – vlevo vrch Hůrka. Foto Radim Jarošek, červen 2022.

Parlament České republiky přijal vyhlášku¹ o ochraně zemědělské půdy před vodní² erozí, podle které mj. je přípustná míra erozního ohrožení (jinými slovy stát povoluje, aby z pole odteklo) 9 t půdy z 1 hektaru za rok v případě hlubokých a středně hlubokých půd, 2 t půdy z 1 hektaru na rok v případě mělkých půd.

Přijal vyhlášku o ochraně nás samotných před námi samotnými???

Milí přátelé, srdečně Vás zdravím ze severu Moravy, z Příbora a děkuji té/tomu, která/který tento text čte. Nakonec se aspoň takto pokusím popsat, co mi napovídají mysl a intuice při rozvzpomenutí se na naši intimní sounáležitost s půdou. Celý letošní seminář a vlastně všechny semináře Potulné univerzity přírody jsou o tom-těž, o úžasné pestrosti, rozmanitosti a propojenosti forem Vesmíru. Jsou o vztazích, o uvědomění si, čeho jsme součástí, jsou o spolupráci, a taky o společném učení se vděčnosti.

Poté, kdy jsme se o výrazných důsledcích klimatických změn počasí, konkrétně o ničivosti tornáda, mohli přesvědčit na vlastní oči i u nás – na Břeclavsku a Hodonínsku, jsem čekala zmínku (když už ne hlasité upozornění nebo přímo varování), že něco děláme špatně. Nebo aspoň otázku – není to i naše vina? A taky třeba návrh – pojďme zjistit, v čem je problém a dejme se novou cestou. Nevím, jestli se někde ve sdělovacích prostředcích tato otázka a touha po odpovědi objevila...?

Ano, lidé projevili obrovskou solidaritu, darovali mnoho miliónů korun na obnovu bydlení rodinám, které byly postiženy tornádem, nezištně pomáhali, ale jedeme dál, postaru. A tak například přijímáme vyhlášku o tom, že zemědělci může odtéct ročně z jednoho hektaru 9 tun půdy (představme si, že například z 30hektarového pole může odtéct 270 tun půdy za rok!!!). Půdu nevyrobíme, není to jen nějaká směs živé a takzvaně neživé hmoty. Půda je síť vztahů, ekosystém, kterému nikdy zcela neporozumíme, půda je živá.

Je to přece „jenom“ půda, hlína, ... soil, dirt... o čem je tu řeč, kde začít?

Klíčem k pochopení půdního světa je zaměřit pozornost na vztahy mezi rostlinným kořenem, živou a takzvanou neživou složkou půdy.

Díky daru energie Slunce³ probíhá v zelených částech rostlin fotosyntéza, při níž se tvoří jednoduché

cukry a následně mnohem složitější organické látky. Jak rostlina s těmito jednoduchými cukry nakládá? Část spotřebuje a část, až 80 % jich proudí dolů, do kořenů, kde v rhizosféře, v bezprostřední vrstvičce půdy kolem kořenového vlášení, v této životem kypící oblasti dochází k dalšímu zázraku – rostlina darem jednoduchých cukrů, tzv. exudátů probouzí půdní organismy k životu, dodává jim energii a na oplátku od nich dostává živiny, které by si neuměla sama obstarat, ať už je to dusík, fosfor a další. A k zázraku vzájemné výměny se připojují tenoučká vlákna hub, která se této ekonomiky daru rovněž účastní.

Uvědomme si, když kráčíme po louce, lesem, díváme se na pole, co se děje pod zemí. Pod našima nohama se nachází neuvěřitelně důmyslné spojení mezi kořeny, mikroorganismy

i vyššími organismy a houbami, které tvoří doslova podzemní síť, podzemní internet. Rostliny dávají, získávají, jsou vyživovány, komunikují spolu, pomáhají si. Neustálé propojení, neustálý pohyb. A půda je zdravá, prospívá, voní, její struktura je drobtovitá, umožňuje vsakovat a čistit vodu, ochlazuje krajinu, podporuje život.

Zemědělec by se ve svém hospodaření měl zaměřit právě na to, aby přispíval k utváření vztahů mezi rostlinou a půdou. Měl by vysévat, vysazovat co nejvíce plodin, vybízet ke spolupráci; půda by měla být pokud možno neustále zakrytá rostlinami.

Co se děje, když použije průmyslová hnojiva? Naruší spojení utvářené v oblasti rhizosféry, rostlina není motivována k darům, aby na oplátku získávala živiny. Ale pragmaticky je přijímá ve snadno dostupné formě, její kořenový systém se nerozvíjí,

a následně se netvoří ani drobtovitá struktura půdy. Půda se rozpadá, nežije, je náchylná k erozi,⁴ nezadrží vodu, voda odtéká, často i s nejjemnějšími částicemi, které označujeme jako bahno a při katastrofických událostech je musíme odklízet z obydlí a dalších budov, z cest. A jak je to s půdou a s pesticidy? S látkami na „ochranu proti chorobám, škůdcům a plevelům“? V případě jejich použití se situace ještě dále zhoršuje. Ničí se půdní mikroorganismy, chvostokoci, žížaly a další organismy vázané na půdu; kořínky nemají s kým vytvářet vztahy a problém je tu – opět narušená struktura půdy s celou řadou konkrétních projevů, ať už je to eroze, neschopnost zadržet vodu, klesající biodiverzita. Krajina chřadne.

Co se tedy děje s půdou v případě intenzivního chemického zemědělství? Narušují a hroutí se vztahy. A zde je jádro problému – člověk s chladným rozumem, s chemickými berličkami a těžkou mechanizací, bez uvědomění si, že není diktátorem, ale spoluvůrcem dění v krajině, ničení ekosystémů nezabrání.

4 Koho z vás by toto téma zajímalo, může zhlédnout přednášku Jaroslava Záhory „Sucho začíná tam, kde končí život v půdě“, kterou natočil Karel Čtveráček.

Naše úsilí o zachování a zvýšení půdní úrodnosti by tedy mělo být založeno na celistvosti a oblasti,⁵ to znamená také více na citu a intuici a méně na analyzujícím a umrtvujícím rozumu. Jen tak se půda pro nás může opět začít stávat posvátnou. To bude zúrodňující, zdravé a oživující pro ni, pro krajinu, pro potraviny i pro nás. Neboť my jsme půda.^{6, 7}

Jak konkrétně můžeme vyjádřit naše vědomé propojení s půdou? Každý z nás má možnost volby. Každý z nás má možnost budovat a vyjádřit vědomý vztah k půdě, k jídlu, k zemědělcům.

Co může zemědělec?

Může se rozhodnout, jestli se bude učit vnímat místo, kde hospodář, jestli se na ně bude ladit a spolupracovat s ním, bez průmyslově vyrobených hnojiv a pesticidů. Může hospodařit ekologicky, biodynamicky, agroekologicky.

Co může vlastník půdy?

Může se rozhodnout, komu a za jakých podmínek půdu pronajme. Může v pachtovní smlouvě stanovit podmínky hospodaření s půdou a občas půdu sledovat, může o hospodaření se zemědělcem hovořit.

(Slovo spotřebitel je velmi vágní slovo pro toho, kdo nakupuje potraviny, raději tedy):

Co může ten, kdo si obstarávají jídlo?

Může se rozhodnout, od koho si jídlo koupí, jak zemědělec hospodář, jak daleká byla cesta jídla, jestli a jak byly potraviny zpracované, jestli a jak jsou zabalené, jestli jsou opravdové, nebo je v nich spousta dochucovadel, konzervantů, barviv atd.

Záleží opravdu na každém z nás, jakou půdu, vodu, krajinu, klima budeme mít.

Jako nejdůležitější mi přijde, jestli si dokážeme uvědomovat to, že půda, voda, krajina nejsou „věci“ mimo

5 Drobtovitá struktura půdy/půdní drobt je oblý (pozn. autorka).

6 Jsme půda, článek Vandany Shivy We Are the Soil, publikovaný v The Asian Age, 26. května 2014, překlad Alena Malíková pro Půda zdravá, živá, úrodná.

7 Radomil Hradil, Půda zdravá, živá, úrodná; Fabula & Bioinstitut, 2015.

nás, ale že jsme to my. A to si můžeme připomínat každým okamžikem, když dýcháme, pijeme vodu, jíme...

Vědomé prožívání jídla

Veškeré naše jídlo pochází jako dar od Matky Země. Když si ukousnete chleba, měli byste si uvědomovat, co právě děláte. Vaše mysl by se neměla toulat nikde jinde. Neměli byste myslet na svou práci nebo sprádat plány pro budoucnost. Dokážete-li pohlédnout do podstaty chleba, uvidíte pšeničná pole a nádherné krajiny kolem nich. Uvědomíte si práci farmáře, mlynáře a pekaře. Chléb nevznikl z ničeho. Vznikl ze zrní, deště, slunce, půdy a z tvrdé práce mnoha lidí. Celý vesmír vám přinesl tenhle malý kousek chleba. Zastavíte-li mysl a pozorně se podíváte na kousek chleba, během několika vteřin se dokážete soustředit a uvidíte, že tento chléb je skutečný zázrak, je poslem celého vesmíru. Pokud budete jíst chléb, aniž byste si uvědomovali, co děláte, získáte z něj trochu živin. Jestliže se ale chleba svou myslí skutečně dotknete, bude vás vyživovat celý vesmír. Jaká krása!⁸

Dokud nebudeme každým okamžikem vnímat zážrak, který se neustále odehrává v nás a současně před našima očima, dokud neporozumíme sobě samým, nebudeme schopni pečovat o Zemi. Půda je síť vztahů, ekosystém, kterému zcela nikdy neporozumíme, půda je živá a 1 cm půdy se tvoří 100 až 1000 let. Co ještě můžeme pro půdu udělat?

Můžeme jí být vděční, protože když jsme někomu vděční, nemůžeme mu přece ublížit.

Pro Potulnou univerzitu přírody, Becoming Native aneb Hledání domova – Jak obnovit identitu se svým místem a s planetou, na níž žijeme, 2. až 8. srpna 2021.

V Příboře 31. července 2021, pro potřeby POODŘÍ upraveno 25. března 2022

Ing. Alena Malíková

Kontakt: jadernicka@gmail.com

8 Thich Nhat Hanh, Dopis z lásky. Láskyplný vzkaz Matce Zemi od jejích dětí, Metafora, Praha 2014.

Pramen řeky Odry – historie po roce 2016

Jan Jeniš

V čísle 1/2016 vyšel v POODŘÍ článek o historii pramene Odry po roce 1947. Nyní na něj navazujeme shrnutím událostí, které se v souvislosti s ním od té doby odehrály.

Na úvod se na třech fotografiích z Kroniky obce Daskabát (Lidé – doba – události, 1989–1990), kronikáře Jana Zatloukala, na chvíli vrátíme do doby vzdálenější a připomeňme si, jak vypadal před desetiletími...

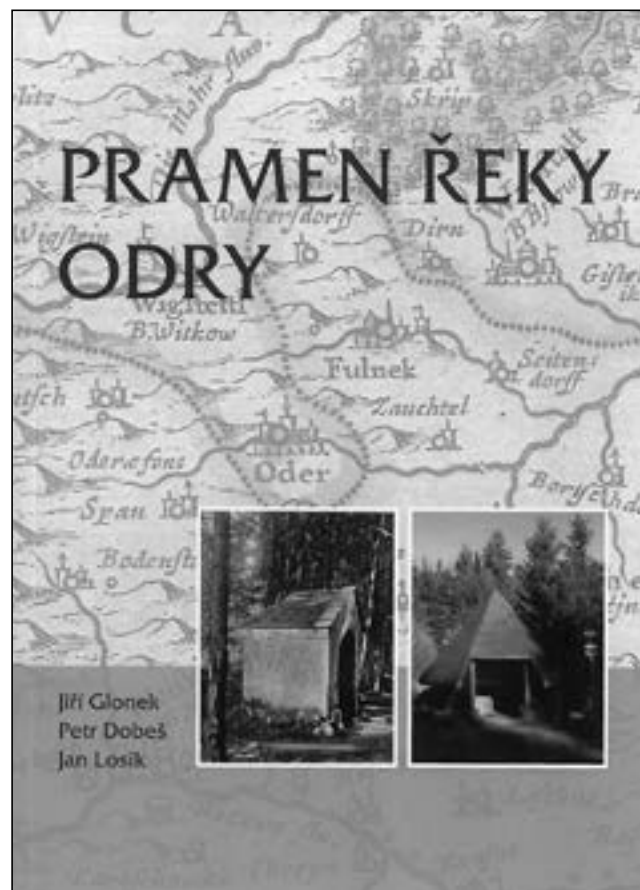
Na fotografii z roku 1969 je zachycena menší čtvercová dřevěná besídka nad pramenem, která byla postavena roku 1960. Osoby zleva: Jan Zatloukal, Milada Pavlíková, Jiří Zatloukal, Jana Pavlíková. Foto pravděpodobně Žofie Zatloukalová.

Pramen Odry v červenci 1989, tehdy obklopený vysokým smrkovým lesem. Po kůrovcové kalamitě vypadá okolí jinak, nicméně před nedávnem zalesněné plochy jsou příslibem, že se jednou vzrostlého lesa zase dočkáme.

Takto vypadal dolní pramen Odry v roce 1990.

Titulní strana knihy „Pramen řeky Odry“.

zúčastnilo hodně návštěvníků z blízkého i vzdálenějšího okolí a rovněž turistů z polského města Kuźnia Raciborska, které je družebním městem Oder, v čele s jeho starostou Pawlem Machou.

V rámci sestavování finančního plánu na rok 2020 byla v rozpočtu divize VLS schválena částka na úpravu pramene řeky Odry a jeho okolí z důvodu potřeby zkulturnění tohoto významného místa po období zpracování rozsáhlých kalamit a zalesnění holin, které rozpadem smrkových porostů na náhorní rovině Oderských vrchů vznikly. Bylo rozhodnuto, že v rámci této úpravy bude upraven vlastní pramen (Oderquelle II), bude vybudován povalový chodník od lesní cesty „Odra“ k prameni a okolo tohoto chodníku budou umístěny informační tabule seznamující návštěvníky s pramenem, jeho okolím a historií. Po návštěvě pramene ředitelem státního podniku Ing. Petrem Králem bylo rozhodnuto i o obnově tzv. horního pramene (Oderquelle I) a prodloužení povalového chodníku až k tomuto hornímu prameni.

Veškeré práce byly zabezpečeny zaměstnanci VLS – Dopravně mechanizační správy, kteří je provedli ve vysoké kvalitě a v čase, který přivedl k obnovenému prameni tisíce lidí. Dílo bylo dokončeno v listopadu 2020, takže největší nápor pramen Odry zvládl v zimním období 2020/2021, kdy vrcholila první vlna virového onemocnění Covid-19 a kdy spousta lidí objevila, že má pramen jedné z našich nejvýznamnějších

Kovářské práce na dolním prameni Odry provedl Vlastimil Richter – firma „Zámečnictví Vlastimil Richter, Podhoří č. 21“. Foto Radim Jarošek, květen 2022.

řek tzv. „za kopcem“. Na Silvestra 2020 navštívilo pramen Odry cca 1500 návštěvníků. Tento boom s sebou přinesl i stinné stránky a to především neukázněnost občanů. Vzhledem k tomu, že pramen leží za hranicí vojenského újezdu, platí zde zcela jednoznačně omezení daná zvláštním využitím území a uvedená v návštěvním řádu. Velká část návštěvníků však nebrala tato omezení v potaz, čímž se samozřejmě dostávala často do konfliktů s vojenskou policií a nesla za to následky. Množství těchto excesů se na základě nemilých zkušeností a udělených pokut postupně snižovalo a není v současné době problémem.

Povalový chodník je vybudován s odpočinkovými „zálivy“, na nichž jsou umístěny informační tabule seznamující přítomné s geografickým popisem místa, s faunou a flórou Oderských vrchů a okolí pramenišť a v neposlední řadě s historií „obou pramenů“ (významnou měrou se na tvorbě těchto tabulí podílel Olomoucký kraj).

V červenci roku 2020 bylo slavnostně předáno Ing. Janem Jenišem Ing. Tomáši Klevarovi, hlavnímu inženýrovi VLS historické „pádlo“ řeky Odry, která je s ním znázorňována na různých frontispisech a kartuších z osmnáctého století jako říční božstvo. Nápis na tomto pádle (Fons protector, Quellwachter,

Nové pokrytí altánu břídlíci v červnu 2022. Foto Radim Jarošek.

Zaščitník istoka, Strážce pramene), uvedené ve čtyřech jazycích důležitých ve vztahu k prameni řeky Odry (latina, němčina, ruština, čeština), pověřují držitele této relikvie ochranou obou pramenů a jejich okolí. Ing. Tomáš Klevar byl při příležitosti svých čtyřicátých narozenin na „Strážce pramene“ pasován. Nechtě dlouho chrání toto místo, jež si řádnou péčí zaslouží!!!

V září 2021 navštívil pramen Odry dlouholetý lovecký host vojenských lesů Miroslav Posád z Valašského Meziříčí v doprovodu svého loveckého průvodce pana Václava Sobotky seniora z Lesní správy Potštát. Pan Posád se podívil, jak je možné, že v „kraji břidlice“ je střecha stavby, chránící nejvýznamnější místo v krajině, pokryta „bonským šindelem“ a navrhl, že pokud vojenské lesy zajistí pokrytí altánu šifrem (šablonami břidlice), on uhradí náklady za provedení prací. Ing. Jan Jeniš po domluvě s Mgr. Alenou Zemanovou, vedoucí odboru kultury a školství MěÚ města Oder, zajistil převoz břidlice z domu paní Zdeňky Rozumové, což byl poslední dům, který byl v Odrách krytý břidlicí (ul. Komenského 654/15), a dohodl s panem Jaromírem Machalou z Jívové pokrytí přístřešku vedle pramene. Současně s tím byl pokryt i samotný altán nad pramenem. Na něj však byla použita břidlice z Velké Střelné, kterou měl p. J. Machala k dispozici. Práce byly provedeny v červnu 2022 za podmínek domluvených s Miroslavem Posádem.

Dne 1. května 2022, opět v rámci akce Bílý kámen, proběhlo, po dohodě Újezdního úřadu vojenského újezdu Libavá, VLS a zástupců města Odry, slavnostní otevření naučné stezky „U pramene Odry“. Tato akce se uskutečnila v podstatě s jedenapůlletým zpožděním, které bylo způsobeno omezujícími opatřeními souvisejícími s pandemií Covidu-19. V tomto mezidobí obdržely VLS cenu Olomouckého kraje „Za přínos v oblasti přírodního prostředí“ za obnovu pramene Odry a za vybudování naučné stezky v oblasti pramenů. Ocenění převzal dne 21. října 2021 ředitel divize Lipník n. B. Ing. Jaroslav Nerad, který zahájil, společně se starostou města Oder Ing. Liborem Helisem a přednostou Újezdního úřadu vojenského újezdu Libavá pplk. Ing. Ladislavem Zakuřanským zmíněného 1. května 2022, i oficiální otevření naučné stezky.

Předávání ocenění přihlížely 1. května 2022 desítky návštěvníků – pěších i cyklistů. Foto Radim Jarošek.

Vystoupení souboru „Trubači VLS ČR s. p., divize Lipník n. B. a ZUŠ Potštát“, čtvrtý zleva Jan Jeniš. Foto Radim Jarošek.

Naučná stezka, která se nalézá na konci „červené turistické trasy“ vedoucí z Dolního Újezdu přes Kozlov k prameni, je pro veřejnost přístupná ve dnech pracovního volna a pracovního klidu a ve státem uznaných svátcích. Protože se nachází ve vojenském újezdu Libavá, je ze strany návštěvníků bezpodmínečně nutné dodržovat „Návštěvní řád“ umístěný na parkovišti v obci Kozlov a na počátku stezky. Protože pouze dodržováním daných pravidel a především pořádku v okolí obou pramenů (co si kdo donese, to si s sebou odnese) mohou návštěvníci ocenit a zdůraznit význam této evropsky významné lokality.

Ing. Jan Jeniš

Narodil jsem se 21. července 1961 ve Šternberku. Nikdy jsem nechtěl být ničím jiným než lesníkem a myslivcem, k čemuž mě vedl můj děda Eduard Melč. Celý život sloužil u Vojenských lesů a žil na hájovně v Bohuslávkách, kde žiju po něm také já – posledních 32 let. Po absolvování lesnické fakulty VŠZ v Brně jsem v roce 1984 nastoupil k Vojenským lesům do Lipníka n. B., kde jsem pracoval ve funkcích adjunkta, lesního, technologa, technika na lesní správě, polesného, vedoucího lesnického oddělení, hlavního inženýra a vedoucího lesní výroby až do současnosti. V Oderských vrších jsem prožil jako lesník a myslivec celý svůj fyzický i profesní život a vždy jsem se snažil řídit heslem: „Po lesníkovi musí růst les, i když se výsledků své práce nedožije. Les by měl přebrat od svých předků, snažit se o jeho zvelebení a předat jej dalším generacím!“ A musí pracovat s chutí a zapálením pro věc, protože: „Kdo nehoří, nemůže zapálit!“ A práce v lese to je běh na velmi, velmi dlouhou trať. A tak jak kdysi prohlásil jeden můj slovenský kolega Ing. Jozef Spevár: „Ne majetky, ne peníze, voda je to nejdůležitější, co máme. A voda bude tam, kde poroste zdravý les a zdravý les bude tam, kde budou hospodařit moudří lesníci.“

Kontakt: Jan.Jenis@vls.cz

Msgre. Karel Kolsdorf, libavský farář a budišovský kaplan

Jana Krejčová

Obětavý člověk a kněz Msgre. Karel Kolsdorf se narodil, jak udává matriční zápis, 1. července 1870 v Bojkovicích na Vasilsku v č. p. 49.¹⁾ Na svět mu pomáhala porodní bába Františka Opavská z Bojkovic č. p. 337. Následující den byl ve farním kostele sv. Vavřince pokřtěn tamním farářem P. Václavem Nesvadbou.²⁾ Jeho otec Karel byl pojezdým (hospodářským úředníkem) hraběnky Jindřišky z Larisch-Mönnichu.³⁾ Karel Kolsdorf st. byl synem Jana Kolsdorfa, panského kováře v Karviné (v době narození syna Karla ml. již zemřelého) a jeho manželky Anny, rozené Thunové. Matka budoucího kněze Amalie Šiškové, byla dcerou Antonie Šiškové, domácí paní v Uherském Brodě, dcery Františka Šišky, měšťana tamtéž a jeho manželky Veroniky, dcery Floriana Svobody, měšťana v Uherském Brodě. Novorozenci šli za kmotry Karl Kolsdorf, nadlesní v Pitíně a Antonín Šiška z Uherského Brodu. Karel Kolsdorf vyrůstal spolu se dvěma sourozenci.

Bohosloví vystudoval v Olomouci, jáhenské svěcení obdržel v Olomouci 24. července 1892 od světitel biskupa Gustava hraběte Belrupta.⁴⁾ Na kněze byl od téhož biskupa posvěcen v neděli 6. listopadu 1892.⁵⁾ Svou první mši svatou obětoval ve sváteční den 13. listopadu 1892 na Starém Brně v klášterním kostele sv. Tomáše u otců augustiniánů. Začátek mše byl stanoven na osmou hodinu ranní, kázání v českém a německém jazyce obstaral P. Clemens d'Elpidio Janetschek O. S. A.⁶⁾ Matka Msgre. K. Kolsdorfa byla již tehdy vdovou a žila se svým synem v Brně.

Po vysvěcení byl novokněz P. K. Kolsdorf ustanoven kooperátorem ve Štítné nad Vláří.⁷⁾ Zanedlouho se stal kooperátorem ve Francově Lhotě, administrátorem byl jmenován koncem září 1893.⁸⁾ V únoru 1894 byl ustaven coby kooperátor v Mohelnici.⁹⁾ Tam se po svém příchodu začal angažovat ve spolkovém a politickém životě, v roce 1895 se stal předsedou Katolického tovaryšského spolku (Katholische Gesellensverein) a v roce 1901 členem výboru mohelnického Křesťansko-sociálního národního spolku (Christlich-socialer Volksverein).¹⁰⁾

V Mohelnici se v osobě Msgre. Vinzenze Hausnera, mohelnického děkana a faráře, rodáka z Města Libavé, poprvé setkal s krajem, do kterého byl později dosazen a kde vykonal záslužnou práci.¹¹⁾ Nadačním kaplanem v Mohelnici byl P. K. Kolsdorf investován v dubnu 1902.¹²⁾ Jako předseda Katolického tovaryšského spolku je znovu uváděn k roku 1906.¹³⁾ Počátkem ledna 1909 bylo v tisku oznámeno, že P. Karel Kolsdorf dostal právo nosit synodálie.¹⁴⁾

V roce 1910 přišla změna, jelikož P. K. Kolsdorfovi byla v březnu udělena fara v Německé Huzové (dnes Huzová).¹⁵⁾ V tomto jeho novém působišti mu

ve středu 26. února 1913 zemřela matka.¹⁶⁾ Amalie Kolsdorfová byla dobře známá mnohým rodinám na Slovácku. Pokud byla ještě zdravá, tak tam svému synovi vedla hospodářství. Smrt ji zkosila po měsíc

Fara v Huzové se závětří, 2009, foto J. Krejčová.

Pohled na bývalou zahradu ze závětří, 2013, foto J. Krejčová.

trvající nemoci. Všeobecné oblíbenosti si získala pro svou milou, dobrotivou a laskavou povahu. Její pohřeb konaný v pátek 1. března byl velkolepý, dostavily se zástupy obyvatel nejen z Německé Huzové v čele s městským zastupitelstvem, ale i z přifařeného Mutkova. Pohřební obřady vykonal Msgre. Gustav Klug, kníže-arcibiskupský sekretář z Olomouce za asistence P. K. Kolsdorfa a farářů P. Františka Pavlíčka z Hnojic, P. Jana Lohnera z Jiřikova, městského kaplana z Mohelnice P. Rudolfa Jambora a kaplana z Jiřikova P. Josefa Horáka.¹⁷⁾ Pochována je na huzovském hřbitově.

P. K. Kolsdorf měl zálibu v hádánkách a skládačkách s tajenkou. Zveřejňoval je v časopise Eva, vydávaném v Novém Jičíně.¹⁸⁾ Naopak také dostával za vyřešení hádanky odměnu.¹⁹⁾ Šlechetné srdce možná zdědil po matce, zpráva z novin zaznamenala jeho příspěvek ve výši 20,- K na sbírku zimní pomoci vojákům.²⁰⁾

Další zlom v profesním životě nastal počátkem ledna 1915 jeho investováním na faru ve Městě Libavé, kde vystřídal administrátora P. Jana Lutze, který odešel na stejné místo do Německé Huzové.²¹⁾ P. K. Kolsdorf byl prvním knězem ve Městě Libavé, kterého jako nový majitel panství jmenovala olomoucká kapitula, která byla zároveň patronem libavské farnosti.²²⁾ Do farnosti spadaly tyto obce: Město Libavá, Dřemovice (později místní část Města Libavé), Heroltovice, Norberčany, Trhvice, Keprtovice (zaniklo), Olejovice (zaniklo) a v mezidobí též osada Skřivánkov (zaniklo). Tak tomu zůstalo až do vyhnání obyvatel německé národnosti v roce 1946.

Na dobu jeho nástupu vzpomínal pamětník Josef Hobler takto: „Bylo to ještě za Rakouska, kdy autorita, výchova a dobrý mrav byly vysoce uznávané a kdy návštěva bohoslužby byla hlídána školou“.²³⁾

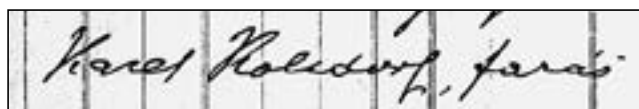
Dále se pokusíme na základě dostupných pramenů a autorkou již publikovaných prací zrekonstruovat osudy a činnost.

Válka se nebezpečně rozšířila, z jihu monarchie museli být obyvatelé odvázeni do bezpečí na sever. P. K. Kolsdorf tyto uprchlíky v rámci sbírky podpořil částkou 10,- K.²⁴⁾ Některé z nich poznal osobně, uprchlické rodiny z jižního území rakousko-uherské monarchie našly totiž svůj dočasný domov i ve Městě Libavé.²⁵⁾ K těm, kteří v té době ve Městě Libavé působili a vystěhovalcům rovněž pomáhali, to byli i jeho kooperátoři P. Josef Pírek, P. František Mikulka a P. Petr Křivák.²⁶⁾

O dva roky později, tj. v červnu roku 1917, byl P. K. Kolsdorf ustanoven viceděkanem budišovského děkanátu se sídlem ve Městě Libavé.²⁷⁾ Kříž za civilní zásluhy třetí třídy, který mu nejvyšším rozhodnutím ze dne 16. srpna 1917 propůjčil císař František Josef I., patrně odkazoval na jeho činnost mezi uprchlíky.²⁸⁾ V srpnu 1920 se stal administrátorem děkanství budišovského a o rok později budišovským děkanem.²⁹⁾ Do jeho působnosti spadaly farnosti Budišov nad Budišovkou, Staré Oldřůvky, Stará Voda, Barnov, Čermná

Portrétní foto, převzato z *Bärner Ländchen* 1954, 27 (5), 131.

Podpis P. K. Kolsdorfa v matrice, ZAO, pobočka Olomouc.

na Moravě, Klokočov, Velká Střelná, Guntramovice, Luboměř pod Strážnou, Milovany, Rudoltovice, Smilov, Město Libavá, Čermná ve Slezsku a Vítkov se svými filiálními obcemi. Sídlem děkanského úřadu bylo Město Libavá.

Budišovský děkan a libavský farář P. K. Kolsdorf se i nadále zúčastňoval akcí pořádaných obcí, spolkového života a jiných společenských událostí. Přitom ochotně plnil své povinnosti. Každoročně počátkem července přiváděl z Města Libavé početný průvod poutníků ke sv. Anně do Staré Vody.

Mezi slavnostmi, při kterých se scházela celá obec a jejich rodiny a přátelé z okolí, patřily hody, jízda kolem okení, žehnání křížů, zvonů, soch apod. Jedním z prvních křížů, které P. K. Kolsdorf žehnal ve Městě Libavé, byl dřevěný kříž při č. p. 197, jehož původ neznáme. Žehnání se uskutečnilo 25. července 1920, tj. v době, kdy Městem Libavou procházela procesí především směrem do Staré Vody. Vzápětí 15. srpna 1920 žehnal kamenný kříž Eduarda Morbitzera z Trhavic č. p. 9 (Norberčany-Trhvice). Tento kříž, ač bez Kristova korpusu, dosud stojí na hranici dříve samostatných obcí, tj. Trhavic a Norberčan.

Údaj o členech domácnosti, resp. o osobách, které žily v č. p. 22, tj. sídle libavského římskokatolického farního úřadu, máme z roku 1921.³⁰⁾ Zde se P. K. Kolsdorf uvedl jako narozený ne v Bojkovicích, ale na dvoře Vasilsko v Rudimově.³¹⁾ Ve Městě Libavé žil od 25. ledna 1915, jeho národnost byla česká. Na faře s ním žili kaplani, tj. od 1. října 1918 P. Václav Jakubík a P. Anton Fischer, ve Městě Libavé hlášený k 1. říjnu 1920.³²⁾ O domácnost se staraly dvě hospodyně, rodné

sestry Antonia a Ewa Schwanzer, které si P. K. Kolsdorf s sebou vzal z Německé Huzové.³³⁾

Ke slavnosti žehnání dalšího kamenného kříže, postaveného u č. p. 31 v Heroltovicích Josefem Schwarzem a dnes již nedochovaného, se obyvatelé sešli 5. září 1920.

J. Hobler později tlumočil názor libavských farníků na jejich kněze následovně: „Všichni víme, jak svědomitý, přívětivý a ochotný ve svém postavení kněze byl, vždy přesný na minutu. Nikdy ve svých kázáních nezmínil politiku. Denně seděl brzy ráno ve své zpovědnici, takže jistě žádný ze zpovídajících nemusel čekat. Ve velké sváteční dny k nám zval vysoce postavené návštěvníky a kazatele, a tak k nám ve dvacátých letech promlouvali Dr. Kraft, Dr. Linke, důstojný velmistř Schälitzky a světící biskup Dr. Schinzel.“³⁴⁾ Na slavnost Povýšení sv. Kříže zval P. K. Kolsdorf bývalého kaplana ve Městě Libavé a v té době již dómského vikáře P. P. Křiváka. O velikonočních týdnech na jeho pozvání přijížděli kněží ze Staré Vody (benediktini a později obláti) aby vykonali ve Městě Libavé třídní misie. S některými spolužáky ho pojilo celoživotní přátelství, některé z nich zval do Města Libavé na různé církevní slavnosti. K těm zvaným patřili ThDr. J. Schinzel, P. Paul Heider nebo P. Ferdinand Schnirch.³⁵⁾ Mezi obzvláště vzdělané a oblíbené kněze patřil rovněž ctitel sv. Anny Matky Starovodské ThDr. Josef Tittel, častý host na Staré Vodě.³⁶⁾ Ten měl např. kázání a poté sloužil bohoslužbu u příležitosti svěcení nových zvonů v polovině května roku 1923 ve filiálním kostele Nejsvětější Trojice ve Vojnovicích.³⁷⁾

V souvislosti s odchodem otců piaristů ze Staré Vody řešil děkan P. K. Kolsdorf v roce 1922 i otázku převzetí této farnosti jiným řádem. Jednal tedy s generální kurií redemptoristů, vzápětí se s kněžími této kongregace vítal a zakrátko se s nimi zase loučil. Redemptoristy záhy nahradili kněží benediktini z pražských Emauz, se kterými pak spolupracoval až do roku 1930. Mohli se na něj, jako na svého rádce a podporovatele, obracet s jakoukoliv žádostí.

Poprvé od svého příchodu do Staré Vody slavili benediktini svátek svého patrona sv. Benedikta 21. března 1923.³⁸⁾ Slavnostní pontifikální mši sv. tehdy měl prelát ThDr. J. Tittel za asistence budišovského děkana a libavského faráře P. K. Kolsdorfa, P. Wilhelma Schwarze z Barnova, P. Josefa Absolona z Milovan a starovodských řádových kněží.³⁹⁾ Atmosféra tohoto slavnostního dne byla přirovnávána k oslavám některého ze státních svátků.

V období první světové války v rámci rekvizic přicházely farnosti o zvony a varhanní píšťaly. V poválečných letech se lidé masově skládali na nové zvony, které pak radostně společně vítali a slavili jejich žehnání. Nové zvony si pořídili i v Kolsdorfových rodných Bojkovicích, žehnání se tam konalo 13. listopadu 1923.⁴⁰⁾ Finanční základ k jejich pořízení tam založili kněží-rodáci, mezi nimi samozřejmě nechyběl P. K. Kolsdorf.

Rovnou tři nové zvony si u brněnské firmy Hiller objednali i farníci v Luboměři pod Strážnou. Největší měl hmotnost 355 kg, menší 45 kg a třetí 76 kg. Jejich kmotrou byla slečna MUDr. Marie hraběnka Desfours-Walderode, zvony 1. července 1924 žehnal P. K. Kolsdorf.⁴¹⁾ Krátce předtím, v červnu 1924, prováděl budišovský děkan P. Karel Kolsdorf s komisařem P. Emilem Pillichem děkanskou vizitaci.⁴²⁾ V témže roce benedikoval libavský děkan P. K. Kolsdorf ještě i zvony ve Velké Střelné.

P. K. Kolsdorf se 14. května 1925 stal členem Bratrstva živého růžence, jmenovací diplom dostal od P. Václava Marii Bubeníka, provinciálního převora řádu dominikánů v Praze.⁴³⁾

V sousedních Trhavicích měla hřbitovní kaple jen jeden zvon pocházející z doby jejího založení, ten byl ovšem roztaven na válečné účely. Nový zvon, ulitý u Octava Wintera v broumovské dílně, žehnal za velké účasti obyvatel P. Karl Kolsdorf 9. srpna 1925.

Patrně i v dalších letech se P. K. Kolsdorf zúčastňoval obřadů na svátek sv. Benedikta na Staré Vodě, 21. března 1928 tam prokazatelně světil hlavní mši, i když byla citelná zima.

Mnoha osobám ze své farnosti podával poslední pomazání, mnohé z nich vyprovázel na hřbitov, ať už to byli prostí obyvatelé nebo místní zastupitelé, starostové nebo sedláci či obchodníci. Zúčastnil se i posledního rozloučení s Fr. Emmeramem Albertem Rupprechtem, fortyněrem (vrátným) starovodského kláštera, konaném 25. října 1928.

V Olejovicích také přišli v důsledku válečných událostí o své zvony. Ke stému výročí kostela sv. Jana Nepomuckého si místní pořídili dva nové o hmotnosti 61 kg a 40 kg, 16. června 1929 slavnostní mši svatou a žehnání provedl P. Karl Kolsdorf. Nakonec byly i tyto zvony v období druhé světové války zrekvírovány.

Další z křížů, který P. K. Kolsdorf benedikoval, stával při polní cestě vedoucí z Trhavic do Heroltovic. Byl to kamenný kříž, postavený na místě původního dřevěného kříže, který nechal postavit Franz Stanzel. Slavnostní akt proběhl na podzim roku 1929.

Kněží řádu sv. Benedikta Starou Vodu opustili v roce 1930, převzetí majetku, resp. inventuru, provedli ThDr. Adalbert Tinz a P. K. Kolsdorf.⁴⁴⁾

Stejně jako v řadě jiných obcí i v Milovanech pořídili pomník obětem první světové války. K jeho odhalení byla uspořádána slavnost s polní mší, památník žehnal 25. května 1931 P. K. Kolsdorf. Potom následovala řada dalších akcí, ve Městě Libavé 20. září 1931 žehnal mramorový kříž zakladatele Josefa Schwarze z č. p. 60, který dosud stojí při silnici směrem na Starou Vodu a 4. září 1932 dřevěný nadační kříž Antona Bergera v kolonii Skřivánkov.

Děkan P. K. Kolsdorf, tehdy již také arcikněž šternberského arcikněžství, připravoval k 125. výročí posvěcení libavského kostela Povýšení sv. Kříže slavnostní obřad a nakonec také byl hlavním celebrantem slavnostní mše, konané v září 1933. Slavnostní kázání tehdy měl P. Adolf Trubrig, který děkanovi

spolu s kaplanem P. V. Jakubíkem asistoval.⁴⁵⁾ Ještě na podzim byl v Městě Libavé žehnán P. K. Kolsdorfem dřevěný nadační kříž Franze Polzera z č. p. 106 a 8. listopadu blíže neurčený kamenný kříž mimo libavskou farnost, a to ve Smilově.

V červnu roku 1934 následovalo na Staré Vodě několik akcí za sebou, tj. 10. června okresní slavnost hasičů s bohoslužbou u Královské studánky, svěcení automobilů a 17. června biřmování jednoho tisíce biřmovanců, které provedl olomoucký světící biskup ThDr. J. Schinzel za kooperace libavského děkana Karla Kolsdorfa.

I nadále se radostné slavnosti střídaly se smutnými. Takovou byl i pohřeb konzistorního rady P. Ludvíka Nováka, faráře ve Velké Střelné, konaný 7. ledna 1935.⁴⁶⁾ Pohřební obřad vedl děkan Kolsdorf, zádušní mši slavil nově jmenovaný duchovní správce ve Velké Střelné P. Rudolf Harbich s asistencí kněží ze sousedních farností.⁴⁷⁾ V závěru roku 1935 byl P. K. Kolsdorf jmenován asesorem (přisedicím) arcibiskupské konzistoře.⁴⁸⁾ Další slavnost se konala 1. června 1936, kdy v Kepřovicích žehnal dva nové zvony, jeden 150 kg a druhý 80 kg.

K děkanským povinnostem patřily jednou ročně vykonávané vizitace. P. K. Kolsdorfovi ovšem přibyla ještě povinnost vizitátora šternberského a rýmařovského děkanátu, jako takový např. 13. května 1936 navštívil římskokatolickou farnost Ryžoviště při níž byly zkoušce z náboženství podrobeny žáčky tamější dívčí základní a žáci smíšené základní školy.⁴⁹⁾ Za arcibiskupa Msgre. JUDr. Leopolda Prečana (na stolci 1923–1947) býval také přizván na kanonické vizitace jako komisař.

Ve Městě Libavé se konalo svěcení dvou tamních posledně pořízených zvonů až o svatodušním pondělí roku 1936.⁵⁰⁾ Slavnost byla zahájena v půl desáté na náměstí koncertem městské kapely, poté byly nové zvony v doprovodu slavnostního průvodu převezeny ze školního dvora do kostela. Účastníky přivítal ředitel školy H. Jarmer a sbor zazpíval *Holder Friede, süße Eintracht* na slova Friedricha Schillera.⁵¹⁾ Slavnostního aktu žehnání se ujal děkan P. K. Kolsdorf, slavnostní kázání měl kaplan P. Josef Hofrichter.⁵²⁾ Po slavnostní bohoslužbě se poprvé zvony rozezvučely.⁵³⁾ Pocházely ze slévárny Rudolfa Pernera v Suchém Vrbném u Českých Budějovic (nyní část Českých Budějovic), oba byly na jaře roku 1942 za tragické okolnosti shozeny z věže a odvezeny.

P. K. Kolsdorf byl až do nástupu Hitlera také členem Místní školské rady. Rovněž Katolický lidový spolek si jej vážil jako člena a mecenáše. Čestným papežským komořím (Camerari honoris Suae Sanctitatis) byl jmenován v únoru či březnu roku 1938.⁵⁴⁾ V letech 1937–1938, kdy byla činnost církevních autorit velmi ztížena, byla i jemu činěna mnohá křivda. On však všechny tyto nepravosti vzal na sebe s klidem a důstojně, ač při příchodu Němců byl označován jako zrádce lidu. Velkoryse se projevil i po skončení oprav libavského farního kostela, kdy dluh třicet tisíc korun v roce 1939

ochotně zaplatil. Jeho práce nejenže docházela uznání ze strany konzistoře, ale postupně se stal v širším okolí známou osobností.

V roce 1940 dovršil Msgre. Karel Kolsdorf věku sedmdesáti let a byla mu přiznána penze. Nicméně zůstal ve službě i nadále. Na svátek sv. Anny byl ve Staré Vodě hlavním celebrantem mše svaté. Svě padesáté výročí kněžství vzpomenu v roce 1942, při této příležitosti měl slavnostní kázání starovodský kněz P. Karl Becker, OMI.⁵⁵⁾ Bylo to příjemné setkání a malá slavnost, při které byl oslavenec obdarován albem fotografií všech kněží budišovského děkanátu. V jiných letech by byla o tomto výročí v novinách otištěna obsáhlá zpráva, ale např. *Das Volk* byl po nástupu Hitlera zrušen a jiné redakce byly ve vydávání zpráv o kněžích obezřetné. Slavnou mši sv. na svátek sv. Anny v roce 1943 sloužil P. K. Kolsdorf za asistence devíti kněží (tj. oblátů a patrně i P. W. Schwarze a jiných hostů), při bohoslužbě zpíval rudoltovický kostelní sbor.

V roce 1943 se Msgre. K. Kolsdorf stal čestným kanovníkem kroměřížským.⁵⁶⁾

Po skončení druhé světové války byl v roce 1945 znovu napaden, jelikož udal jako své křestní jméno Karl namísto Karel a také proto, že býval členem Německého katolického spolku. Jako domnělému kolaborantovi s Němci mu tedy bylo odňato volební právo.

Zatím se rozjížděly nutné opravy na klášteře oblátů ve Staré Vodě, vyhořelém 4. května 1945 a připravovalo se vysídlení německých obyvatel včetně jejich kněží. Z titulu své děkanské funkce se Msgre. K. Kolsdorf stal dočasným správcem jmění kláštera otců oblátů ve Staré Vodě, které mu 12. září 1946 předal provinciál P. Jan Václav Straka, OMI.⁵⁷⁾ Konzistoř počítala s tím, že se po osídlení českými obyvateli usídlí na Staré Vodě česká kongregace bratří těšitelů z Gethseman, převezme tamní duchovní správu a bude spravovat církevní majetek, tj. movitý i nemovitý majetek kláštera, klášterní pole a všechny vklady u peněžních ústavů, tj. majetek československé provincie otců oblátů.

Vzápětí se již připravovaly podmínky pro zřízení vojenského tábora na Libavsku a k následnému rušení kostelů v pohraničí. Arcibiskupská konzistoř v Olomouci ovšem neměla o tom žádnou úřední zprávu, proto 21. října 1946 požádala Msgre. K. Kolsdorfa, aby u vojenských úřadů zjistil, které obce, resp. farnosti, spadají do pásma, v němž má být zřízeno vojenské cvičiště. Jednalo se o to, aby včas bylo postaráno o zabezpečení kostelních a farních inventářů. Měl také navrhnout, kde by bylo možné uschovat inventáře kostelů a far z těchto farností. Msgre. K. Kolsdorf konzistoři sdělil, že by se inventáře opuštěných kostelů mohly rozdělit potřebným kostelům a farské inventáře nabídnout kněžím ke koupi. Z výtěžku pak by se mohl založit nějaký potřebný arcidiecézní fond. Následně sdělil konzistoři názvy obcí, které mají být vysídleny. Na jeho návrh rozvést inventář a mobiliář do potřebných farností olomoucká arcibiskupská

konzistoř přistoupila a tak se jeho zásluhou část církevního majetku zachránila. Msgre. K. Kolsdorf na žádost Ústředního ředitelství arcibiskupských statků vyplatil patřičný obnos staviteli Františku Látalovi, který zajišťoval opravné práce na klášteře.⁵⁸⁾ Jelikož vláda Republiky československé na své schůzi dne 17. září 1946 schválila zřízení vojenského výcvikového tábora Moravský Beroun, do jehož obvodu spadal i klášter, zastavilo Ministerstvo národní obrany opravné práce ve Staré Vodě. Msgre. K. Kolsdorf se ještě postaral o odevzdání peněz ze sbírek učiněných ve starovodském kostele, které mu předal poslední administrátor P. Johann Zwerenz a tímto skončily veškeré jeho aktivity na tomto poutním místě.⁵⁹⁾ Ještě v době, kdy již Libavsko osidlovali Češi a kdy byla nařízení v českém jazyce stále přísnější, pomáhal mnohým původním obyvatelům v různých nesnázích např. tlumočením. Rovněž pomáhal vnitrozemským farnostem, které měly zájem o inventář z libavských kostelů, s administrací a odvozem.

Bylo zřejmé, že dříve či později bude zrušena i farnost Město Libavá a začalo se uvažovat o zřízení farnosti v Norberčanech, které přímo sousedí s Městem Libavou a vojenským prostorem. K těm, kteří vznik nové farnosti podporovali, patřil i tehdejší Místní národní výbor v Nové Vésce (dnes Norberčany-Nová Véska), podpořený některými osídlení (Jan Mikuláš z č. 1, Josef Gongela z č. 27, František Vaverka z č. 22, Josef Adámek, Jiří Malena, Josef Knotek z č. 15, Eduard Popelka, Ondřej Boršík, Adam Re...(?), Antonín Do...(?), Jindřich Lipoid, František Studnička František, Josef Martečík, František Mareš, Jan Boršík a František Gazárek. K nim se týž den přidali i Josef Hrnčíř, Karel Odehnal, Jaroslav Stružka, Ladislav Petro, Jan Jurčík, Jar. Vilímský, Josef Schneider, Marie Richterová, Josef Štěpán(?) ze Staré Libavé a Bohumil Doležel z Norberčan a František Toman z Trhavic. Dokument je opatřen razítkem místní správní komise, podpis jejího předsedy není čitelný. Olomoucká konzistoř zamýšlela po přestěhování Msgre. K. Kolsdorfa do Norberčan tyto žádosti postoupit Zemskému národnímu výboru v Brně. Počítalo se s tím, že Msgre. K. Kolsdorf bude norberčanským farářem. Proto také požádal konzistoř o povolení trvalého přechovávání Nejsvětější svátosti oltářní v tamním filiálním kostele. Konzistoř mu 8. srpna 1947 sdělila, že bude žádosti vyhověno „ihned, jakmile se k tamnímu filiálnímu kostelu přestěhuje kněz, aby byl strážcem Sanctissima“. Prozatím bylo dovoleno filiálnímu kostelu v Norberčanech používání stříbrného pozlaceného ciboria, které bylo svého času farnímu kostelu ve Městě Libavé odevzdáno z farního kostela sv. Maří Magdalény v Čermné na Moravě.

Msgre. K. Kolsdorf, stále spravující budišovský děkanát a libavskou farnost, je k roku 1946 uváděn jako čestný kanovník kroměřížský, konzistorní asesor a kněz-jubilant.⁶⁰⁾ O penzionování požádal olomouckou konzistoř 19. května 1947, kdy už mu bylo necelých 77 let. Krátce předtím, v dubnu 1947, byl ještě

jmenován provisorem farností Čermná na Moravě a Stará Voda.

Konzistoř stále řešila zřízení samostatné duchovní správy v Norberčanech, ke které měly být připojeny ještě Nová Véska a Stará Libavá. V souvislosti s tím Msgre. K. Kolsdorf dostal dovolení k užívání velkého stříbrného kalichu s paténou, na němž jsou přišroubovány zelené tyrkysy a souhlas k používání stříbrného pozlaceného ciboria, pocházejících z farního kostela sv. Maří Magdalény z Čermné na Moravě. Z bohoslužebných rouch, patřících původně norberčanskému kostelu, přibýly po srozech ze zrušených libavských kostelů další. Ty si vyžádal, protože se jednalo o vzácnější kusy, které chtěl zachránit. K původním norberčanským paramentům patřil např. černý pluviál se štolou, tj. široký, až k patám sahající plášť polokruhového střihu, bez rukávů, vpředu otevřený, který býval součástí úplného ornátu a používal se při různých liturgických úkonech mimo mši svatou. Do norberčanského kostela sv. Antonína Padovského přenesl stříbrnou gotickou(!) monstranci o hmotnosti 1 pf. a 14 lotů, starou původní monstranci a stříbrné pozlacené ciborium s vyobrazením mučičích nástrojů, vše z Velké Střelné. Jednalo se o vzácnější kusy, které rovněž chtěl zachránit. Tato preciosa jsou zapsána v inventáři norberčanského kostela k roku 1949.

Kapitulní konzistoř Msgre. K. Kolsdorfovi 23. října 1947 sdělila, že až přesídli do Norberčan, tak mu tam „budou zasílány odpočinkové požitky. Uvolil jste se, že dále povedete na odpočinku duchovní správu v Norberčanech a Trhavicích, patřících do farnosti M. Libavá, kteréžto obce nebyly pro účely vojenského výcvikového tábora vyklizeny. Kapitulní konzistoř Vám uděluje jurisdikce pro tyto obce, pokud jde o zpovídání, zaopatřování, křty, pohřby, kázání a vyučování náboženství. Oznámíme toto ZNV v Brně, aby je schválil. Pak se zařídí další“.⁶¹⁾ Později mu bylo ještě upřesněno, jak to bude s oddavkami. Tato kompetence zůstala farnímu úřadu ve Městě Libavé, kde se musely konat ohlášky. Sňatky se mohly odbyvat ve filiálním kostele v Norberčanech, ovšem s delegací od farního kostela ve Městě Libavé.

Z činné duchovní správy jako farář ve Městě Libavé byl vyvázán dnem 31. října 1947, ale přesto se ho konzistoř dotazovala, zda si chce ponechat děkanský úřad.⁶²⁾ Správu děkanství si Msgre. K. Kolsdorf ještě nějaký čas ponechal.

V roce 1949 byl administrátorem ve Městě Libavé P. Josef Nakládal, Msgre. K. Kolsdorf byl stále děkanem, duchovním správcem v Norberčanech a čestným kanovníkem kroměřížským.⁶³⁾ Tehdy se také řešila otázka uložení matrik ze zrušených římskokatolických farních úřadů, na Kolsdorfovo doporučení byly tyto uloženy v Budišově nad Budišovkou ve vyhrazené místnosti.

Koncem měsíce října 1949 se stal důvodně podezřelým z toho, že na dveřích kostela v Norberčanech vyvěsil dekret sv. Stolice o Katolické akci (dále KA) a exkomunikaci iniciátorů necírkevní KA a kněží

kolaborujícími s komunisty, čímž se podle § 1 odst. c, zák. č. 231/1948 Sb., dopustil zločinu velezrady, jak na základě trestního oznámení čj. 2508/49 podaného velitelstvím stanice Národní bezpečnosti v Moravském Berouně sdělovala 18. listopadu 1949 Okresní prokuratura v Bruntále Krajskému národnímu výboru v Olomouci.⁶⁴⁾ O případném postihu Msgre. K. Kolsdorfa nejsou zprávy.

Duchovní správa v Norberčanech fungovala krátce, tj. jen po zbytek života tohoto kněze. Po jeho příchodu byl farní úřad zřízen v sídle Raiiffeisenky, jejíž budova původně byla hospodářským stavením č. 20 a stála v těsné blízkosti kostela. Z tohoto stavení se do dnešní doby zachovala pouze část (ve štítě označená datem 1900), celé stavení bylo tzv. modernizacemi znehodnoceno.

Údajně nebyl Msgre. K. Kolsdorf vůbec nemocný, jen se v posledních hodinách necítil dobře. V pátek 5. března 1954 na den Nejsvětějšího Srdce Páně byl obzvláště unavený a tak si šel lehnout a v osm hodin večer usnul navždy. Paní Sohrová z Norberčan byla u jeho smrtelné postele. Na své přání byl pohřben v Moravském Berouně. V pondělí 8. března večer ho tam odvezl pohřební vůz, v Berouně ho očekávala paní Sofie Dörrichová a její dcera Paula.⁶⁵⁾ Byl vystaven v kostele na márách. V úterý v devět hodin bylo slouženo rekviem a konal se pohřeb. Zúčastnilo se ho mnoho lidí, mezi nimi i pět obyvatel Města Libavé. Byla to rodina Motzkeova, obě ženy Dörrichovy a paní Sophie Tschipke z Kroměříže.⁶⁶⁾ Na poslední cestě ho provázelo dvanáct duchovních. Světící biskup měl nad jeho hrobem krásnou promluvu, ve které se zmínil o tom, že zemřelý byl 62 let knězem.⁶⁷⁾ Po něm se rozloučil farář z Domašova, který navštěvoval školu v Norberčanech a často se přitom u pana arcikněze zastavil.⁶⁸⁾ Při řeči se zmínil o tom, že „pan arcikněz byl s obyvateli Města Libavé velmi spjatý a vysoce si jich vážil, což mu s láskou opláceli tím, že mu ze Západu posílali dopisy a snažili se ho potěšit malými dárky. Pan arcikněz měl velice krásnou smrt a jistě bude na věčnosti po zásluze odměněn.“

Msgre. K. Kolsdorf byl na vlastní přání pohřben 9. března v Moravském Berouně, a to na pravé straně hřbitova ve 13. řadě do hrobu č. 3, kde již před ním byla pohřbena Marie Rauskolb.⁶⁹⁾ Její povolání či stav není v matrice zemřelých vyplněn, hrob měla zaplacený do roku 1950. Nápis na společném náhrobku byl údajně německý, ač P. Kolsdorf byl Čech, k češství se hlásil a jemu se nespronevěřil. Hrob se nalézal napravo od sochy Vzkříšeného Krista, a to v úrovni hrobu rodiny Semmlerovy, který zůstal zachován. Bohužel byla pravá část hřbitova fyzicky zrušena, o čemž se zachoval zápis: „V prvních dnech měsíce května (1983) došlo k likvidaci pravé poloviny hřbitova, kde se nepochovávalo od padesátých let 20. století. Přijely autojeřáby a nákladní auta a odvezly pomníky i zbytky po dřívějším rozebrání a odvážení.“⁷⁰⁾ Za obět této činnosti padl rovněž náhrobní kámen moravsko-berounských duchovních s německými texty. Tehdejší moravskoberounský

duchovní správce nebyl o akci informován, takže nemohl pro zachování kněžského hrobu podniknout žádné kroky.⁷¹⁾

Poslední hospodyní Msgre. K. Kolsdorfa byla Marie Tomášková, která po jeho smrti uklízela ještě nějaký čas v kanceláři JZD. Když ji jistý Dvořák srazil autem, odvezli ji do nemocnice a domů se již nevrátila. Zemřela a byla pohřbena v rodných Kylešovicích.

Poznámky

1) Zemský archiv Brno, matrika narozených Bojkovice, inv. č. 11305, 1844–1871, 395. – Uvedené stavení je součástí hospodářského dvora Vasilsko, patřícího nyní k obci Rudimov. Tam jsou uváděna čísla 33, 37 a 49, k tomu dalších dvanáct objektů. – Za překlad matričního záznamu děkuji Mgr. Zdeňce Mollinové. – O osobě P. Karla Kolsdorfa a jeho aktivitách, ale i o jiných osobách zde jmenovaných, se autorka zmiňovala v mnoha článcích věnovaných Libavsku, otiskovaných v časopise POODŘÍ, Vlastivědném věstníku moravském aj. Z úsporných důvodů je na ně učiněn odkaz jen výjimečně. Zde jsou v poznámkách uvedeny odkazy pouze v případě nových zjištění.

2) P. Václav Nesvadba, narozen 1819 ve Stračově (diecéze Hradec Králové), vysvěcen 1846, kooperátor v Bojkovicích v letech 1848–1860, farář tamtéž 1861–1889, zemřel 17. 2. 1889 v Bojkovicích.

3) Jindřiška Larisch-Mönnich, narozena 3. 12. 1817, zemřela 20. 11. 1861.

4) Moravské noviny: příloha Brněnských novin 23. 7. 1892, 16, 1. – Našinec 24. 7. 1892, 84, 3. – Gustav Karl Joseph Johann Nepomuk Adam Bonifaz hrabě Belrupt-Tissac, olomoucký kanovník, narozen 11. 9. 1818 Opava, světící biskup v letech 1880–1895, zemřel 9. 6. 1895 v Olomouci.

5) Hlas: časopis církevní 13. 1. 1892, 260, 3. – Brünnner Zeitung 12. 11. 1892, 260, 2. – Die neue Zeit: Blätter für nationale Interessen 14. 11. 1892, 260, 4.

6) P. Clemens d' Elpidio Janetschek O. S. A., vlastním jménem Anton, augustiniánský kněz, archivář a knihovník, zakladatel německých katolických novin Mährischer Volksbote, narozen 2. 10. 1857 v Novém Malíně (autor nejen tamních dějin, ale také historie augustiniánského kláštera v Brně), zemřel 7. 2. 1908 ve Vídni.

7) Moravské noviny: příloha Brněnských novin 17. 12. 1892, 288, 2. – (Neuigkeits) Welt Blatt 20. 12. 1892, 290, 11.

8) Mährisches Tagblatt 15. 4. 1893, 86, 4 a 23. 9. 1893, 217, 5. – Die neue Zeit: Blätter für nationale Interessen 23. 9. 1893, 217, 4. – Našinec 16. 4. 1893, 44 a 224. 9. 1893, 110, 2.

9) Mährisches Tagblatt 24. 2. 1894, 45, 5. – Die neue Zeit: Blätter für nationale Interessen 24. 2. 1894, 45, 4. – (Neuigkeits) Welt Blatt 27. 2. 1894, 46, 15.

10) Olmützer Zeitung 19. 10. 1895, 2013, 3. – Grenzpost: Zeitung für das christliche Volk des Schönhengster Gaues 16. 3. 1901, 6, 5.

11) Msgre. Vinzenz Hausner, narozen 22. 2. 1830, vysvěcen 1856, v Mohelnici působil od roku 1890 až do své smrti 22. 4. 1913. – Více o něm Krejčová, Jana: *Církevní osoby pocházející z Libavska*. In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, r. 22, 2019, č. 2, s. 7 – 25.

12) Mährisches Tagblatt 3. 4. 1902, 76, 3. – Hlas: časopis církevní 4. 4. 1902, 77, 2. – Hlasy z Hané: list politický a národohospodářský 4. 4. 1902, 38, 3. – Moravské noviny: příloha Brněnských novin 5. 4. 1902, 78, 2. – Grenzpost: Zeitung für das christliche Volk des Schönhengster Gaues 5. 4. 1902, 14, 4. – Brünnner Zeitung 5. 4. 1902, 78, 2. – (Neuigkeits) Welt Blatt 8. 4. 1902, 80, 13. – Deutsches Nordmährerblatt 31. 10. 1903, 44, 4.

13) Mährisch-schlesische Post 27. 7. 1906, 30, 4. – Reichspost, 28. 8. 1906, 95, 5.

14) Synodálie je druh kněžského vyznamenání. Kněz nosí druhé, mírně pootevřené rukávy sahající od zápěstí k loktům na klerice. – Hlas, časopis církevní 5. 1. 1909, 3, 2. – Našinec 5. 1. 1909, 3, 2. – Moravské noviny: příloha Brněnských novin 7. 1. 1909, 4, 2. – Hanácký kraj, časopis hájící zájmy katolické, národohospodářské a sociální 9. 1. 1909, 2, 4.

15) ACO 1910, 3. – Brněnské noviny 8. 3. 1910, 54, 1. – Moravské noviny: příloha Brněnských novin 8. 3. 1910, 54, 2. – Grenzpost: Zeitung für das christliche Volk des Schönhengster Gaues 12. 3. 1910, 11, 4. – Hanácký kraj: časopis hájící zájmy katolické, národohospodářské a sociální 25. 3. 1910, 13, 5. – (Neuigkeits) Welt Blatt 27. 3. 1910, 71, 26.

16) Hlas: časopis církevní 1. 3. 1913, 50, 3. – Moravské noviny: příloha Brněnských novin 3. 3. 1913, 51, 2. – Slovácké noviny 5. 3. 1913, 18, 2. – Příslušná matrika Huzová, římskokat. f. ú., sign. Št IX 18, Z 1892–1949, Huzová, Mutkov je nepřístupná.

17) Msgre. Gustav Klug, narozen v Mohelnici 1877, vysvěcen 1899, zemřel 10. 3. 1948. – P. František Pavlíček, narozen 1850, vysvěcen 1876, zemřel jako farář v Hnojicích 10. 2. 1925. – P. Jan Lohner, údaje nezjištěny. – P. Rudolf Jambor, narozen 1877, vysvěcen 1901, zemřel 1. 7. 1960. – P. Josef Horák, údaje nezjištěny.

18) Eva 1913, 4, 43 a 44 nebo 1913, 7, 32, ale také jinde.

19) Eva 1917, 4, 32 a jinde.

20) Reichspost 12. 12. 1914, 539, 9.

21) ACO 1914, 11. – Našinec 1. 1. 1915, 1, 3. – Hlas: časopis církevní 6. 1. 1915, 4, 2.

22) Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien: deutsch-nationale politische Wochenschrift 13. 1. 1915, 4, 2. – Dosud patřila Libavá olomouckému arcibiskupství.

23) Citáty v textu jsou z: Hobler, in Bärner Ländchen 1954, 27, 131 – 133.

24) Neue Freie Presse 13. 8. 1915, 18310, 18.

25) Krejčová, in: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, 2019, 1, 43 – 46; in: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, 2019, 2, 26 – 29.

26) P. Josef Pírek, narozen 4. 4. 1884 v Draha-nech, vysvěcen 1907, 1916 přeložen do Moštěnice, na závěr života žil v Klášterci, zemřel 12. 4. 1953.

– P. František Mikulka, narozen 1891, vysvěcen 1915, zemřel 10. 5. 1971. – P. Petr Křivák, narozen ve Starém Městě u Uherského Hradiště 18. 7. 1885, ordinován 1909, zemřel 30. 6. 1953 v Olomouci jako metropolitní kanovník a dómský farář.

27) ACO 1917, 6. – Slovácké noviny 12. 5. 1917, 34, 2.

28) Reichspost 18. 8. 1917, 380, 7. – Moravské noviny: příloha Brněnských novin 21. 8. 1917, 199, 1.

29) ACO 1920, 8. – ACO 1921, 3.

30) ZAO, pobočka Olomouc, OÚ Moravský Beroun, inv. č. 57, karton 225, 226, 227, Sčítací operát Město Libavá, 1921, dům č. 22.

31) Viz poznámka 1.

32) P. Václav Jakubík, narozen 17. 12. 1891 v Žeranovicích, vysvěcen 1915, ve Městě Libavě byl nejméně do roku 1932, poté byl farářem ve velké Bystřici, zemřel 30. 12. 1968. – P. Anton Fischer, narozen 4. 1. 1893 v Novém Jičíně, vysvěcen 1917, z Města Libavé byl poslán do Zátoru, jeho posledním působištěm byly Bravantice, po odsunu působil ve vídeňské diecézi. Zemřel 24. 11. 1959.

33) Antonia Schwanzer, narozena 11. 10. 1875 v Německé Huzové; Ewa Schwanzer, narozena 8. 11. 1877 tamtéž.

34) ThDr. et PhDr. Josef Kraft, inspektor náboženství (stejně jako další dva jmenovaní), narozen 1877 v Streitdorfu (Rakousko), vysvěcen 1902, zemřel 14. 11. 1946 jako arcijáhen metropolitní kapituly. – ThDr. Franz Linke, postupně konzistorní rada, předseda spolku německých kněží, předseda Volksbundu v Olomouci, krajský předseda Deutsche christlich-soziale Volkspartei (Německé křesťansko-sociální lidové strany) v Opavě, vedoucí německého křesťanského tělocvičného hnutí a nakonec i generální vikář pro sudetskou část brněnské diecéze, narozen 25. 10. 1880 v Krnově, vysvěcen 1904, zemřel 29. 12. 1944. – P. Robert Schältzky, OT, bruntálský děkan, postupně infulovaný opat, generální představený německého řádu, ředitel deníku Das Volk, poslanec NS za Německou křesťansko-sociální stranu 1920–1925, od 1927 předseda Lidového spolku německých katolíků pro Moravu a Slezsko, poslanec Německo-křesťansko-sociální strany, 1936–1948 velmistr Řádu německých rytířů. Narozen 13. 8. 1882 v Ryžovišti, profesi složil 1903, vysvěcen 1907, zemřel 27. 1. 1948 v Laně u Merana (Tyrolsko, Itálie). – Msgre. ThDr. Josef Schinzel, postupně olomoucký sídelní

kanovník, 1913–1918 předseda Zemského svazu křesťanských Němců na Moravě (Landesverband der christlichen Deutschen Mährens), od 1922 pomocný biskup, první předseda Lidového spolku německých katolíků pro Moravu a Slezsko (Volksbund der deutschen Katholiken für Mähren und Schlesien), zastupitel města Olomouce 1919–1923, narozen 15. 3. 1869 v Krasově u Bruntálu, vysvěcen 1892, zemřel 28. 7. 1944 v Olomouci.

35) P. Paul Heider, OT, v letech 1933–1936 velmistř řádu Německých rytířů, narozen 21. června 1868 v Adamově, vysvěcen 1892 v Innsbuku, zemřel 25. ledna 1936 v Opavě, je pohřben v Bruntále. – P. Ferdinand Schnirch, narozen 1868 ve Městě Libavé, vysvěcen 1892, prvně kaplanoval v Branné, 1899 ustanoven učitelem náboženství v Litovli, zemřel 22. 7. 1952 jako emeritní profesor náboženství ve Svitavách.

36) Msgre. Prof. ThDr. Josef Tittel, církevní historik, postupně profesor teologické fakulty v Olomouci, kanovník, děkan olomoucké kapituly. Příznivec Staré Vody a ctitel sv. Anny Matky Starovodské, narozen 6. 10. 1849 v Německé (Horní) Loděnici, vysvěcen 1874, zemřel 7. 2. 1929 v Olomouci, pochován je v rodišti.

37) Das Volk: unabhängiges Tagblatt, zvl. vydání k letnicím, 1923, 1305, 5.

38) Krejčová, rukopis 2021.

39) P. Wilhelm Schwarz, narozen 6. 8. 1887 ve Staré Vodě, ordinován roku 1911, primiční mši měl ve svém rodišti, kde byl téhož roku ustanoven kooperátorem. Postupně spravoval farnosti v Barnově a Luboměři pod Strážnou. Po odsunu působil v diecézi Rottenburg. Od roku 1925 konzistorní auditor, právo nosit děkanský límec od roku 1934, konzistorním radou jmenován roku 1942. – P. Josef Absolon, narozen 27. 1. 1889 v Odrlicích, vysvěcen 1912, zemřel 22. 7. 1963.

40) Slovácké noviny 2. 12. 1927, 49, 4.

41) MUDr. Marie hraběnka Desfours-Walderode, vystudovala lékařskou fakultu ve Vídni a v roce 1909 promovala na doktora všeobecného lékařství, v průběhu 1. světové války působil na různých bojištích. Po válce přišla o zámek a majetek. V Potštátě vykonávala lékařskou praxi jako obvodní lékařka. Narodila se 18. 7. 1880 v Potštátě, zemřela tamtéž 13. 3. 1963. Více o ní např. Krška 2005, 55 – 63.

42) P. Emil Pillich, autor průvodců po Staré Vodě, narozen 29. srpna 1881 v Chudobíně (nyní Litovel-Chudobín), vysvěcen v roce 1904, zemřel 31. 12. 1961 v Odrách.

43) Originál v archivu autorky. – P. Václav Maria Bubeník, kněz, redaktor církevního tisku, narozen 18. 3. 1863 v Čakově u Litovle, vysvěcen zemřel 13. 1. 1944 v Praze.

44) ThDr. Adalbert (Vojtěch) Tinz, narozen 29. 2. 1892 v Nové Senince (Staré Město-Nová Seninka, Šumpersko), ordinován 1915, např. v letech

1920–1927 působil v Suchdolu nad Odrou, člen a funkcionář Svazu německého duchovenstva v olomoucké arcidiecézi, pověřenec pro odsun německých kněží. Za pomoc vězňům v koncentračním táboře v Buchenwaldu bylo mu vráceno československé občanství, zemřel 10. 2. 1959 jako prelát-scholastik a olomoucký nesídelní kanovník.

45) P. Adolf Trubrig, narozen 2. 7. 1903 v Hranicích na Moravě, ordinován 1926, posledně farář v Hlubočkách, odsunut do Fränkisch-Crumbachu (Hesensko, Německo), kde také zemřel.

46) Das Volk: unabhängiges Tagblatt 12. 1. 1935, 10, 2. – P. Ludvík Novák, narozen 1875 ve Fryštátu, vysvěcen 1900, zemřel 2. 1. 1935.

47) P. Rudolf Harbich, narozen 16. 4. 1908 ve Štítotech, vysvěcen 1934, zemřel 15. 2. 1981 v Sankt Anton an der Jessnitz v Dolním Rakousku.

48) ACO 1935, 14.

49) Römerstädter Bezirks-Zeitung 16. 5. 1936, 20, 6.

50) Das Volk: unabhängiges Tagblatt 31. 5. 1936, 126, 8.

51) Friedrich Schiller, německý básník, narozen 10. 11. 1759 v Marbachu am Neckar, Německo, zemřel 9. 5. 1805 ve Výmaru, Německo.

52) P. Josef Hofrichter, narozen 22. 8. 1902 v Moravské Ostravě, vysvěcen 1927, zemřel v Německu.

53) Noviny uvádějí jiný údaj o hmotnosti, tj. velký zvon 720 kg a malý 46 kg.

54) ACO 10. 3. 1938, 3. – Za zjištění děkuji Mgr. Vítovi Němcovi, Ph.D.

55) P. Karl Becker, OMI, ve Staré Vodě 1933 až 13. 9. 1946. Narozen 12. 11. 1892 v Bassenheim/Rheinland (Porýní-Falcko, Německo), do kláštera vstoupil 1913, profesi složil 1914, vysvěcen 1925, zemřel 4. 6. 1962 ve Vídni.

56) ACO 1943, 1.

57) P. Jan Václav Straka, OMI, narozen 15. 5. 1916 v Českých Budějovicích, první sliby 1937, vysvěcen 1943, zemřel 2. 1. 1970 v Českém Krumlově.

58) František Látal, stavitel z Budišova nad Budišovkou, národní správce firmy Kunz v Budišově.

59) P. Johann Zwerenz, OMI, ve Staré Vodě od 1938 do 13. září 1946, narozen 23. 12. 1912 v Pavlově Huti (též Pavlův Studenec u Tachova, obec zanikla), první sliby 1933, věčné 1936, vysvěcen 1938, zemřel 29. 2. 1976 v Oberleisu (Rakousko).

60) CC 1946, 110.

61) Arcibiskupský archiv, karton A 233/15. – Samostatná norberčanská farnost nebyla zřízena. – ZNV, tj. Zemský národní výbor.

62) Též ACO 1947, 10.

63) CC 1949, 290. – P. Josef Nakládal, ve Městě Libavé do 22. 1. 1952, narozen 27. 11. 1912 v Klenovicích na Hané, vysvěcen 1937, zemřel 28. 2. 1975 v Uničově.

64) V tomto případě jde o Katolickou akci organizovanou státem jako „obrodné hnutí katolíků z řad pokrokových kněží a laiků“ na rozdíl od té, která nesla stejný název a byla řízena diecézní radou

Katolické akce. Komunistická Katolická akce řízená státem byla dekretem Svatého Stolce z 20. června 1949 zavržena a odsouzena a všichni v ní angažovaní duchovní i laici měli být exkomunikováni. Následně též diecézní KA prohlásila státní KA za rozkolné hnutí. V tomto duchu byl pravděpodobně vypracován i zmíněný leták. – Exkomunikace, zastarale klatba, je nejpřísnější trest odlučující postiženého od účasti na svátostech atd.

65) Ve Městě Libavé bylo několik rodin s příjmením Dörrich.

66) Motzke, snad z č. p. 207.

67) Jméno biskupa není uvedeno. Tehdejší světitel biskup Mons. Stanislav Zela byl vězněn, pohřbívajícím knězem bezpochyby byl tehdejší generální vikář olomouckého arcibiskupa Josefa Matochy Mons. Josef Glogar (narozen 17. 12. 1891 v Bernarticích, vysvěcen na kněze 1915, zemřel 11. 10. 1969).

68) P. Josef Veselý, administrátor v Domašově nad Bystřicí v letech 1952–1959, narozen 17. 1. 1918 v Nivnici, ordinován 1942, zemřel 28. 3. 1987.

69) Marie Rauskolb pocházela z Čabové (Brockersdorf, nyní část Moravského Berouna), zemřela 15. března 1940 a o tři dny později byla pohřbena.

Patrně se narodila v domě č. p. 52, a to 23. 2. 1907 rodičům Josefovi a Marii Rauskolb. – SOKA Bruntál se sídlem v Krnově, Okresní úřad Moravský Beroun, inv. č. 57, karton 206, Sčítací operát Čabová, 1921.

70) Městský úřad v Moravském Berouně, Matrika zemřelých. – Římsko-katolický farní úřad Mor. Beroun, Pamětní kniha od r. 1945 (přerušovaně až do r. 1991). Za zapůjčení děkuji P. Grzegorzovi J. Wolańskému.

71) Duchovním správcem byl ještě tehdy P. Josef Ryška, narozen 20. 5. 1915 v Novém Jičíně, vysvěcen 1941. Mons. ThDr. JUDr. Josef Ryška, papežský prelát, čestný kanovník Kolegiální kapituly u sv. Mořice v Kroměříži zemřel 22. 10. 2006 v Nedakonících, kde byl pochován 26. 10. 2006.

Prameny

Zemský archiv Brno

Matrika narozených Bojkovice, inv. č. 11305, 1844–1871, 395.

Státní okresní archiv Bruntál se sídlem v Krnově

Okresní úřad Moravský Beroun
Inv. č. 57, karton 206, Sčítací operát Čabová, 1921, dům č. 52.
Inv. č. 57, karton 225, 226, 227, Sčítací operát Město Libavá, 1921, dům č. 22.

Arcibiskupský archiv

Karton A 233/15.

Městský úřad v Moravském Berouně

Matrika zemřelých.

Římsko-katolický farní úřad Moravský Beroun
Pamětní kniha od r. 1945 (přerušovaně až do r. 1991).

Literatura

Acta Curiae Archiepiscopalis Olomucensis (ACO), různé ročníky.

Catalogus venerabilis cleri archidioecesis olomucensis, (CC), různé ročníky.

Hobler, Josef: *Smrt velebného pana arcikněze z Města Libavé Monsignora Karla Kolsdorfa*. Bärner Ländchen 1954, 27, 131 – 133.

Krejčová, Jana: *Italští uprchlíci na Libavsku (1915–1919). K 100. výročí odchodu italských vystěhovalců z našeho území*. In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, 2019, 1, 43 – 46. Krejčová, Jana: *Poutě do Staré Vody (1850–1950)*. Rukopis 2021.

Krejčová, Jana: *Vyhnaní z Rakouského přímoří ve Městě Libavé (1915–1917)*. In: POODŘÍ – časopis obyvatel horní Odry, 2019, 2, 26 – 29.

Krška, Ivan: *MUDr. Marie Desfours-Walderode*. In: Sborník Státního okresního archivu v Přerově, 2005, 55 – 63.

Noviny

Moravská zemská knihovna

Brněnské noviny

Brünner Zeitung

Eva, časopis moderní ženy

Vědecká knihovna v Olomouci

Das Volk: unabhängiges Tagblatt
Deutsches Volksblatt für Mähren und Schlesien: deutschnationale politische Wochenschrift
Die neue Zeit: Blätter für nationale Interessen
Grenzpost: Zeitung für das christliche Volk des Schönhengster Gaues
Hanácký kraj, časopis hájící zájmy katolické, národohospodářské a sociální Hlas: časopis církevní Hlas: časopis církevní
Hlasy z Hané: list politický a národohospodářský
Mährisches Tagblatt
Mährisch-schlesische Post
Moravské noviny: příloha Brněnských novin
Našinec
Olmützer Zeitung
Slovácké noviny

Österreichische Nationalbibliothek Wien

Deutsches Nordmährerblatt
Neue Freie Presse
(Neuigkeits) Welt Blatt
Reichspost

Jana Krejčová

Kontakt: janakrejцова.atelier@seznam.cz

Za zaniklými „Mlýnky” v údolí Něčínského potoka

Pavel Kašpar st., Eva Zezulková, Jaroslava Šustková

Severovýchodní Morava, zvláště Potštátsko a Spálovsko se v minulosti vyznačovalo hustou zástavbou větrných mlýnů. Do roku 1945 bylo v obci Luboměř pod Strážnou¹ (dříve něm. Liebenthal) celkem pět větrných mlýnů a v obci Spálov osm větrných mlýnů. V údolí řeky Odry² a na jejich přítocích – Budišovce, Čermence a Něčínském potoku³ – se však vyskytovaly i vodní mlýny.

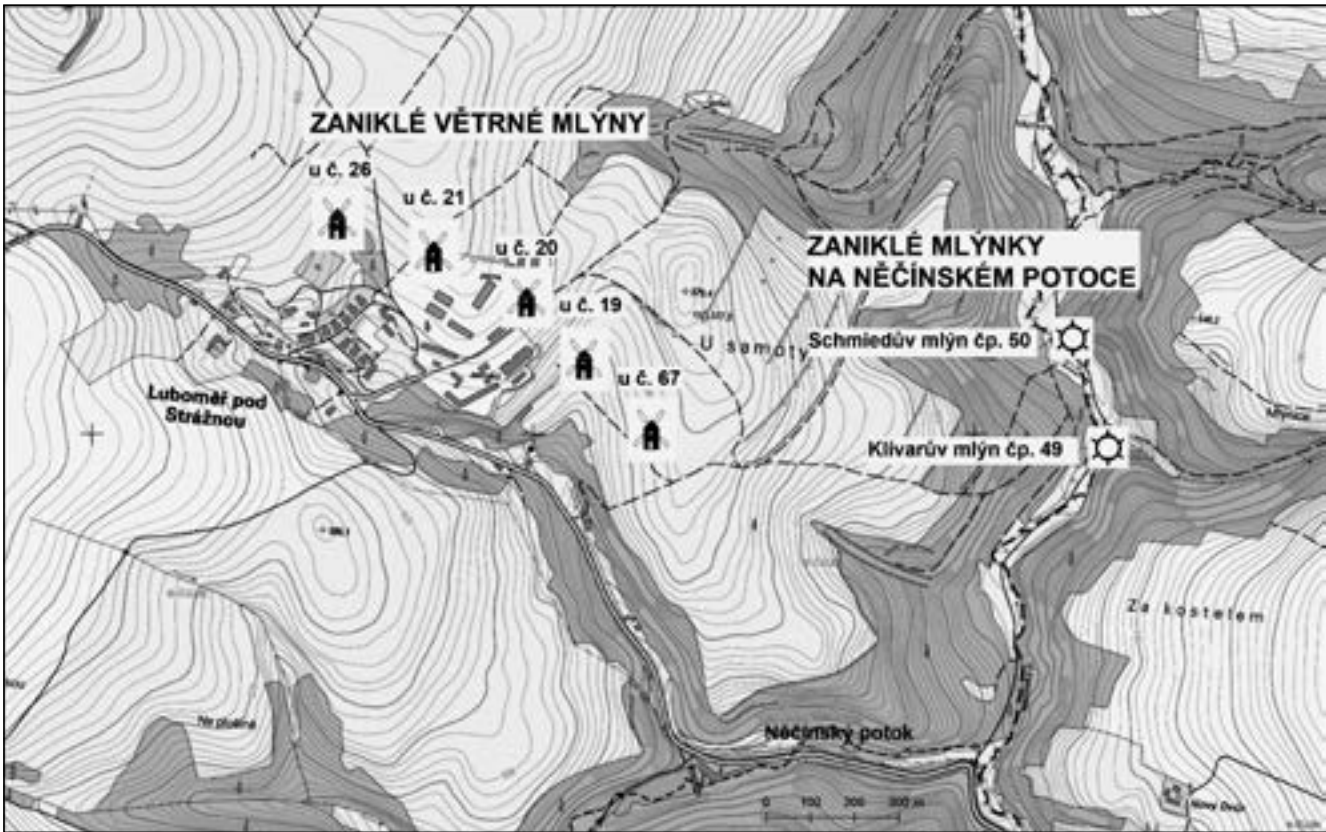
Nejstarší informaci o existenci Horního (čp. 49) a Dolního (čp. 50) mlýnku na Něčínském potoku máme

z gruntovních knih potštátského panství z 2. poloviny 15. století. Uvádí se v nich, že od dvou mlynářů dostává vrchnost ročně 29 zl. 40 kr. Na historických mapách jsou mlýny poprvé uvedeny na II. vojenském (Františkově) mapování Moravy z let 1836 až 1852 a podrobněji pak jako „Obermühl” (Horní mlýn) a „Niedermühle” na císařském otisku stabilního katastru z roku 1830.

Lokalita Horního mlýnku (Obermühle)

Pohled do historie Horního mlýnku

Areál obsahoval dle Císařského povinného otisku (viz s. 24) čtyři budovy. Zděnou stavbu mlýna (č. 1) z tvrdého materiálu a tři další dřevěné stavby (č. 2) byly hospodářské budovy. Mlýnský náhon přiváděl vodu na levou stranu budovy Horního mlýnku, přičemž začátek náhonu opouštěl Něčínský potok za Luboměří pod Strážnou (dále Luboměř p. S.) a za Horním mlýnkem pokračoval k mlýništi Dolního mlýnku, odkud se vracel do Něčínského potoka. Mlýnské kolo na horní vodu poskytovalo při průtoku množství vody 160 l/s a spádu 4,55 m výkon 5,03 kW. V roce 1930 bylo instalováno pro pilu a šrotovník druhé kolo na horní vodu, které při průtoku množství vody 140 l/s a spádu 4,15 m

Luboměř pod Strážnou a okolí. Mapa zaniklých vodních a větrných mlýnů. U značky větrných mlýnů je uvedeno již neexistující popisné číslo domu – sídlo mlynáře. Větrný mlýn zpravidla stával nedaleko jeho domu. Čp. 20 Wolfertův mlýn, čp. 21 Schifnerův mlýn, čp. 26 Herzcigův mlýn, čp. 50 Schmiedův vodní mlýn, čp. 49 Klívarův (někdy Neubauerův vodní mlýn), čp. 67 Paulerův mlýn, čp. 19 starý větrný mlýn odstěhovaný okolo roku 1880 do Jindřichova.

dávalo výkon 3,77 kW. Pila v roce 1921 vyhořela a její provoz už nebyl obnoven.

Majitelé mlýna vykonávali i vedlejší výtěžnou činnost – polní hospodářství na pozemkových parcelách č. par. 1568 (zeleninová zahrada s ovocnými stromy), č. par. 1560, 1561, 1565, 1566, 1569 (louky a pastviny se stromy) a č. par. 1563, 1572, 1573 (pole).

Chronologický sled majitelů/mlýnářů Horního mlýnku čp. 49

Prvním dohledaným mlynářem na Horním mlýnku byl Paul Horning, který ho koupil spolu s příslušejícími polnostmi a loukami od svého otce 7. února roku 1653 za 100 moravských tolarů. Dne 24. dubna roku 1676 koupil mlýn za 61 zlatých moravských jeho syn Thomas Horning.

Po smrti Thomase Horninga koupil mlýn 15. září 1680 za 84 zlatých moravských Michal Berger. Rod Berger potom vlastnil Horní mlýnek 177 let v pořadí: Josef Berger – Franz Berger I. – Franz Berger II. – Alois Berger, který vlastnil mlýn až do roku 1857.

Josef Berger se roku 1715 v luboměřském kostele Panny Marie Sněžné oženil se Sussanou Mück. Za rok, ve 31 letech, se stal majitelem Horního mlýnku. Jeho syn Franz Berger I. se jako vlastník mlýna v 62 letech oženil 30. ledna 1792 v kostele Panny Marie Sněžné s 48letou Eleonorou Sommer. Hospodařil zde až do svých 78 let. Mlynář Franz Berger II. se stal vlastníkem Horního mlýnku v roce 1802, kdy rovněž uzavřel sňatek s Annou Marií Jordan. Poslední majitel rodu Alois Berger byl dvakrát ženatý – poprvé s Rosalií, dcerou domkaře Martina Nowaka z Velké Střelné. Spolu měli dceru Wilhelminu (*1841) a syna Mauritze (*1843). Po úmrtí manželky se oženil podruhé s Josefou, dcerou mlynáře Zachariáše Demela z Dětrichova nad Bystřicí, se kterou měl syny Josefa (*1841), později pomocného mlynáře na Horním mlýnku, Aloise (*1859) a Raimunda (*1863).

V roce 1864 Josefa Berger, rozená Demel ovdověla, provdala se za penzistu Franze Petera a společně s jejími dětmi žili nadále na Horním mlýnku. Mlýn však prodala mlynáři Viktorínovi Mückovi – synovi mlynáře Antona Mücky z obce Zálužné u Vítkova.

Od roku 1880 hospodařil na Horním mlýnku mlynář Franz Richter a po něm Rudolf Klívar st. Franz Richter

se vyučil mlynářskému řemeslu u učebního mistra – větrného mlynáře Johanna Herodka a výuční list mu 28. června roku 1857 vydal mlynářský cech⁴ ve Spálově. Dcera Franze Richtera Karolína (Loty) se provdala v roce 1895 za Rudolfa Klívara st. Jeho manželka Karolína byla vyučena švadlenou a uměla velmi dobře šít. Oblékla ne jednu nevěstu do svatebních šatů.

Klívarovi měli jediného syna Rudolfa, který musel narukovat do 1. světové války. Po první dovolené se mu již nechtělo vracet zpět na frontu, a proto se sám zranil. Kulkou si prostřelil koleno tak nešťastně, že mu nohu museli v nemocnici amputovat a nakonec na následky zranění zemřel. Jeho otec zemřel nedlouho po něm.

Klívar byl vyučen kolářem a jako šikovný řemeslník neměl nouzi o práci. Vedle práce mlynářské vykonával i řemeslo kolářské, ale rád se napil. Jednou se vracel podnapilý domů, a když přecházel úzkou lávkou nad potokem, spadl do vody. Prochladl, dostal zápal plic a v roce 1922 zemřel.

Po jeho smrti předala jeho manželka Karolína mlýn svému svobodnému bratrovi mlynáři Josefu Richtero-⁵ vi.⁵ Mlynář Josef Richter pracoval na Horním mlýnku až do roku 1946. Spolu s bratrem Paulem Richtrem s rodinou a sestrou Karolínou Klívar, rozenou Richter byli 12. října roku 1946 vysídleni do Německa (Sběrné středisko Moravský Beroun).

Kronikář a písmak Rudolf Mík z Luboměře si v roce 1929 ve své kronice poznamenal: „*U Horního mlýnku na Něčině, asi 20 kroků od mlýnice nad cestou u vodní strouhy, stávala zděná kaple z kamene, omítnuta a bíle nalíčená. Podobná kaple byla v Lindavě,⁶ v Liptáni a u Rudoltovic.⁷ Uvnitř kaple byl o svátcích ozdoben a osvětlen svíčkami oltář. Někteří poutníci z Luboměře, kteří putovali dříve ke Staré Vodě,⁸ se u této kaple zastavovali. V roce 1928 začal tehdejší majitel Horního mlýnku Josef Richter kapli bourat a rozebírat a tak z kaple zůstaly jen kousky zdí.*”

⁴ Franz Richter získal mlynářskou profesi pro kterýkoliv mlýn – větrný nebo vodní. V 19. století se totiž nerozlišovalo zařízení jednoduchých vodních mlýnů (tzv. klapáčů) od mlýnů větrných.

⁵ Josef Richter byl v obci veřejně činný. Ve farním orchestru hrál na violu.

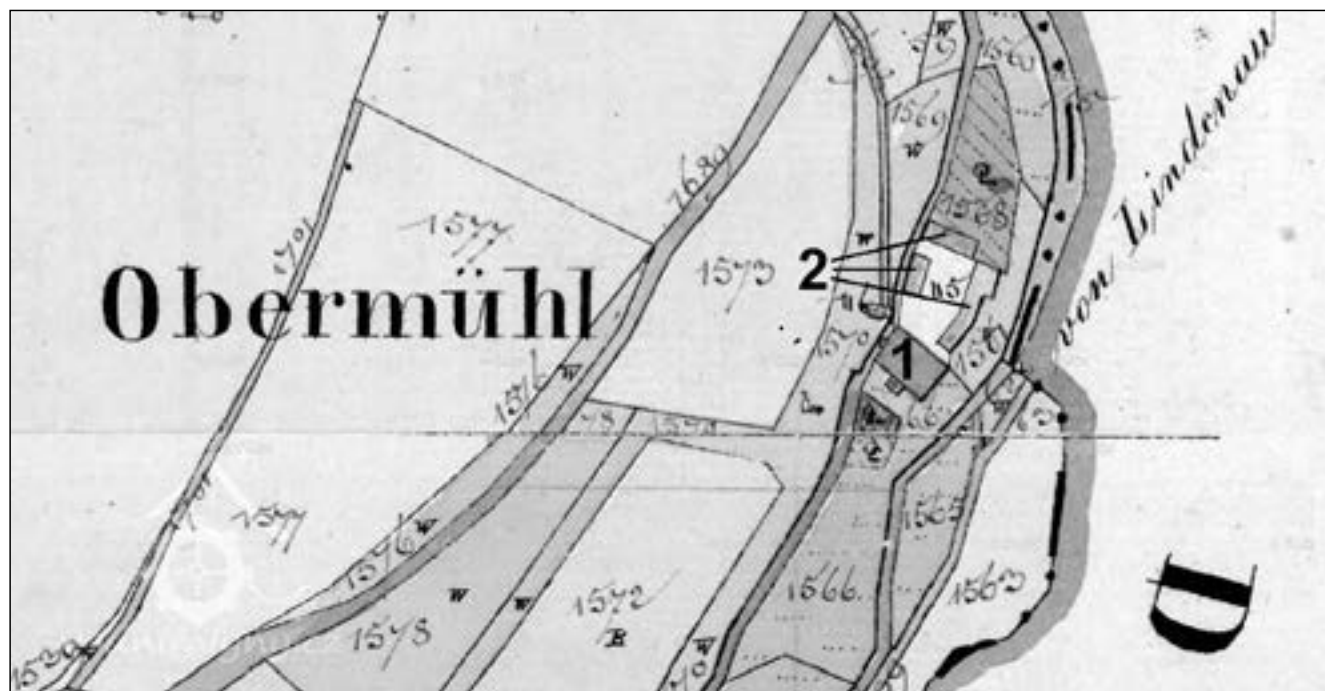
⁶ Dnes Lípna, původní název obce byl Lindenau.

⁷ Zaniklá obec na Libavsku s původním názvem Rudelzau.

⁸ Zaniklá obec Altwasser na Libavsku s poutním kostelem Svaté Anny a sv. Jakuba Většího.

Doba držení mlýna	Jméno a příjmení majitele mlýna	Datum a místo narození majitele	Rodné jméno manželky	Datum a místo narození manželky
1653	Paul Horning	1625 Luboměř p. S.	Justina Horning	
1676	Thomas Horning	1652 Luboměř p. S.		
1680	Michal Berger	1654 Luboměř p. S.		
1716	Josef Berger	1685 Luboměř p. S.	Susanna Mück	1695 Luboměř p. S.
1759	Franz Berger I.	1724 Luboměř p. S.	Eleonora Sommer	1744 Luboměř p. S.
1802	Franz Berger II.	1774 Luboměř p. S.	Anna Maria Jordan	1783 Luboměř p. S.
1838	Alois Berger	1808 Luboměř p. S.	1. Rosalie Nowak 2. Josefa Demel	1820 Velká Střelná 1814 Dětrichov n. B.
1857	Viktorin Mück	1841 Velká Střelná	Beata Sauter	1842 N. Těchanovice
1876	Franz Richter	1825 Luboměř p. S.	Emilie Herodek	1825 Luboměř p. S.
1902	Rudolf Klívar st., Karolína Klívar (Richter)	1865 Jindřichov	Karolína Richter	1864 Luboměř p. S.
1925–1946	Josef Richter	1875 Luboměř p. S.	svobodný	svobodný

Chronologický sled majitelů/mlýnářů Horního mlýnku.

Horní mlýnek (Obermühle) čp. 49 na Něčinském potoce v katastru Luboměře pod Strážnou: 1 – zděná část mlýna, 2 – dřevěné hospodářské objekty. Výřez z mapy Císařského povinného otisku katastru Moravy a Slezska, www.geoportal.cuzk.cz

Mlynář Horního mlýna na Něčinském potoce Rudolf Klívar st. se synem Rudolfem okolo roku 1910. Fotograf P. Vývozil. Olmütz, Backergasse No. 13. Archiv Marie Šindlerové z Hilbovic.

Rudolf Klívar st. ve svém druhém povolání zemědělce na Horním mlýnku před rokem 1922. Archiv Marie Šindlerové z Hilbovic.

Horní mlýnek s pilou na Něčinském potoce za majitelky Karolíny Klívar. Čelní pohled na zděnou budovu mlýna. Publikace Dietera Lehrerta. Archiv Jindřicha Machaly. Foto z roku 1930.

Spálov 1857 - výuční list mlynáře Franze Richtera na Horním mlýnku v Luboměři p.S., čp.49. Archiv Spálov.

Překlad textu výučního listu.
My podepsaní představení poctivého společenstva mlynářského cechu osvědčujeme tímto platným výučním listem, že Franz Richter v zemi Morava, v obci Spálov, narozený v Liptani v roce 1828 dne 11. měsíce října při veřejné schůzi mistrů byl přijat k vyučení mlynářského řemesla. Ježto se potom zmíněný Franz Richter během své učební doby choval nábožně, věrně a pilně a podle potvrzení svého učebního mistra větrného mlynáře Johanna Herodka se řemeslu dobře vyučil, byl proto jmenovaný dne 28. června 1857 shromážděnému společenstvu za představení pana komisaře cechu ještě jednou představen a řádně mu bylo dáno za vyučenou. Potom byl přítomnému Franzi Richterovi na jeho žádost udělen výuční list, opatřený cechovní pečeti s doložením, že jmenovaný je uznán za řádně vyučeného mlynářského tovaryše k jehož prospěchu na všech místech nechť jsou mu lidé nápomocni.
Dáno ve Spálově v zemi Moravské dne 28. června roku 1857.
Johann Váklenta komisař cechu
Cyril Klement vrchní představený
Franz John spodní představený

Výuční list Franze Richtera (Archiv Spálov)

Překlad textu listu: My podepsaní představení poctivého společenstva mlynářského cechu osvědčujeme tímto platným výučním listem, že Franz Richter v zemi Morava, v obci Spálov, narozený v Liptani v roce 1828 dne 11. měsíce října při veřejné schůzi mistrů byl přijat k vyučení mlynářského řemeslu. Ježto se potom zmíněný Franz Richter během své učební doby choval nábožně, věrně a pilně a podle potvrzení svého učebního mistra větrného mlynáře Johanna Herodka se řemeslu dobře vyučil, byl proto jmenovaný dne 28. června 1857 shromážděnému společenstvu za představení pana komisaře cechu ještě jednou představen a řádně mu bylo dáno za vyučenou. Potom byl přítomnému Franzi Richterovi na jeho žádost udělen výuční list, opatřený cechovní pečeti s doložením, že jmenovaný je uznán za řádně vyučeného mlynářského tovaryše, k jehož prospěchu na všech místech nechť jsou mu lidé nápomocni. Dáno ve Spálově v zemi Moravské dne 28. června roku 1857. Johann Váklenta, komisař cechu, Cyril Klement, vrchní představený, Franz John, spodní představený

Mlýnský kámen o průměru 110 cm z Horního mlýna na Něčíně. Foto Stanislav Šindler, 1988. Archiv Muzejního spolku Rolleder, o. p. s.

Něčinský potoč před Horním mlýnkem. Foto Petr Synek, r. 2021.

Ruiny kamenných zdí Horního mlýna. Foto Emil Mateiciuc, r. 2022.

Držák mlýnského kola Horního mlýnka. Foto Emil Mateiciuc, r. 2022.

Lokalita Dolního mlýnku (Niedermühle)

Pohled do historie Dolního mlýnku

Areál tvořily čtyři budovy. Dvě na Císařském otisku na s. 28 označené č. 1 byly zděné stavby vlastního mlýna a další dvě (č. 2) dřevěné stavby sloužily k hospodářským účelům. Mlýnský náhon přiváděl vodu k mlýnskému kolu na levou stranu budovy mlýnku. Kolo na horní vodu poskytovalo při průtoku parcelách č. par. 1568 (zeleninová zahrada s ovocnými stromy), č. par. 1560, 1561, 1565, 1566, množství vody 120 l/s a spádu 3,96 m výkon 3,03 kW. V roce 1910 byl mlýn rozšířen o pilu. V roce 1930 zahájil provoz šrotovnik, který používal kolo na horní vodu o výkonu 6,88 kW. Majitelé Dolního mlýnku provozovali i vedlejší zemědělskou činnost – chov domácích zvířat a polní hospodářství na pozemkových parcelách č. par. 1550, 1551, 1552, 1553, 1556 (louky a pastviny se stromy) a na č. par. 1554 (pole).

Chronologický sled majitelů/mlýnářů Dolního mlýnku čp. 50

První dochovaná písemná zmínka o koupi Dolního mlýnka je z potštátského zámku z roku 1636. Z tohoto zápisu je známo, že Christoph Rericht hospodařil na mlýně již před rokem 1626. Za deset let však zůstal vrchnosti dlužen, a tak vrchnost mlýn prodala na roční splátky za obvyklý úrok.

V roce 1641 koupil mlýn od Christopha Rerichta mlýnář Georg Grosmann s manželkou. S manželkou Katharinou, dcerou Paula Polzera, byl ženatý od roku 1628.

V roce 1660 se stal novým majitelem mlýna Thomas Berger (*1626). S manželkou Evou měli v letech 1659 až 1666 pět dětí. Jedním ze synů byl Georg Berger (*1664), který od svého otce Thomase koupil mlýn v roce 1692. Thomas Berger zemřel v roce 1701

ve věku 75 let. V letech 1692 až 1750 na mlýně hospodařili mlýnář Georg Berger⁹ (1692–1792) a po něm do roku 1750 jeho syn Georg Berger ml. (*1700).

Ten v roce 1750 prodal Dolní mlýnek Joannesovi Tynnovi (někdy Tinn) (*1716). Jeho žena Anna Maria (*1727), byla dcerou mlýnáře Georga Bergera ml. Měli syna Joannese Georga Tynna (*1752), který se v roce 1779 oženil s Annou Marií Tyll (*1760), dcerou mlýnáře Josefa Tylla ze Lhoty (Schneckenmühle na řece Odře).

Joannes Georg Tynn zemřel v roce 1780 a vdova Anna Marie Tynn se provdala za mlýnáře Augustina Michalka (*1751), který pocházel ze Spálova, kde byl jeho otec Laurenc Michalka mlýnářem. Rok po smrti Joannese Georga Tynna se Augustin Michalka v roce 1781 oženil už s „dvojnásobnou“ vdovou Annu Marií Tynn, která se stala v roce 1800 manželkou dalšího majitele Dolního mlýnka – mlýnáře Baltazara Scholze. Anna Marie Scholz zemřela jako vdova až v roce 1834. Po smrti Baltazara Scholze v roce 1821 se stal majitelem mlýna syn mlýnáře Augustina Michalka – Augustin Michalka ml. (*1795), jehož manželkou byla Theresie Mück, dcera mlýnáře z obce Padesát Lánů.

V roce 1843 koupil Dolní mlýnek od Augustina Michalka ml. vojín 10. roty lehké pěchoty c. k. 54. řadového pěšího pluku Johann Jahn (*1811) s vdovou Karolínou Klein (*1816), dcerou mlýnáře z Barnova Karla Scholze. V roce 1869 uzavřel budoucí majitel Dolního mlýnka Karl Baier (*1818) druhé manželství s Elisabeth Mück (*1818) z Luboměře p. S. Pro zajímavost uvedme, že z prvního manželství měl Karl Baier dceru Theresii, která měla syna Josefa s Ferdinandem Mückem, bratrem předchozího mlýnáře Franze Mücka.

Od roku 1880 přešel Dolní mlýnek čp. 50, známý mezi obyvateli jako Schmiedův mlýn, do vlastnictví rodiny Schmiedt (někdy také Schmidt nebo Schmid), kdy jej získala Marie Anna Schmiedt. Narodila se 17. srpna roku 1854 v Kyžlířově jako druhé dítě manželům Johannovi a Josefě, rozené Röder. Pro otce Johanna Schmiedta to bylo již druhé manželství. V roce 1881 se provdala za syna mlýnáře z Podlesí Josefa Bartuschka. Dne 20. srpna 1881 vypukl ve mlýně požár, zřejmě vlastním zaviněním.¹⁰

V roce 1882, kdy se jim narodila dcera Sophia, mlýn prodali manželům Maderovým a přestěhovali se do Potšátu k bratrovi Marie Anny Michaelovi Schmiedtovi. Josef Bartushek se od roku 1930 zdržoval v Budišově nad Budišovkou, kde zemřel jako zcela nemajetný 21. listopadu 1938.

Manželé Maderovi prodali mlýn za osm dnů Antonu a Beátě Schmiedtovým. Anton Schmiedt byl nevlastním bratrem Marie Anny Bartuschek. Narodil se 2. dubna 1843 v Kyžlířově manželům Johannovi a Therezii, rozené Wick v prvním manželství Johanna Schmiedta. Therezie Schmiedt, rozená Wick

⁹ Georg Berger se narodil v Luboměři pod Strážnou 21. dubna roku 1664. Pravděpodobně nebyl příbuzný Thomase Bergera.

¹⁰ O požáru informují dne 4. září 1881 v č. 36 noviny pro Severní Moravu „Weisskirchen - Leipniker Local - Anzeiger“.

pocházela z rodiny mlynářů z Nejdku. Po smrti Antona Schmiedta v roce 1898, přešel mlýn do rukou jeho syna Josefa Schmiedta. Ten se narodil 4. listopadu 1873 manželům Antonovi a Beátě, rozené Wick. V roce 1899 se oženil s Marií Kalig. V září 1900 se jim narodila dvojčata – dcery Marie¹¹ a Aloisie Schmiedt. Jejich matka zemřela v srpnu 1902 a Josef Schmiedt se podruhé oženil s Annou Beránek. Po smrti Josefa Schmiedta v roce 1921, vdova Anna Schmiedt prodala Dolní mlýnek manželům Adolfovi a Emmě Sauerovým. Přestěhovala se do Hranic, kde 26. února roku 1945 zemřela. Rokem 1921 tak po 46 letech přešlo držení mlýna z rodiny Schmiedt do rukou nových majitelů.

Adolf Sauer¹² se narodil v Arnolticích v roce 1896. Byl mlýnářem v Nové Vsi u Rýmařova a tam se také v roce 1919 oženil s Emmou Treutler (*1898). V březnu roku 1926 spolu koupili Dolní mlýnek od vdovy Anny Schmiedt (Beránek).

Vlastnili jej do roku 1930, kdy ho prodali manželům Franzovi a Anně Neubauerovým. Franz Neubauer pocházel z Heřmanic u Oder, kde se narodil v roce 1877, jeho žena Anna Unger (*1882) pocházela ze Spálova. V roce 1935 převedli mlýn na syna Ferdinanda (*1909)

¹¹ Marie Schmiedt se provdala v Luboměři pod Strážnou dne 23. září 1919 za Adolfa Ondřeje (*1895 Luboměř). Po sňatku bydleli v Luboměři čp. 105. Její svobodná sestra Aloisie Schmiedt byla v roce 1946 vysídlená do Německa.

¹² Pila na Dolním mlýnku vyhořela v roce 1929, byla však za mlýnáře Adolfa Sauera obnovena. Zanikla až po roce 1946.

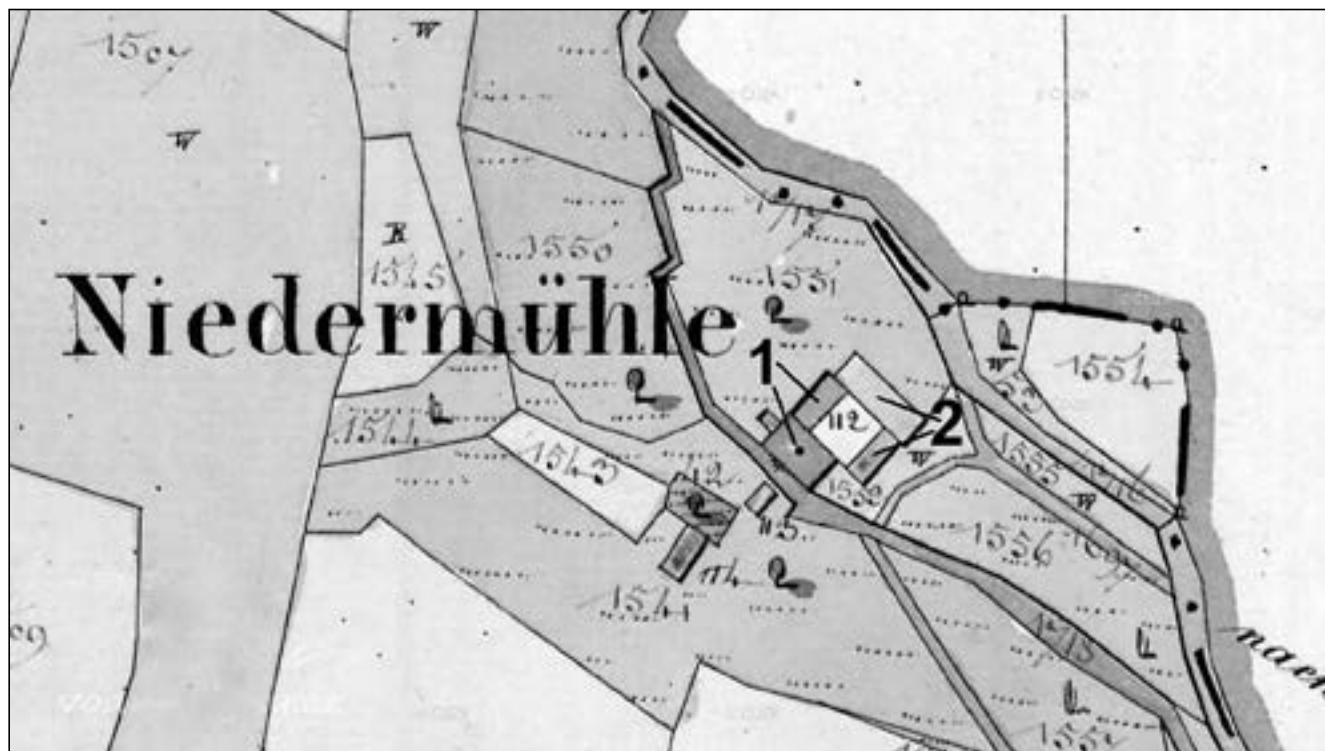
Doba držení mlýna	Jméno a příjmení majitele mlýna	Datum a místo narození majitele	Rodné jméno manželky	Datum a místo narození manželky
1626	Christoph Rerich		Marghareta	
1641	Georg Grosmann		Katharina Polzer	
1660	Thomas Berger	1626	Eva	
1692	Georg Berger	1664 Luboměř p. S.	Eva	
1729	Georg Berger ml.	před 1700	Rosina	
1750	Joannes Thynn	1716 Luboměř p. S.	Anna Marie Berger	1727 Luboměř p. S.
1779	Joannes Georg Thynn	1752 Luboměř p. S.	Anna Marie Tyll	1760 Barnov
1781	Augustin Michalka	1751 Spálov	Anna Maria Tyll	1760 Barnov
1801	Baltazar Scholz		Anna Maria Tyll	1760 Barnov
1821	Augustin Michalka ml.	1795 Luboměř p. S.	Theresia Mück	1796 Padesát Lánů
1843	Johann Jahn	1811	Karolina Scholz	1816 Barnov
1852 ¹⁾	Josef Göbel		Johanna Ludwig	
1855 ²⁾	Franz Mück	1818 Krasov	Franziska Schwarz	1831 N. Těchanovice
1869	Karl Beier	1812 Barnov	Elisabeth Mück	1822 Luboměř p. S.
1880	Anna Maria Schmiedt	1854 Kyžlířov	Josef Bartushek	1855 Podlesí
1882 ³⁾	Anton Schmiedt	1843 Kyžlířov	Beata Wick	1845 Nejedek
1898	Josef Schmiedt	1873 Kyžlířov	1. Marie Kalig 2. Anna Beránek	1875 Barnov 1873 Luboměř p. S.
1921	Anna Schmiedt	1873 Luboměř p. S.	vdova (roz. Beránek)	1873 Luboměř p. S.
1926	Adolf Sauer	1896 Amoltice	Emma Treutler	1898 Nová Ves
1930	Franz Neubauer	1877 Heřmanice	Anna Unger	1882 Spálov
1935	Ferdinand Neubauer	1909 Heřmanice	Sophie Schiffner	1908 Luboměř p. S.
1943–1946	Sophie Neubauer	1908 Luboměř p. S.	Josef Sykora	

1) V průběhu roku 1852 vlastnili mlýn mlynáři Alois Paschke, který ho koupil od Johanna Jahna za částku 4180 guldenů a po něm mlynář Josef Göbel.

2) V průběhu roku 1855 vlastnili mlýn mlynáři Franz Mück a Johann Weselsky, který ho koupil od mlýnáře Josefa Göbela za 5000 zl.. Mlýn pak prodal za několik dní za 5600 zl. Franz Mückovi.

3) V průběhu roku 1882 vlastnili mlýn mlynář Alois Mader s manželkou Franziskou, kteří mlýn v roce 1882 prodali mlynáři Antonu Schmiedtovi.

Chronologický sled majitelů/mlýnářů Dolního mlýnka.

Dolní mlýnek (Niedermühle) na Něčinském potoce v katastru Luboměř pod Strážnou: 1 – zděná část mlýna, 2 – dřevěná hospodářská stavení. Výřez z mapy Císařského povinného otisku stabilního katastru Moravy a Slezska.

Marie Schmiedt (*1900). Archiv Evy Zezulkové.

Okolí Dolního mlýnka čp. 50 na Něčíně ve 20. letech 20. století za majitele Adolfa Sauera. Nalevo vzadu budova pily – vyznačena šipkou. Archiv městyse Spálova.

Budova Dolního mlýnku čp. 50 na Něčinském potoce za majitele Franze Neubauera (30. léta 20. století). Čelní pohled na zděnou budovu mlýna. Z publikace Dietera Lehrerta. Archiv Jindřicha Machaly.

Ruiny kamenných zdí budovy Dolního mlýnka. Foto Emil Mateiciuc, r. 2022.

Kamenné základy části budovy Dolního mlýnka. Foto Emil Mateiciuc, r. 2022.

Dolní mlýnek čp. 50. Koryto mlýnského náhonu. Foto Emil Mateiciuc, r. 2022.

Torzo Dolního mlýnka. Na obrázku je pravděpodobně vstup do budovy bývalé pily Adolfa Sauera. Foto Martin Konečný, 3. 4. 2020. Zdroj: www.mapy.cz

Použité zdroje:

LEHRERT, Dieter (2017): *Liebenthal – Geschichtliche Zeittafel Ortschronik. MÍK, Rudolf: Kronika dle abecedy, 1930–1973.* Archiv Spálův (rukopisný dokument).

ŠUSTEK, František (1983): Větrné mlýny v Luboměři a v Barnově. *Vlastivědný sborník okresu Nový Jičín*, svazek 32.

ŠUSTKOVÁ, Jaroslava; KAŠPAR, Pavel (2021): Historie zaniklých „Mlýnků“ na Něžčinském potoce. *Oderské vrchy*, ročník XXXVI, č. 3–4. Vlastivědný spolek Spálův.

PK velkostatek_Potstat_inv_c_444_1602–1737_Liebental. ZA Olomouc.

PK velkostatek_Potstat_inv_c_445_1712–1844_Liebental. ZA Olomouc.

PK velkostatek_Potstat_inv_c_446_1801–1863_Liebental. ZA Olomouc.

PK Liebental No. 49, 1876–1925. KÚ Opava.

PK Liebental No. 50, 1880–1943. KÚ Opava.

Databáze vodních mlýnů: Vodnimlynny.cz.html (Luboměř p. S. – Horní mlýn a Dolní mlýn).

Sčítací operáty obce Luboměř p. S. (Liebenthal), 1857, 1869, 1880, 1890, 1900, 1910 (Sběrné středisko Moravský Beroun), 1921. Soka Bruntál.

Sčítací operáty obce Kyžlířov, Barnov, 1857, 1869, 1880, 1890, 1900. Soka Přerov.

Rodné, oddací a úmrtní matriky obcí Luboměř p. S., Kyžlířov, Barnov, Velká Střelná. ZA Olomouc

www.geoportal.cuzk.cz

Počátky rekreačního střediska a stanového tábora Vagonky Studénka v Klokočůvku

Ludvík Kudla

V čísle 2/2021 mne zaujal článek Karla Sýkory o pionýrském táboře Spálovský mlýn. Údolí Odry v Klokočůvku znám přibližně od svých 16 let, to je od roku 1964. Jezdívají jsme tam s kamarády do chat rekreačního střediska Vagonky ve Studénce.

Při této příležitosti bych se chtěl o něm zmínit a rovněž o pionýrském táboře Vagonky – oba se nacházely vedle sebe na protější straně oderského údolí, než byl Spálovský mlýn.

Tábor Vagonky byl slavnostně otevřen v roce 1954. Stany, ošetřovna a suché WC byly na poměrně svažitém lučním pozemku, který je dnes již téměř zcela zarostlý dřevinami. Veškeré zázemí se nalézalo poblíž Spálovského mlýna – kuchyně a jídelna a také umývárny v podobě kovových žlabů, umístěné pod stanovým přístřeškem. Dnešní kontrola hygieny by asi nařídila okamžité uzavření tábora...

Počet dětí se rok od roku zvyšoval z důvodu rekreace dětí i z okolních podniků.

V roce 1954 bylo otevřeno i rekreační středisko v podobě pěti malých chat pro tři osoby a dvou velkých pro šest osob. Vybavení bylo na dnešní dobu strohé – voda u chat nebyla, přinášela se od pramene u Skály P. Marie, WC bylo suché, topilo se ale i vařilo v kamnech, což byl hlavně v horkých letních dnech požitek.

V nedávné době jsem měl možnost nahlédnout do svázaných čísel časopisu Vagonář¹ a rovněž si prohlédnout archivní fotografie z té doby. V ročnících 1954 až 1956 jsem objevil několik článků, které se týkaly pionýrského tábora a rekreačního střediska.

Období počátku jejich vzniku bych vám rád, pro zachycení dobové atmosféry, přiblížil formou doslovně převzatých článků z Vagonáře.

Pionýrský tábor ukončil svou činnost pravděpodobně v roce 1974. V témže roce probíhal turistický tábor ve Spálené a tehdy také došlo k zakoupení objektu v Nových Heřminovech u Bruntálu, který byl rekonstruován pro potřeby tábora a v roce 1975 byl slavnostně otevřen.

Heřminovský tábor navštěvovaly také děti z vagonky v městě Görlitz v bývalé Německé demokratické republice. Činnost pionýrských táborů skončila po roce 1989.

Rekreační chatové středisko v Klokočůvku existuje a je v majetku odborů Vagonky se sídlem v Ostravě. Je zmodernizováno, vybaveno společným sociálním zařízením s teplou vodou a sprchami a pro osvěžení byl vybudován i bazén s čističkou.

Nyní již dejme prostor autorům článků ve Vagonáři v letech 1954 až 1956...

22. května 1954

Otvíráme rekreační středisko Klokočůvky

V sobotu 22. 5. 1954 bude slavnostně otevřeno naše závodní rekreační středisko v Klokočůvkách. Při té příležitosti budou předány klíče od chat prvním rekreatům z řad našich zaměstnanců.

Zajisté, že značná část zaměstnanců má zájem o rekreaci v tomto středisku. Aby měl každý možnost poznat blíže chaty a široké okolí, pořádáme hromadný zájezd v den otevření střediska, a to v odpoledních hodinách od našeho závodu.

¹ „Vagonář“ byl podnikový časopis Vagonky ve Studénce. Vycházel od roku 1949, zprvu jako týdeník, později jako čtrnáctidenník. V roce 1997 se prolínal s časopisem „Společenství“ z Vagonky ČKD, jejíž dceřinou společností se Vagonka ve Studénce stala.

Dnes chci v tomto článku obeznámit osazenstvo, jak bude obhospodařováno naše rekreační středisko. V prvé řadě každý, kdo se chce zúčastnit rekreace, musí se řídit vydanými pokyny, zveřejněnými na tabuli rekreačního střediska a které jsou dotištěny na přihlášce na rekreaci.

Žádost o chatu vyzvedne si zájemce u s. Hanzelky (sociální referát) a po vyplnění a doporučení dílenskou radou odevzdá ji zpět s. Hanzelkové, který povede přesnou evidenci o zadávání rekreace zaměstnancům. Přidělování chat a určení termínů bude provádět komise, složená ze zástupců komise NP, bytové, kulturně masové práce, z členů ZR, ZK, zaměstnanců z dílen a, správy závodu. Tato komise bude s konečnou platností přidělovat chaty a určovat termíny rekreace. Přidělení chat zájemcům bude včas oznámeno a zájemci zaplatí za propůjčení chaty příslušný poplatek (za malou chatu 20 Kčs, za velkou chatu 25 Kčs za 1 týden).

Před nástupem rekreace vyzvedne si zaměstnanec klíče od příslušné chaty u s. Hanzelky nebo na ZR po předložení stvrzenky o zaplacení poplatku. Dále si vyzvedne z hospodářské správy potřebný počet prostěradel. Po skončení rekreace odvede klíče i prostěradla zpět, Poškození chaty a jejího zařízení bude nucen uhradit ten, kdo škodu způsobil.

Chaty jsou vybaveny vším potřebným i příslušným nádobím k potřebě jednotýdenního pobytu. Je proto na všech účastnících rekreace, aby udržovali chaty i okolí v naprostém pořádku.

Pro tento rok v důsledku velkého zájmu o chaty bude rekreační doba jeden týden, a to vždy od soboty do soboty. Předání chaty bude prováděno, tak, že zaměstnanec po skončení rekreace předá nastupujícímu rekreatu chatu a společně napíší do knihy hlášení zápis o stavu chaty, případně vzniklé závady. Tento zápis oba podepíší. Kniha hlášení je vyvěšena V každé chatě na viditelném místě.

Zaměstnanci, kteří mají děti školou povinné, budou mít přednost při předělování chat v době prázdnin. Ostatní zaměstnanci mají možnost rekreace po celý rok. Taktéž svobodní zaměstnanci mají možnost rekreace, a to tři zaměstnanci do malé chaty, a šest zaměstnanců do velké chaty. Podmínky jsou stejné jako u ženatých. Možnost rekreace dvou rodin v jedné chatě je vítána.

Věříme, že první naši rekreati napíší své poznatky z rekreace do Vagonáře, abychom tak ještě více zpopularisovali naše rekreační středisko a podle jejich připomínek toto zvelebili a postupně rozšířili.

Přejeme příjemnou rekreaci všem našim zaměstnancům.

Vilém Kuncek

5. června 1954

První účastníci rekreace v Klokočůvkách

Prékrasné prostředí uprostřed Oderských vrchů láká každým rokem tisíce návštěvníků k pobytu uprostřed hor a lesů, slunce, vzduchu a vody. Není proto

náhodou, že správa závodu spolu se závodní radou volili krásný kout v Oderských horách v Klokočůvkách, aby zde vybudovali pro své zaměstnance rekreační středisko; ve kterém by desítky rodin trávily svou zaslouženou dovolenou.

Když před nedávnem bylo rekreační středisko slavnostně předáno zaměstnancům závodu k používání, řekl s. inž. Havránek: „Náš závod plní tímto aktem usnesení strany a vlády z 15. září 1953, ve kterém se hovoří o stálém zvyšování životní i kulturní úrovně pracujících.“ a dodal: „Toto rekreační středisko vybudované z ředitelského fondu je výsledkem poctivé a usilovné práce našich zaměstnanců, jejíž plody se v této formě vrací zpět pracujícím.“

A sotva se ukázalo trochu pěkného počasí, nastupují první rekreanti svou dovolenou. Mezi prvními účastníky rekreace je i s. Tomáš Hruška se svou rodinou, který byl již několikrát vyznamenán jako nejlepší pracovník. Jako konstruktér má velké zásluhy při zavádění automatického svařování podélníků Pao a Px vozů. Dalšími účastníky jsou soudruzi Jan Žurek, Zdeněk Konečný a Josef Krotka se svými rodinami.

Přejeme prvním rekreantům radostné prožití jejich dovolené při čerpání nových sil do další budovatelské práce.

19. června 1954

Připravíme dětem radostné prázdniny

Jistě již dnes mnoho zaměstnanců ví, že závodní klub chystá uskutečnit dětem našich zaměstnanců letní stanový tábor. Po celou dobu prázdnin budou se děti našich zaměstnanců střídát v turnusech po 14 dnech ve stanové osadě, která bude umístěna na Klokočůvce v blízkosti rekreačních chat.

Chtěl bych jen stručně obeznámit rodiče našich dětí co takový, letní tábor dětem přinese a co všechno je třeba k jeho zajištění.

Naše táborová osada bude sestavena z 25 stanů tvaru A a bude stát na dřevěných podsadách. V každém stanu budou dvě lůžka se slamníky a sklápěcí stolek. V každém stanu budou tedy dva žáci. Velitelský stan bude vybaven rozhlasem, rovněž tak o první pomoc a lékařskou službu je náležitě postaráno. Stravování ve vlastní kuchyni bude 5x denně. Poplatek za 14denní pobyt bude v nejkratší době stanoven. Tábora se mohou zúčastnit všechny děti našich zaměstnanců ve věku od 8 do 14 let, které před nástupem budou podrobeny lékařské prohlídce.

Vedení tábora se bude skládat z vedoucího tábora, který bude po celou dobu činný bez střídání, dále ze dvou vedoucích oddílů a to pro děvčata a chlapce zvlášť. Přivítáme i pomoc našich zaměstnanců, kteří budou v tu dobu v našem rekreačním středisku. Děti budou rozděleny do pracovních skupin a střídavě jedna skupina denně bude vykonávat dozor v táboře, službu v kuchyni atd. Ostatní skupiny se budou věnovat dennímu životu podle programu. Denní program bude zpestřován návštěvou různých složek, které v praxi budou děti učit první pomoci, signalisování,

orientací v přírodě, střelbě ze vzduchovek, rozpoznávání rostlin a hub. Mimo to bude program zpestřován zájezdy filmových představení, estrád, loutkových představení atd.

Děti budou však též konat první odpovědné práce. Bude jim svěřeno hlídání tábora a jejich volená samospráva bude se podílet na vedení tábora.

To je jen malý náhled do velké práce. Necht' se nikdo nedomnívá, že jde vše hladce. Denně nám vyrůstají nové problémy, které řešíme. Můžeme však říci, že podstatnou část úkolů máme zvládnutou a že 3. 7. 1954 bude v plné šíři dětský stanový tábor zahájen.

Svou práci pro děti konáme rádi. Voláme však další spolupracovníky. Voláme vás na brigádu v neděli 20. 6. a 27. 6., kdy budeme připravovat místo v Klokočůvkách pro stavbu tábora. Všechny síly pro zdar letního tábora.

Josef Ullman

17. července 1954

Naše děti ve stanovém táboře

Neděle 11. VII. 1954 byla nejen pro závodní klub, ale i pro děti našich zaměstnanců svátkem.

V tento den byl slavnostně otevřen letní stanový tábor v Klokočůvkách, vybudovaný obětavými členy závodního klubu za podpory svých příznivců.

Předseda ZK přivítal k této radostné události na sto našich zaměstnanců v čele s podnikovým ředitelem s. Bezděkem, dále zástupce ÚVS s. Hroudu, zástupce KOŘ v Ostravě s. Balíkovou, zástupce ZR s. Podroužka a další.

Po slavnostním otevření tábora, které provedl podnikový ředitel s. Bezděk, podala hlášení vedoucí tábora s. Kopnefová. Poté následovalo vztyčení vlajky.

Zástupci všech složek ve svých projevech vysoko hodnotili usilovnou práci členů ZK, vynaloženou pro práci s dětmi našich zaměstnanců.

Závodní klub stává se významným činitelem a účinným pomocníkem při mimoškolné výchově dětí a značnou měrou přispívá ke zdraví dětí.

Zástupce ZK poděkoval všem, kteří se zasloužili o hladký průběh táboření a všem, kteří poskytli účinnou pomoc při budování tábora, zejména pak správě závodu a závodní radě, jejichž zásluhou je umožněno všem dětem našich zaměstnanců trávit po 15 dní své prázdniny v přírodě na čerstvém vzduchu při vydatném stravování a odborném vedení zkušených pracovníků, a to zcela zdarma.

Tamburáši ZK zpestřili svým vystoupením celou odpolední slavnost a byli za svůj výkon odměňováni potleskem. Naši tamburáši tak dokázali, že si plným právem zaslouží účast v ústředním kole SLUT, když se umístili na prvním místě na krajské přehlídce.

Ve večerních hodinách předvedly děti účastníkům slavnosti pásmo recitace, písní a tanců, které v krátké době nacvičily. Za své vystoupení byly děti odměněny bouřlivým potleskem. Tento program doplnili znovu tamburáši svými písněmi.

Celý tento den vyzněl v radostnou spokojenost rodičů nad péčí, která je věnována dětem se strany ROH, ZK a správy závodu.

3. června 1955

Doba rekreace nastala...

V květnu mnoho našich pracujících uvažuje, kam o dovolené. Bude mnoho těch, kteří odjedou v letních měsících do různých rekreačních středisek v Čechách, na Moravě a na Slovensku, jeden z našich spoluzaměstnanců, s. Viktor Kopec odjede na zahraniční rekreaci do Rumunska. Protože kulturní úroveň našich pracujících se neustále rozrůstá, a téměř 80 procent všech pracujících dožaduje se ztrávit dovolenou mimo své bydliště, uskutečnil náš závod za spolupráce masových složek letní rekreační středisko.

Již v loni bylo dáno do užívání našim zaměstnancům 7 rekreačních chat, dobře vybavených, aby v prostředí malebných Oderských vrchů prožili část své dovolené, jako odměnu za dobře vykonanou práci.

Nebývalo tomu tak dříve. Vždyť se jenom rozpoemeňme, kolik bylo těch vyvolených, kteří mohli ztrávit dovolenou v horách, nížinách u vody, aby mohli sbírat po lesích hříby a nemuseli mít strach o své živobytí, o to, zda zítra budou mít chleba pro svou rodinu. Dříve za kapitalistického režimu pro pracující znamenala rekreace, lázeňská i sanatorní péče něco tak mizivého, tak nedostupného pro dělníka. Lázně a rekreační střediska byly dostaveníčkem buržoasní společnosti, byly dostaveníčkem těch, kteří prostě na to měli. Do sanatorií jezdili bohatí jedinci, poněvadž to stejně jako lázně, patřilo k „módě“. Teprve před deseti lety, kdy naše vlast, pomocí Sovětského svazu se vymanila z područí kapitalistického jha a nastolila vládu dělníků, rolníků a pracujících inteligence, nastal obrat a dnes patří veškeré lázně, sanatoria, rekreační střediska jen pracujícímu lidu.

Po zkušenostech z loňského roku, bude i letos trávit mnoho rodin našich zaměstnanců v letních měsících své dovolené v rekreačních chatách na Klokočůvkách. V loni za dva měsíce, červenec a srpen, se vystříдалo v těchto rekreačních chatách celkem 90 rodin. A když se podíváme do zápisů přání a stížností, čteme se zájmem hřejivá a milá slova těch, kteří prožili týden své dovolené v Klokočůvkách. Pořádili jsme několik výpisků:

„S pobytem na chatě jsme byli spokojeni, i když jsme neměli nejlepší počasí. Litujeme, že tato rekreace na chatách trvá pouze dobu jednoho týdne. Jahod je všude dost. Hříbky jsou nad chatami. Zvláště červení kozáci rostou nad hájenkou. Ryby můžete chytat v Odře, ale nesmíte se dát chytit vy.“

Jiní zase píší: „Pocasí nám přálo, užili jsme vody a lesa, totéž přejeme i dalším rekreantům.“

Zvláště milý zápis v knize byl, který oceňuje pochopení a dobrou myšlenku, zříditi rekreační středisko, a který děkuje ředitelství a závodní radě.

Za upřímnými slovy našich pracujících v knize přání a stížností vidíme nejen spokojenost nad prožitou

dovolenou, ale vycitujeme z těch slov i to, že dnes se žije lépe a radostněji, a díky za to patří všem našim pracujícím, naší straně a vládě, které se o nás tak pečlivě starají, a především za to děkujeme našemu největšímu příteli, Sovětskému svazu a jeho hrdinné armádě, která nás před deseti léty osvobodila.

A my nakonec bychom chtěli vysloviti radost nad tím, že uživatelé chat šetrně zacházejí s majetkem závodu a přátelsky předávají chaty při střídání.

Letos máme daleko více přihlášek o propůjčení chat v Klokočůvkách a naší snahou bude, abychom mohli všem pracujícím vyhověti, aby se svými rodinami užili chaty v dobré pohodě a hlavně si nasbírali hodně malin, borůvek a hřibů.

L. Hanzelka, soc. odděl.

9. března 1956

Kolem třetího stanového tábora

Přípravy na třetí stanový tábor pro naše děti jsou v plném proudu. Začínáme dříve nejen proto, aby při zahájení tábora se nám již neprojevil žádné nedostatky, ale proto, že letošní tábor rozšiřujeme o 25 nových stanů.

Počet dětí se zvyšuje podle směrnice ÚRO na 215 dětí. Děti nastoupí ve dvou skupinách v délce 3 týdnů. Jelikož na děti dostáváme příspěvek na stravné od národního pojištění, a náš tábor je jedním z nejlepších v Ostravském kraji, musíme letos, v rámci 215 dětí umístit 100 dětí z jiných závodů našeho strojírenství Ostravského kraje.

Aby naši pracující byli seznámeni, o které děti se jedná, podáváme zprávu: Autopal, Nový Jičín 30 dětí, Koh-i-noor, Bílovec 20 dětí, Bráno, Branka 30 dětí, LNH Chuchelná 15 dětí, Baterie, Budišov 5 dětí, Tatra, Butovice 115 dětí.

Čeká nás mnoho práce. Stávající místo rozměrově nevyhovuje, proto musí být upravován nový terén, který byl již vyhlédnut.

Pracovní síly tábora máme zajištěny, včetně vedoucího tábora a hospodáře, kteří budou z našeho závodu, protože v minulých letech byly po této stránce určité nedostatky. Že správa závodu, která má k táboru velmi kladný postoj, bude nám nápomocná s uvolněním těchto sil.

Vedoucí dětských oddílů (6 lidí), budou z řad učitelů. Zdravotní patronát nad dětským táborem převzal závodní lékař MUDr. Tmej.

Přípravné vedení tábora se snaží odstranit veškeré nedostatky, které by měly na průběh tábora a jméno našeho závodu špatný vliv. Chceme, aby naše děti prožily v táboře pěkné prázdniny, které by jim byly vzpomínkou pro celý život.

Letošní zahájení tábora bude natočeno Čs. rozhlasem a celý průběh tábora bude sledován nadřízenými složkami ÚRO.

V. R.

11. května 1956**Pouze naše děti nebo i cizí do našeho stanového tábora?**

Doba, kdy naše školní děti nastoupí prázdniny, se kvapem blíží. Většina dětí chce prázdniny prožít v přírodě, v lesích na zdravém vzduchu. Proto již nyní je velký zájem o stanový tábor našeho závodu. Velký zájem o přihlášky do tábora je snad také z toho důvodu, že letní rekreace žáků, dříve organizována školami a národními výbory, je svěřena počínaje rokem 1956 pouze ROH. Toto významné rozhodnutí umožňuje, aby odborové organizace ještě více prohloubily péči o pracující a jejich rodinné příslušníky. Ve stanových táborech mohou být podle směrnic pouze děti ve stáří 9 až 14 let.

Letos máme umístit v našem táboře 215 dětí. Již nyní, dva měsíce před táborem, si vyzvedli naši zaměstnanci tento počet pro své děti. To znamená, že budeme muset přistoupit k výběru dětí, které se hudbu moci tábora zúčastnit. Bude přihlíženo hlavně k prospěchu a mravní ukázněnosti žáka ve škole, k sociální potřebě a jak rodiče žáka, kteří jsou zaměstnáni, plní své povinnosti vůči celku.

K umístění žáků v táboře má nesprávný postoj ÚVS a KVS, kde, ačkoliv máme dost vlastních dětí a dětí z našich škol, máme umístit sto dětí z Ostravského kraje. Tento postup je nesprávný, a to proto, že nadřízené orgány ROH vydaly příkaz, aniž by předem tuto otázku dohodli s příslušným vedením podniku, který do provozu tábora věnuje velké částky. Dokonce toto své nařízení neprojednal s naší odborovou složkou v závodě, která za tento tábor nese plnou odpovědnost. Byl proto pověřen zástupce našeho závodního výboru, aby tuto věc prošetřil a vyřídil kladně ve prospěch našich dětí. Toto však všechno zdržuje celý postup příprav v organizaci tábora, hlavně zařazování dětí do turnusu, podle pohlaví a stáří.

Někteří zaměstnanci se pozastavují nad tím, že loni byl vybírán příspěvek 100 Kčs na dítě a letos 10 procent, nejvíce 130 Kčs. Citujeme proto přesně vydané směrnice ÚVS: „Výše poplatků stanovní rodičům provozovatel tábora tak, aby v celkovém průměru činily Kčs 150,- za dvacetidenní pobyt jednoho žáka. Závodní výbor zavede odstupňovaný poplatek, který se vypočítá a stanoví 10 až 15 procent z hrubého příjmu bez přídávky na děti toho z rodičů, jehož příjem je vyšší. Přitom bude stanoven nejnižší, poplatek 80 Kčs, nejvyšší 320 Kčs.“

Závodní výbor ROH v našem závodě rozhodl nejvyšší hranici poplatku jen 130 Kčs za plných 21 dnů, a to pro děti našich zaměstnanců. K tomu, že předloni a loni byl poplatek paušálně 100 Kčs, podotýkáme, že schodek byl uhrazen z jiných mimořádných prostředků. Letos se musíme řídit přesně podle vydaných směrnic, ačkoliv se snažíme vyjít zaměstnancům co nejvíce vstříc. Plný příspěvek 10 až 15 %, nejvýše však 320 Kčs, by byl stanoven jen u těch dětí, které navštěvují naše školy a jejichž rodiče nejsou zaměstnanci našeho závodu.

Věříme, že veškeré nedostatky budou včas odstraněny a v táboře uvidíme co nejvíce našich dětí.

Velké překvapení připravují dětem zaměstnanci VEDKY, kteří za vedení soudruha Ptáčníka chystají ve svém volném čase elektrická osvětlení do všech stanů. Instalace, která je povolena jejich vedením podniku, bude prováděna tak, aby se nemohlo naprosto po stránce bezpečnosti nic přihodit. K této práci, ke které se sami nabídli, jim předem děkujeme.

V. R.

1. června 1956**Okénko do stanového tábora**

Tři turnusy dětí do stanového tábora v nezkrácené době pobytu – 300 dětí prožije radostné prázdniny – 250 nových příkrývek – stan (hangar), doplněk táborového zařízení.

V poslední naší zprávě o připravenosti stanového tábora bylo podotknuto, že je jednání o přijetí dětí z jiných strojírenských závodů do našeho tábora. Jednání skončilo v náš prospěch, protože i v letošním roce se budou děti našich zaměstnanců rekreovat ve stejném počtu jako loni. Bylo rozhodnuto, délku provozu stanového tábora prodloužit na tři turnusy dětí. To znamená, že první nástupní termín započne dříve, než jak bylo původně oznámeno, a to již 3. července. Délka turnusu zůstává podle směrnic nezměněna, t. j. 20 dnů. Třetí turnus, který je větším dílem vyhrazen dětem z jiných závodů, bude ukončen do 30. srpna. V každém turnusu se vystřídá 100 dětí, t. j. celkem 300 dětí. Materiální zajištění na rozšíření tábora je již připraveno (podsady, stany, postele) a zbývá zajistit jen doplňky kuchyně, hygienické zařízení tábora a doplnění her pro děti.

Ústřední výbor svazu se uvolil nám zaplatit 250 nových pokrývek pro děti a přidělil nám jeden velký stan (hangar), kde mohou děti ve hrách si zpříjemnit chvíle za nepříznivého počasí. Naši pracovníci započnou již v nejbližší době s přípravou pozemku pro tábor a stavbu vlastního stanového tábora. Toto dá letos mnohem více práce, jelikož tábor následkem rozšíření musí být i vybudován na jiném, větším místě, kde musí být provedena větší úprava terénu.

Veškeré práce díky našim složkám a správě závodu budou včas hotové a děti najdou tábor připraven pro chvíle, kde mají v družné zábavě, hrách a podobně strávit své prázdninové dny.

V. R.

8. června 1956**Letošní rekreace v závodních chatách**

Letos již po třetí budou naši zaměstnanci trávit dovolenou v chatách, které závod postavil v Klokočově pro zotavenou pracující.

Dnes chceme v tomto článku informovat naše zaměstnance o organizaci přidělování těchto chat jednotlivým zájemcům. Každý uchazeč si vyzvedne přihlášku na sociálním oddělení a po vyplnění ji vrátí zpět. Komise, která byla k tomuto účelu zvolena při závodním výboru ROH, všechny žádosti zařadí pokud

možno podle požadovaných termínů. Stane se však někdy, že přihlášek na určité období je více než chat. V tomto případě je přihlíženo k rodinám, které mají děti školou povinné a nemohou si vybírat dovolenou mimo školní prázdniny a je jim tedy v měsíci červenci a srpnu dáována přednost. Všem žadatelům bude proto vždy 14 dní před nástupem požadovaného termínu oznámeno, jestli jim byla chata přidělena, případně jim bude včas sdělen náhradní termín, ve kterém mohou rekreaci nastoupit.

Uzávěrka žádostí na měsíc červenec byla koncem května, na měsíc srpen koncem června.

Pobyt v chatě je týdenní, vždy sobotou počínaje a sobotou konče. Poplatek za pobyt ve velké chatě činí 25 Kčs, v malé 20 Kčs.

Chaty si předávají odcházející a nastupující rekreační písemně prostřednictvím knihy, která je k tomuto

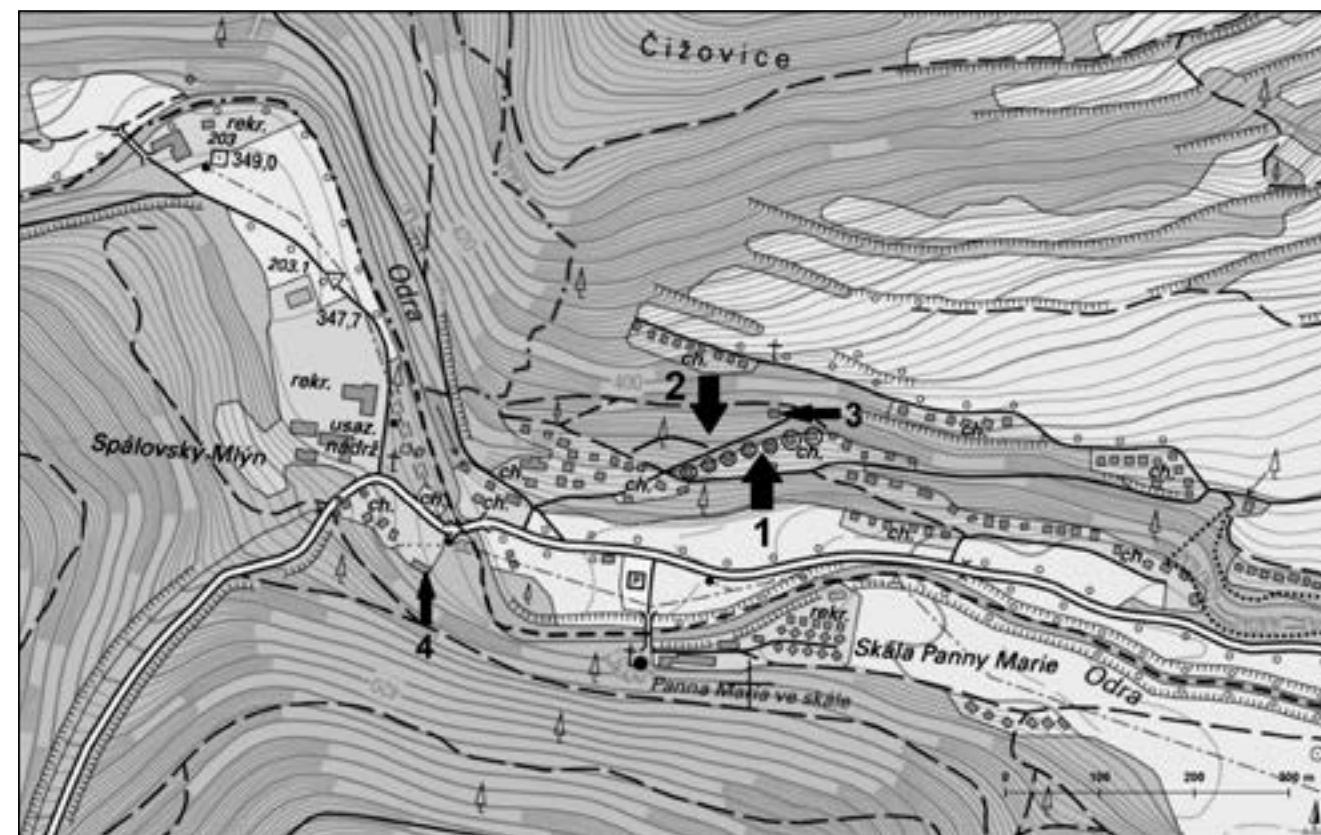
účelu v chatě. Předají si veškerý inventář podle seznamu, který je v chatě vyvěšen. Eventuální poškození inventáře nebo ztrátu hradí každý rekreační v plné výši způsobené škody a je třeba o tom udělat poznámku v knize.

Rekreace 2 rodin v 1 velké chatě je vítána. Lůžkoviny si lze za poplatek zapůjčit ze závodu. Policejní přihlášení rekreačních, zapůjčení lůžkovin, vydání klíčů a vybírání poplatků za propůjčení chat provádí soudruh Holba na hospodářské správě.

Jistě i letos bude hodně zájemců o tuto dovolenou z řad našich pracujících i jejich rodin a proto jim přejeme pěkné počasí a dobrou náladu, což je jistě nejzákladnějším předpokladem příjemné dovolené.

Ludvík Kudla

Kontakt: kudlovi@centrum.cz

1 – prostor chatoviště a 2 – místo letního tábora – vyznačen oblouk stanů letního tábora a kroužkem menší a větší rekreační chaty (stav červenec 1958), 3 – ošetřovna tábora (dnes soukromý objekt), 4 – bývalá jídelna tábora (v současnosti je stavba rovněž soukromá).

Slavnostní otevření tábora – Ing. Havránek a p. Zindler.

Při slavnostním otevření.

*Tamburašský soubor Brač při slavnostním otevření.**Rodiče obhlížejí tábor při otevření.**Táborová jídelna, vlevo podnikový ředitel Metoděj Bezděk.**Nacpávání slamníků v místní stodole.**Pro děti hrávali členové z Vagonky loutkové divadlo.**Tepláková ranní rozcvička.**Táborový trubač při budičce.**Mytí nádobí probíhalo v poněkud bojových podmínkách.**Výdej obědů.**Táborová ošetřovna.**Koupání v Odře.**Čaj na ohni je přece nejlepší.**Děti z tábora na výletě.**Již novější vybavení tábora chatkami.**Tehdejší vstup k rekreačním chatkám.*

Rekreační chatky při otevření.

Spokojení rekreanti vyrážejí na výšlap.

K dovozu rekreatů se používalo nákladní auto s lavičkami.

Nynější pohled na vstup k chatám. Foto Radim Jarošek, 2022.

Současný pohled na objekt bývalé kuchyně včetně jídelny. Vedle se nacházela umývárna pro děti z tábora. Nahoře v táboře ani u chat voda nebyla a pro pitnou se chodilo k Skále P. Marie. Záchody byly tenkrát suché jak pro tábor, tak pro chatky zvláště.
Foto Radim Jarošek, 2022

Růžový palouček pod Kletným

Daniel Říčan

Kdo znáte knihu Staré pověsti české, znáte i pověst o růžovém paloučku u Litomyšle, kde podle pověsti zpracované Aloisem Jiráskem se na tom místě loučil Komenský a další emigranti, kteří museli opustit po třicetileté válce svou vlast. Z jejich slz vyrostly růže. Růžový palouček u Litomyšle není však jediný v ČR.

Také Moravian Historicko-vlastivědná společnost v Suchdole nad Odrou si vypůjčila tento název ve snaze některá památná místa v Suchdole n. O. a okolí připomenout viditelným objektem. Pojmenovala tak toto místo, kde se loučili Suchdolané s rodným krajem. Navíc ale tato událost není žádnou pověstí, nýbrž skutečnou událostí.

Všemu totiž předcházely jiné příběhy. V r. 1723 Suchdol navštívil Kristian David, tesař ze Ženkavy. Ten na statcích hraběte Zinzendorfa v Sasku založil osadu Herrnhut pro pronásledované protestanty ze severní Moravy. Když postavili první dům, odešel zpět na Moravu pro další osadníky a to navštívil i Suchdol, kde našel vesnici, kde dosud doutnal ohníček, který zde zanechal Komenský po svém odchodu do emigrace r. 1621. Tedy před 100 lety. Svými kázáními Kristian David posluchače zaujal a nadchnul. Barokní člověk se hodně zabýval otázkou, co bude se mnou po smrti, na rozdíl od dnešního, který se zajímá především o slevy potravin v Kauflandu. Svým jasným výkladem evangelia rozfoukal žhnoucí uhlíky, až vyšlehly i plameny. Lidé se scházeli ve velkých shromážděních i po jeho odchodu celou zimu 1723/24. Na jaře se o těchto událostech dozvěděla vrchnost v Kunínské tvrzi. Začala vyšetřování, která se opakovala během roku čtyřikrát. Vyšetřováno bylo postupně přes čtyři sta lidí. ...Vězení byla plná, i koňské stáje a prasečí chlívky sloužily jako vězení. Někteří byli zavřeni ve smrdutých záchodech a kolomazných dírách, až tam skoro zahynuli. Jiní se dostali do sklepů, kde byla voda, a oni v ní museli stát, až skoro zmrzli. Někteří byli v té zimní době zavřeni do zámecké věže, a zima je měla donutit k přiznání, kde mají ukryty knihy, kde se konají shromáždění, jak často u nich byl ten pokoutní predikant (mínili Kristiana Davida) a kdo všechno byl u toho. Někteří museli celý rok pracovat v železných okovech a ti, kteří se věrně přiznávali k Ježíši, musí zůstat ve vězení až do smrti. Někteří byli posláni do jiných měst. Ně kterým byly vzaty jejich usedlosti a jednomu Nitschmannovi byl jeho dům srovnán se zemí... Zdá se, že rozhodujícím dnem byla předcházející událost, která se stala již: ...1. května 1724, jsme byli předvoláni na rychtu a rychtář Teltschig nám před svolanou celou obcí na nařízení vrchnosti s pohrůzkou těžkého trestu zakázal společná shromáždění a radil, abychom šli místo toho raději do hospody tancovat a veselit se. Dodal, aby nás nenapadlo odejít pryč (do emigrace), protože vrchnost má dlouhou ruku a snadno se

k nám dostane. Nato se nás pět domluvilo, že odejdeme a 2. května večer jsme to udělali...

Přečtěme si, jak další události zaznamenal David Nitschmann Syndikus: 2. května 1724 jsem odešel z otčova domu. V polích ke mě přišli: David Nitschmann, David Nitschmann Confessor, Johan Teltschik, Melchior Zeisberger. Kolem desáté v noci jsme poklekli v polích na konci vesnice Suchdolu, modlili se za okolí, zvláště pak za Suchdol a prosili milého Boha, aby nás vedl jako národ Izraelský, ve dne oblaky, v noci sloupem ohnivým, ukázal nám zemi, kterou podle svého srdce pro nás vyhledal a vyvolil, kde by naše nohy klidně spočinuly. Zazpívali jsme píseň: „Blažený ten den, ve kterém se rozejdeme, opustíme milou otčinu a odebereme se do bídý.“ Naše křivé a přece rovné cesty, kterými jsme šli, vedly přes nejdívočejší a nejpříkrější kopce do hor a pak dále.

Odsud putovali 350 km přes Kletné, Fulnek, Krnov, Nysu, Stolec, Pilawu Górnú, Swidnicu, Jeleni Góru, Leubu, Herrnhut. Těchto pět mladých mužů ve věku 21 až 28 let zahájilo velký exil, během něhož odešlo z Poodří přes 550 obyvatel. Později byli známi jako Fünf Kirchenmänner (Pět sloupů církve), stali se významnými osobnostmi Jednoty bratrské.

Co víme více o těchto mladících? Tři z nich měli stejné jméno: David Nitschmann. První z nich byl také zván Tesař, byl syn sedláka, narodil se v čp. 187, které stálo v místech, kde je nyní Park Moravských bratří. Byl později v obnovené Jednotě bratrské zvolen prvním biskupem, tedy v přímé posloupnosti, hned po Komenském. Vykonal asi 50 cest po moři, byl účasten mnoha významných událostí. David Nitschmann Syndikus, z jehož deníků čerpáme, byl taktéž ordinován biskupem, byl vyslán ke královským dvorům, aby vyřizoval koncesní listiny. David Nitschmann Confessor byl syn sedláka čp. 20, byl dopaden, když se vracel na Moravu pro své příbuzné. Zemřel ve vězení v Olomouci. Johann Teltschik, syn rychtáře čp. 159, který jim v předcházejícím dni vyhrožoval přísnými tresty, pokusil-li se uprchnout. Melchior Zeisberger, syn nejbohatšího sedláka v obci na čp. 115, svobodného sedláka, osvobozeného od robotních povinností. Na své cestě se za Nysou v Polsku rozmýšleli, jestli mají jít do Lešna, působiště Komenského, nebo do Herrnhutu, o kterém vyprávěl Kristian David. Rozhodli se správně. Bez tohoto jejich rozhodnutí by asi nebyla obnovena Jednota bratrská.

Soubor těchto příběhů přinutí člověka zamýšlet se i nad tím, kde se co v Suchdole n. O. událo a v tomto případě přečtený text ukazuje jasně na místa za tzv. Horním dvorem, pod Kletnou „U křížku“. Toto místo s dalekým rozhledem do Moravské brány by však mohlo vyprávět i jiné příběhy. Některé až neuvěřitelné.

Okolní krajina byla kdysi mnohem víc protkána cestami, které spojovaly vesnice hustou sítí nepevných cest pro koňské potahy. Na dohled odsud

vedla původně jiná docela frekventovaná cesta zvaná Totenweg – Cesta mrtvých. Vede od hřbitova do údolí, kde křížuje potok a opět prudce stoupá do kopce. Svůj název dostala v dobách, kdy Kletné patřilo pod farnost Pohoř, a tudy se často vozily rakve s mrtvými na hřbitov v Pohoří. Současná odbočka na Pohoř byla budována až v r. 1900. Několik metrů výš křížila cestu polní cesta ze Stachovic do Mankovic. Pod přehradní hrází dodnes vidíme hluboký úvoz v místech, kde křížila potok. Tady koně musely pořádně zabrat, při čemž občas ztrácely podkovy. Toto místo popisují staří badatelé v časopise Das Kuhländchen jako prastarou cestu Kravařskem. Nevíme však, proč u odbočky k Pohoří od nepaměti stál dřevěný kříž. Ten byl v r. 1875 nahrazen litinovým křížem na vysokém podstavci. Pečoval o něj majitel gruntu čp. 2. Na konci války bylo toto místo také využito jako opěrný bod pro obranu a vykopány zde zákopy pro obsluhu kulometu a na cestě do Mankovic při potůčku byl vybudován mohutný protitankový zátaras. Kříž však nebyl poškozen.

V padesátých letech sakrální památky se stávaly terčem vandalů, což ateistickou výchovou sice nebylo přímo podněcováno, ale trpěno a bráno jako projev politické uvědomělosti. Tak se stalo, že když dva mladíci šli na podzim 1963 ze zábavy, jeden z nich cítil potřebu předvést svou sílu a kříž ulomil. Za nedlouho pak byl traktoristou povalen i podstavec, který pak dlouhá léta ležel na boku. V r. 1990 péčí občanů ze Strany lidové došlo k opravě. Na podstavec byl upevněn jiný litinový kříž. I ten však někomu vadil a asi po měsíci byl z podstavce shozen a zničen. „Vyznamenali se“ i zaměstnanci Telecomu, kteří do těsného sousedství kříže postavili plastovou rozvodnu – vrchol nedostatku vkusu.

V r. 2000 se hajný z Oder František Eliáš ujal opuštěného podstavce, a protože měl na svém kontě asi deset oprav sakrálních památek v okolí, dokázal zorganizovat jeho opravu do současné podoby. Podstavec nechal opravit a opatřit dřevěným křížem s biblickým textem „Já jsem ta cesta, pravda a život“ Jan 14,6. Vysvěcen byl 14. prosince 2000 diecézním biskupem Mons. Lobkowiczem za velké účasti obyvatel.

Infotabule je zdroj informací o Růžovém paloučku a o celé Via exulantis. Všechny foto archiv Moravian.

Toto místo v polích za Suchdolem, z něhož je výhled na obce, z nichž emigrovalo mnoho zdejších lidí do Herrnhutu-Ochranova, bylo vybráno jako nejvhodnější, přesto, že jsme dodatečně zjistili, že je prameništěm a muselo být nejdříve zmeliorováno do jednoho místa, čímž vznikla i studánka. Prastaré texty s velkou výpovědní hodnotou nás ihned inspirovaly vybudovat památné místo plné symboliky ukazující na květnatý příběh o počátcích velké emigrační vlny z naší oblasti. Divoká růže galská (*Rosa gallica*), symbol emigrantů, byla vysazena v okrouhlém záhoně uprostřed, kamenné desky s otisky kolen jsou kolem něj a po obvodu je pět lip přivezených z Herrnhutu, ty symbolizují pět prvních emigrantů. Prostor mezi lipami je vyplněn planými růžemi rostoucími na okolních mezích a jsou jejich typickým keřem. Toto místo je současně prvním zastavením na naučné cestě Via exulantis – cestě po stopách exulantů, což je další velký projekt Moravian. Biblický text na kříži, který nechal vytesat pan Eliáš „Já jsem ta cesta, pravda a život“ byl přijat jako motto pro celou cestu Via exulantis Suchdol n. O. – Herrnhut.

Růžový palouček je vybaven infotabulí s vysvětlením celého příběhu a trasou Via exulantis. Z lavičky je výhled na Moravskou bránu. Oblast Kletenské přehrady je stále více navštěvována, takže Růžový palouček není zrovna nejvhodnějším místem k rozjímání, zato místem s nejsilnějším propagačním účinkem na celé trase Via exulantis.

Slavnostní otevření Růžového paloučku proběhlo v pátek 24. září 2021 za přítomnosti zahraničních hostů IX. mezinárodní konference Moravian. Pásku přestříhli předseda Růžového paloučku u Litomyšle Mgr. Miloš Krejčí a kníže Heinrich XIV. Reuss, který nám daroval pozemek.

Na závěr je zapotřebí zmínit, že projekt vznikl za podpory Nadačního Fondu HYUNDAI a Nadace OSF.

Daniel Říčan

Moravian, Historicko-vlastivědná společnost v Suchdole nad Odrou

Kontakt: daniel.rican@seznam.cz

Pět lip symbolizuje 5 prvních exulantů ze Suchdolu.

Tabulka na stromě nese krátký životopisný medailon exulanta.

Studánka odvodňuje celý pozemek, pít se však nedoporučuje.

Kříž s nápisem „Já jsem ta cesta, pravda i život.“ Stejně motto nalezneme na konci Via exulantis v Herrnhutu na tzv. Skulpturenpfad (cestě skulptur).

Záhon keřů růží galských (*Rosa gallica*) dává název celému zastavení na Via exulantis.

Pásku přestříhnu pan kníže Heinrich XIV. Reuss (vlevo) a Mgr. Miloš Krejčí.

NF | Nadační Fond
Hyundai

| Nadace **OSF**

Bylo to kolem poledne... O pádu leteckých pum v srpnu 1944 mezi Suchdolem a Bernarticemi

Ilona Stavínohová, Radim Jarošek

V blízkosti železniční trati ze Suchdolu nad Odrou do Nového Jičína je pomníček,¹ připomínající oběti z železničního transportu smrti, kdy do kráteru po bombě byla v lednu 1945 Němci navedena těla 47 mrtvých vězňů. V následujícím příspěvku bychom se chtěli vrátit o několik měsíců dříve a připomenout si vznik onoho kráteru.

V kronice Suchdolu nad Odrou² se dočítáme: „Dne 22. srpna 1944 asi v 11.30 hod. přiletěl opět silný nepřátelský bojový svaz v počtu cca 400 letadel přilétající z jihozápadu směrem na severovýchod a přeletěl přes zdejší obec Suchdol. Asi 1 km jihovýchodně od státního nádraží bylo shozeno 14 bomb, které spadly větším dílem podél silnice do Bernartic, na louku a do lesíku. Žádné větší škody však nezpůsobily. Jedna bomba spadla přímo na silnici a tím byl provoz dočasně uzavřen. Jiná bomba spadla blízko řeky Odry těsně vedle koleje Novojičínské místní dráhy. Žádná škoda však nevznikla.“

K tomu je zapotřebí dodat, že šlo o bombardovací svaz amerického letectva (15. USAAF z Itálie) a americký bombardér si v prostoru mezi Suchdolem a Bernarticemi „odlehčoval“ shobením pum. O jaké letadlo šlo, bohužel nevíme. Rovněž údaje o počtu shozených se v různých materiálech liší.

Událost si zkusme přiblížit v následujících vzpomínkách pamětníků z Bernartic nad Odrou, pomohou nám letecké snímky a průzkum terénu.

- ¹ O pomníčku – viz POODŘÍ 1/2017 „Nový památník transportu smrti z ledna 1945 u Suchdolu nad Odrou“.
- ² Událost je zaznamenána, s poněkud nepřesnou datací, i v obecní kronice Bernartic nad Odrou: „Začátkem srpna 1944 při jednom přeletu spojeneckých letadel si několik z nich ulehčilo a spustilo několik bomb na „Rybníky“ u tak zvané hrázky (cesty do lesa Bařiny). Byl to šikovný zásah. Jedna bomba spadla zrovna doprostřed silnice. Byly to krátery asi osm metrů v průměru a přes tři metry hluboké a i když byli na blízkou občané, nepřišel nikdo k úrazu!“

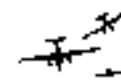
Pomníček u železniční trati. Foto Radim Jarošek, 2022.

Vít Bayer, dříve č. 128

Pokud se týká bomb, nemohu konkrétně moc sdělit, ani nevím, kdy to bylo, jen co si trochu pamatuji. Měl jsem tenkrát hodně pořezané chodidlo na levé noze od sodovkové sklínky, na jejíž střep jsem šlápl a celou nohu jsem měl zavinutou. Blanka (sestra) s maminkou tehdy byly venku a dívaly se na letící letadla a já jsem seděl v kuchyni. Bylo tak asi kolem poledne, bylo teplo, svítilo slunce a sem tam byl mrak. Najednou se ozvaly ohromné rány, všechno se chvělo a Blanka, maminka a já, noha nenoha jsme byli okamžitě ve sklepe. Potom byl klid, slunce svítilo a po cestě směrem od Suchdola kdosi šel a říkal, že na zadním rybníku spadly bomby. Já se zavinutou nohou jsem tam jel na kole a nemohl jsem nikde jít, stál jsem na cestě asi 100m před hrázkou. Bylo tam dost lidí, a tak jsem se dověděl, že tam spadlo pár bomb z letadla, které mělo poruchu, a piloti prý měli informace, že mají v případě poruchy shodit bomby na nějaké elektro vedení. Tenkrát se zrovna stavěly stožáry, které tam ještě jsou, ale neměly ještě natažené dráty, to oni nemohli vědět.

Fotografie z roku 1944 zachycuje krátery po bombách u silnice nedaleko bývalé rybníční hráze. Vlevo sedí Rudolf Bayer; vedle něj stojí jeho bratři Antonín a Josef, všichni z Bernartic n. O. č. 28 (mlýnec). Člověka vpravo a s bicyklem se nepodařilo identifikovat. Archiv obce Bernartice nad Odrou.

Tak proto byla část bomb u lesa a v lese asi (1 až 2) a část byla směrem k Odře. Žádný stožár ale netrefili, zato jedna bomba spadla přímo na cestu asi 20m od hrázky směrem na Suchdol a některé byly těsně u cesty a všude polámané stromy a rozházená hlína. Říkalo se, že na cestě jel akorát nějaký cyklista a bomba spadla přímo na něj, ale nebyla to pravda. Myslím, že nikdo nebyl zraněn. Kdosi prý sekal s koňmi seno někde tam u Odry, koně se splašili a utekli z rybníčka až domů, ti lidé, co tam sekali a sušili seno, prý byli hodně dolekáni, možná trochu potlučení od pádů, když utíkali. Myslím, ale nevím to přesně, že s koňmi to byl Tonda Boků z Teplice a nějaké sušičky sena z dědiny. Já jsem tam našel pár střepin a jednu jsem měl dlouho schovanou. Cesta se potom hned spravila, některé jámy se zasypávaly a nevím, jestli tam některá ještě není trochu vidět.

Jarmila Jakůbková, č. 25 (Lesný mlýn)

Vzpomíná si na ty bomby. Měla 9 let. Jak to spadlo, byli doma a moc se vylekali. Zatřepalo to prý celým mlýnem, ale nic se nezničilo, protože je dobře stavěný. Jedna bomba spadla doprostřed silnice, a to těsně před odbočnou na hrázku do lesa, blíže k mlýnu.

Tenkrát nebyli schovaní ve sklepe, protože je to překvapilo nečekaně. Ve sklepe byli schovaní dva dny, jak šla fronta, nebo spíše, jak se blížila, protože přes louky nakonec kvůli rozvodněné Odře nešla. Jen němečtí vojáci utíkali přes Bernartice směrem na Hůrku.

Říkala, že má vzpomínky dost rozmazané, protože z těch bomb měla trauma a byla pak dlouho vyděšená a vystrašená. Ale dopady bomb viděla na vlastní oči, byli se tam hned podívat.

Josef Ehler, č. 34

Chodil tenkrát do školky a ve chvíli výbuchů bomb byli se školkou na procházce. Když byli kousek před splavem u Lesného mlýna, blíže k obci, tak nastal obrovský hluk a slyšeli silné výbuchy, a to dost blízko. Okamžitě začali utíkat zpět do dědiny. Nic se jim nestalo, ale byli hodně vyděšení. V tu dobu byl na loukách s koňmi pan Antonín Bok z č. 32. Koně se mu splašili a utekli domů. Byl se tam potom podívat a viděl, že jedna bomba dopadla doprostřed cesty před hrázkou. Díra se prý dost brzo zasypala, protože bylo potřeba obnovit provoz na silnici do Suchdolu. Ostatní jámy na lukách pak zasypávalo JZD.

Blažena Varmužová, č. 139

Když padaly bomby, byli jsme v Lešné, kam nás Němci vyhnali a na náš grunt č. 27 dosadili rodinu z Tyrol. Tatínek Eduard Bayer jezdil na kole tajně grunt kontrolovat a byl se podívat i na místa dopadu bomb. S domem to neudělalo nic, jen se prý třásl, okna byla vybitá později od dělostřelecké baterie, která stála u mostu před gruntem.

Letecké snímky byly v tomto území pořízeny po válce v r. 1946, bohužel jen katastr Suchdolu nad Odrou.

Další pak až v r. 1955. I na nich jsou ještě místa většiny kráterů poměrně dobře patrná.

V současné době je část kráterů, které se nacházely na silnici a na okolních polích již zavezena a nejsou v terénu patrná. Většina však stále existuje – u trati na suchdolské straně je to v úvodu zmíněné místo pomníčku. Na bernartickém katastru jsou prohlubně vyplněny vodou a mají tak podobu drobných tůní.

Zvodnělá prohlubeň po bombě u silnice. Foto Libor Stavínoha, 2022.

Bezprostředně vedle ní se nachází další. Dnes v nich hospodaří bobři. Foto Libor Stavínoha, 2022.

Jedna z tůní v lese je rovněž pozůstatkem události z r. 1944. Foto Radim Jarošek, 2022.

V Muzeu městyse Suchdol nad Odrou najdeme střepiny z leteckých pum. Foto Petr Bartošik.

Nejasný je původ dvou stávajících tůní na levém břehu Odry bezprostředně nad železničním mostem. Na leteckém snímku z r. 1955 se pak jeví jako možný kráter místo na okraji porostu mezi silnicí a Odrou.

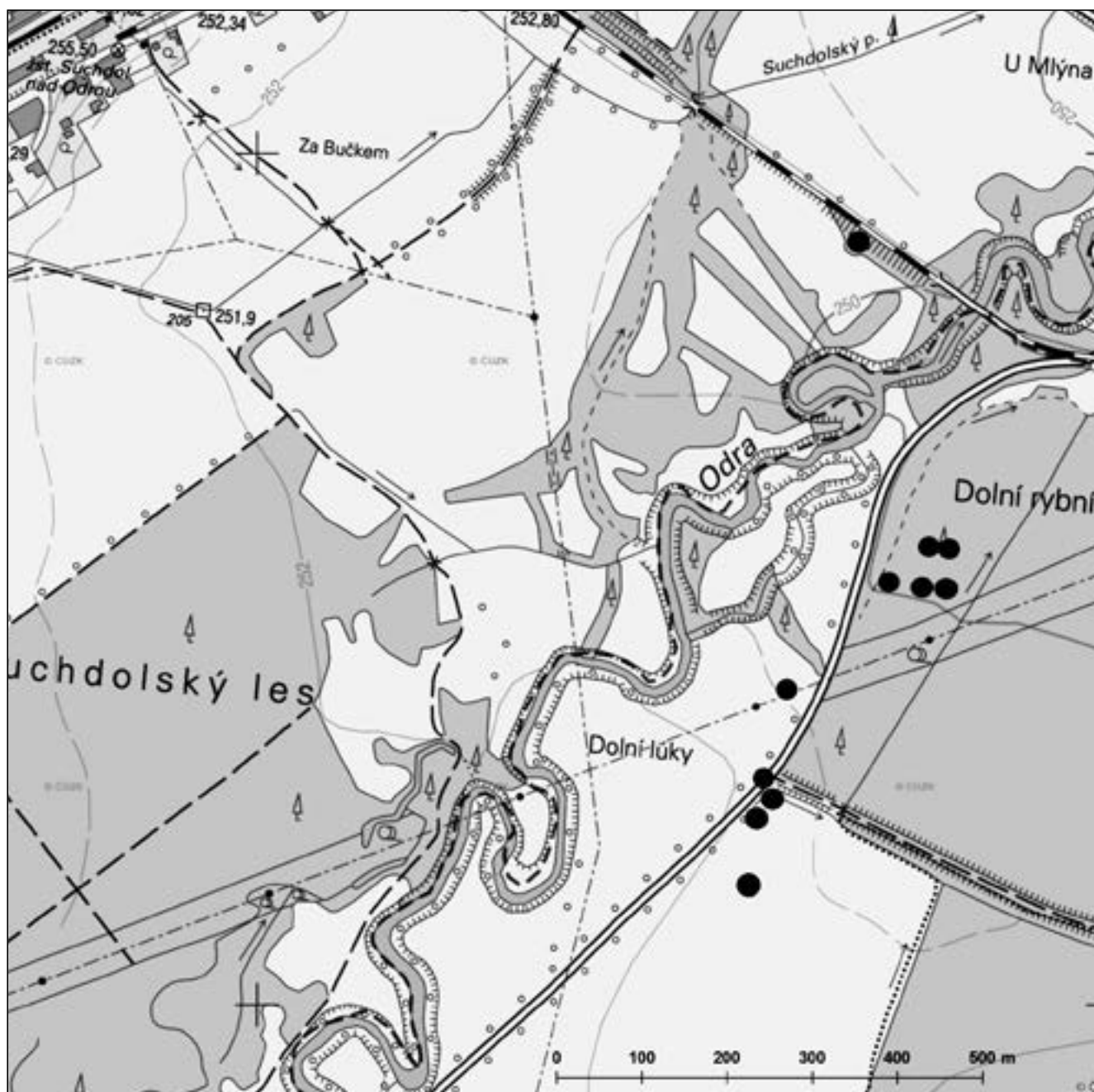
Prokazatelný počet míst, kam bomby dopadly, je tak 11, z toho jedno na suchdolském katastru u trati. Pokud bychom k nim připočetli i výše uvedené tři nejasné, dostáváme se na čtrnáct.

Poděkování za informace patří všem bernartickým pamětníkům a rovněž Petru Bartošikovi ze Suchdolu nad Odrou.

Ilona Stavinohová

Kronikářka Bernartic nad Odrou

Kontakt: Ilona.Stavinohova@seznam.cz

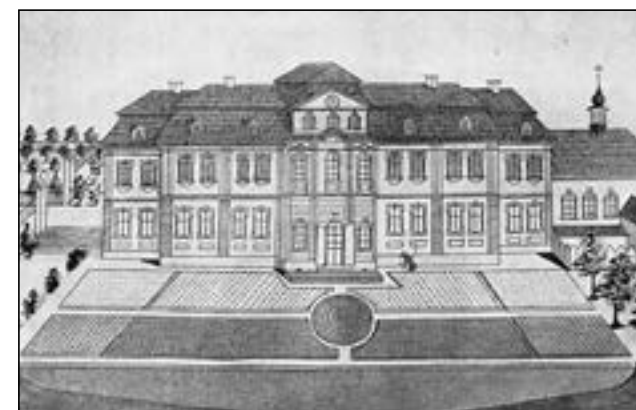

Mapa se zákresem míst dopadu bomb.

Zámecký park v Nové Horce a jeho minulost, současnost a budoucnost

Andrea Miczková

Kledenského zpodobení zámku včetně okrasné zahrady z roku 1817, publikováno v Ulrich 1926, s. 181.

V současné době je před dokončením kompletní projekt na revitalizaci zámeckého parku v Nové Horce. Jeho finální podoba je výsledkem propojení základní ideové koncepce tehdejšího realizačního týmu (Andrea a Miloš Miczkovi, Petr Oškera) a nového pohledu kvalitního krajinářského architekta se zkušeností z jiných památkově a historicky hodnotných objektů zahradní architektury.

Prvotní myšlenkou bylo navrátit podobu zámku a přilehlého parku těsně před rok 1945. Z této doby je dostupný obsáhlý fotodokumentační materiál jak interiéru, tak exteriéru zámku. Zároveň bylo třeba začlenit uživatelské požadavky a edukativní prvky správce objektu, tedy Muzea Novojičínska tak, aby bylo možné

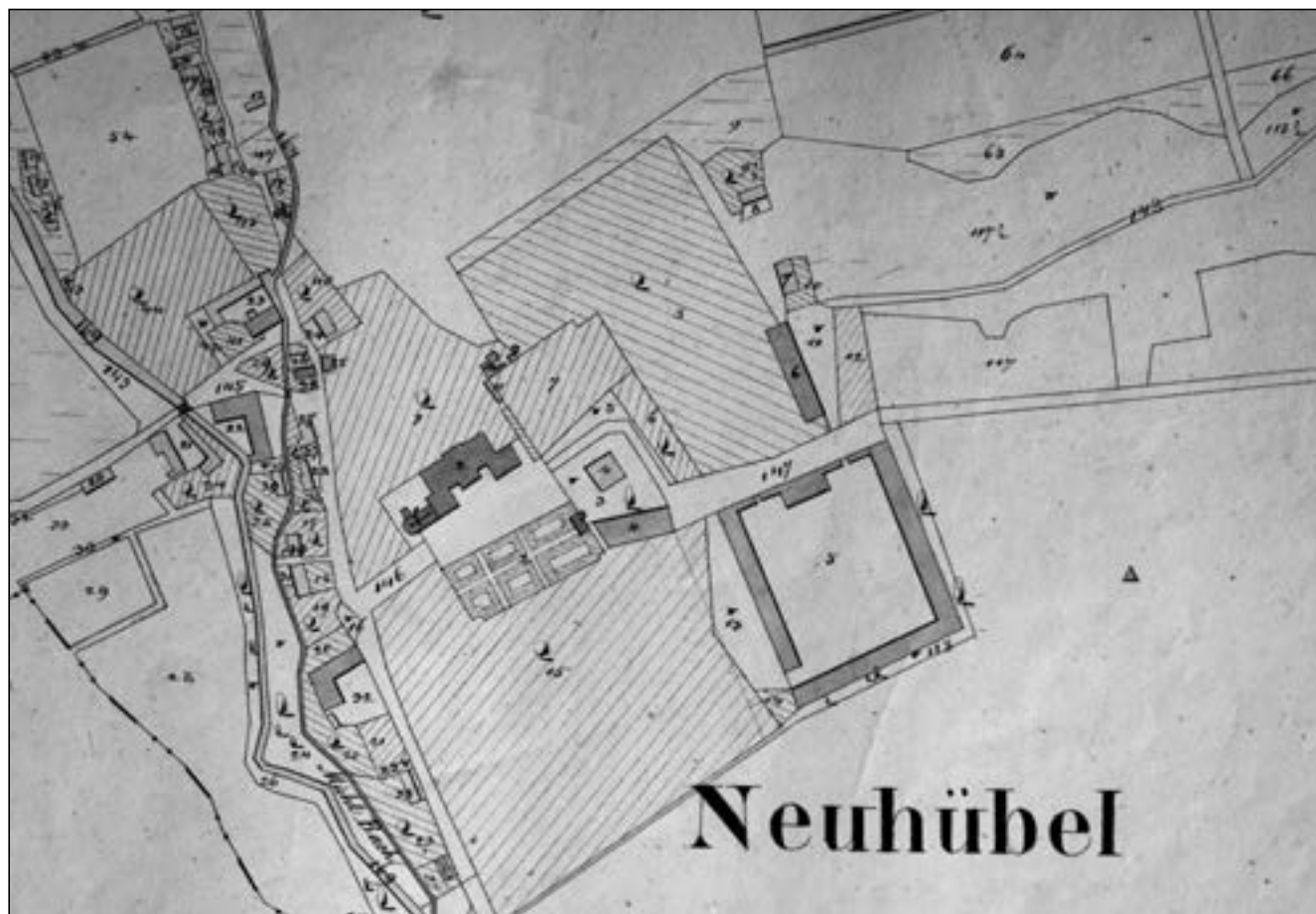
naplnit muzeální program. K realizaci projektu byl doporučen a nakonec také vybrán Ing. Radek Pavlačka, který rovněž zpracoval stavebně-historický průzkum zámeckého parku.¹

K historii zámku bylo vydáno již několik článků,² proto jen stručně shrňme to nejpodstatnější s přihlédnutím k zmínkám o parku a budovách v něm se nacházejících. První písemná zmínka o vsi Nová Horka je z roku 1374, kde je nazývána Neuhibl.³ Dějiny zámku úzce souvisejí s místním hospodářským dvorem, který je dokladován k roku 1378.⁴ Původní panské sídlo je v Nové Horce poprvé jmenováno v roce 1561, kdy Hanuš Haugvic z Biskupic a Anna Marie Cetřysová z Kynšperka zdejší tvrz postoupili Herbortu z Fulštejna.⁵ Dalšími významnými držiteli tvrže byli Sedlníci z Choltic, a to od roku 1579, kdy přijal Václav Sedlnický z Choltic tvrz i dvůr v léno od olomouckého biskupa.⁶ V roce 1588 je jako součást dědictví po zemřelém Václavovi Sedlnickém jmenována ves Neuhybel a v ní se nacházející tvrz, dvůr, pivovar, mlýn, krčma a velké i malé lesy.⁷

- 1 Zámek Nová Horka, stavebně historický průzkum, 12/2020, Zahrada Olomouc.
- 2 Nejnověji: Polách – Zezulčík 2016, s. 70n., Kožuszníková 2020, s. 50n., Orlita, 2020, s. 23n.
- 3 Lechner 1902, s. 55.
- 4 Ibidem, s. 55.
- 5 Nekuda – Unger 1981, s. 220.
- 6 ZAO, pobočka Olomouc, fond Lenní dvůr Kroměříž, Lenní kniha 1565–1597, inv. č. 422, fol. 147.
- 7 Ibidem.

Bývalá střelnice v areálu zámeckého parku, publikováno v Ulrich 1926, s. 183.

Katastrální mapa zachycující rozlohu a podobu zámeckého parku v roce 1833, SOKa NJ, Sbirka map a plánů Státního okresního archivu Nový Jičín, inv. č. 765, Katastrální mapa obce Nová Horka.

Nejdéle, téměř 300 let, panství Nová Horka vlastnila hrabata Vetter von der Lilie, a to od roku 1660 do roku 1945. Po požáru z velké části dřevěné tvrže se po roce 1742 výstavby velkolepého barokního sídla ujal Karel Josef Franz hrabě Vetter von de Lilie. Ze zprávy Vincence Janáčka víme, že hrabě mimo jiné „před zámkem zřídil vodovod, který vodu zároveň z výši jeho do hůry hnál. Pod zámkem vystavěl střelnici... I veliké honitby se odbyvaly, a tak brzy se v Nelhubli mluvilo, že jest Malá Vídeň.“⁸ Stavba zámku byla dokončena v roce 1776.

V roce 1840 se z popisu hospodářských budov na panstvích Nová Horka, Mošnov, Stikovec a Kateřinice dovídáme, že zámek stojí v zahradě, která je částečně obehnaná zděným plotem, zbytek pak plotem divokým, což snad můžeme interpretovat jako plot plaňkový či živý. V areálu se nacházely také kravské stáje, sádky a dřevěné šopy, vše ve velmi špatném stavu.⁹ Zámek v roce 1856 vyhořel a postupně byl obnovován dle plánů příborského stavitele Caspara Karlsedera. To, že se nejednalo o jednu souvislou stavební etapu, dokládají výsledky restaurátorského průzkumu interiérových výmaleb, který v roce 2020 provedla Renáta Svobodová. Pod dřevěným táflováním, jež zdobí některé z místností v prvním patře zámku, se našly

⁸ Janáček 2011, s. 96, 97.

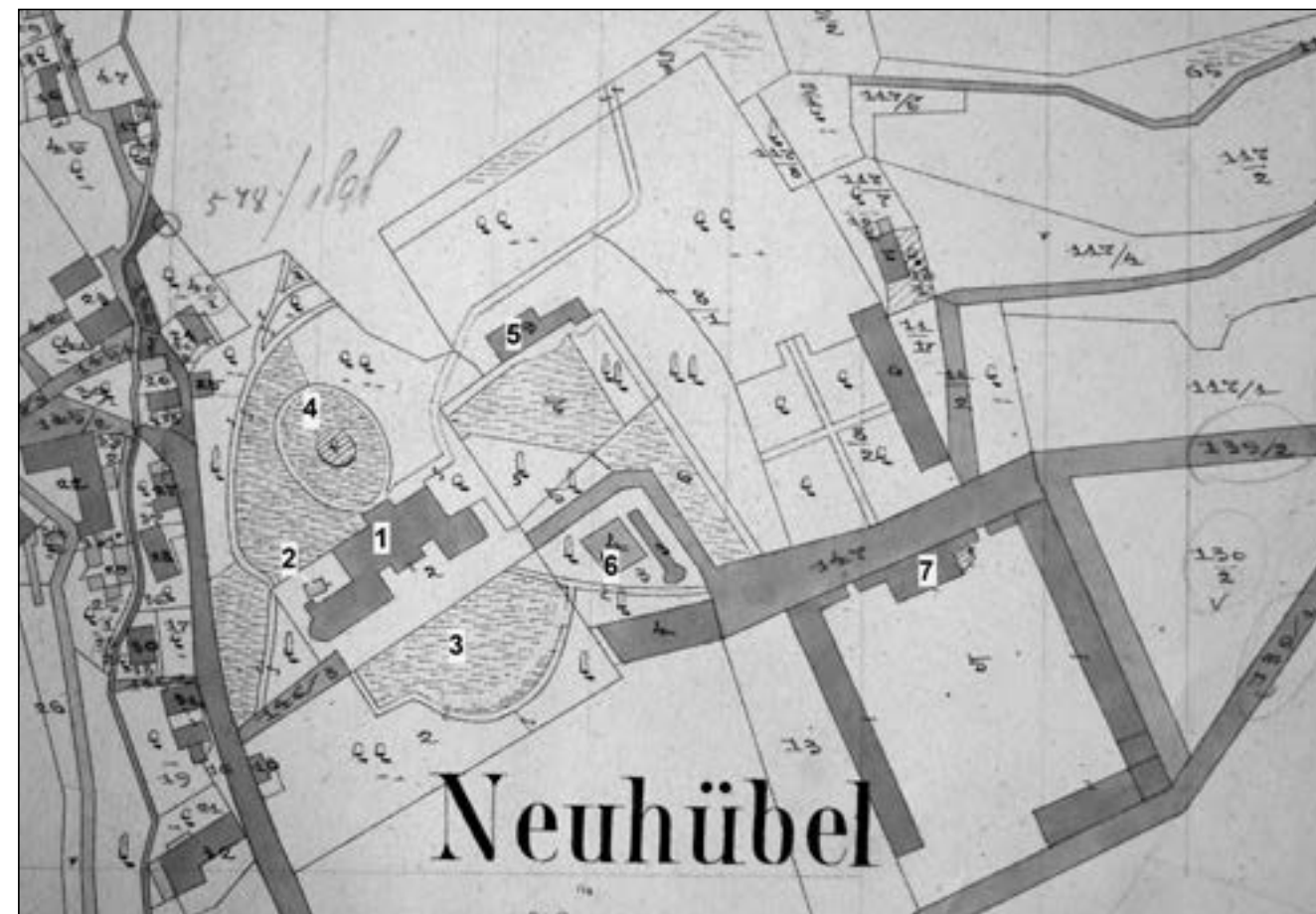
⁹ ZAO pobočka Olomouc, fond Lenní dvůr v Kroměříži, Nová Horka, inv. č. 9271, sign. II/26, č. kart. 597.

jako izolace vložené kusy novin deníku Neue Wiener Tagblatt nesoucí datum 22. 6. 1909, čímž máme datovánu realizaci dřevěného fládrovaného obložení v celém prvním patře. Poslední z rodu Vetterů Mořic Josef opustil zámek v roce 1945 a ten byl poté na základě Benešových dekretů konfiskován.¹⁰

Po válce objekt sloužil sociálním účelům, od roku 1947 zde sídlila Česká katolická charita, jejíž provoz zajišťovaly řeholnice kongregace milosrdných sester sv. Františka. V zámku sídlící domov důchodců byl na konci 60. let postupně transformován na ústav pro choromyslné ženy, který zde působil až do roku 2016. Poté objekt přešel pod správu Muzea Novojičínska a od roku 2020 je přízemí zámku přístupné veřejnosti.

K zámku v době vlastnictví Vetterů patřil rozlehlý zámecký park s hospodářským zázemím, s oborou a sítí odvodňovacích a zásobovacích kanálů. Původní podobu barokního parku neznáme, z výše uvedených pramenů je patrné, že již za Karla Josefa Franze hraběte Vetter von der Lilie se po jedné straně zámku měla nacházet kašna s vodotryskem, který stříkal až do výše jeho střech. Ta je pravděpodobně zachycena na indikační skice v travnaté ploše v ose hlavního vjezdu vedoucímu k průčelí zámku. To, že park byl komponován v intencích dobové módy, dokladuje

¹⁰ Augustinková – Míčková 2022, s. 35.

Katastrální mapa zachycující rozlohu a podobu zámeckého parku v roce 1885, SOKa NJ, Sbirka map a plánů Státního okresního archivu Nový Jičín, inv. č. 758, Katastrální mapa obce Nová Horka. 1 – zámek, 2 – bývalá kuchyně, 3 – okrasná zahrada, 4 – parter před sala terrenou, 5 – bývalá hospodářská budova (ledárna?), 6 – bazén s vodotryskem, 7 – sídlo správce a přilehlý hospodářský dvůr.

existence honosné sala terreny, která svým ikonografickým programem odráží propojenost přírodních živlů s lidským bytím, ale také podřazenost přírody, která se stává složitě komponovanou kulisou k tehdejšímu vrcholným projevům architektury a umění.

Z mapových podkladů Císařských povinných otisků stabilního katastru lze vyčíst, že zámecký areál měl k roku 1833 čtvercový půdorys o rozloze 8,5 ha a sestával ze souboru okrasných a užitkových zahrad.¹¹ Okrasná zahrada na obdélném půdoryse byla rozdělena cestami do dalších šesti obdélných polí. V období mezi lety 1833 až 1885 bylo k zámku přičleněno 12 ha stávajícího lesa, ve kterém vznikla velká anglická zahrada. Anglický park s oborou pokračoval v místech dnešní přírodní rezervace Kotvice. Rovněž parter před sala terrenou by přetvořen do podoby oválného travnatého rondelu se středovým prvkem. Pozměněna byla také okrasná zahrada, která ztratila svůj pravidelný tvar a geometrické členění.¹² V té době došlo také k výstavbě oplocení parku v podobě, jak ji známe

¹¹ SOKa NJ, Sbirka map a plánů Státního okresního archivu Nový Jičín, inv. č. 765, Katastrální mapa obce Nová Horka zhotovená podle stavu z r. 1833 v 5 mapových sekcích, vznik 1836.

¹² SOKa NJ, Sbirka map a plánů Státního okresního archivu Nový Jičín, inv. č. 758, Katastrální mapa obce Nová Horka zhotovená podle stavu z r. 1885 ve 4 mapových sekcích, vznik 1885.

dnes. Ještě František Kledenský, který zámek v Nové Horce zpodobil v roce 1817, zachycuje volně stojící pilíře s okrasnými vázami, na které navazuje laťkový plot.¹³ Tyto vázy jsou nyní osazeny na zděné ohradní zdi vstupního parteru spolu s postavami putti a znázorňováními bohyň ovoce, květů a jara Pomony a Flory, které ikonograficky souvisejí s původní výzdobou zahrady.

V roce 1904 vzniklo jižně od zámku zahradnictví a v něm alej v ose hlavního průčelí. V roce 1911 dle projektu Friedricha Karlsedera byla v blízkosti zámku přistavěna kuchyně.¹⁴ Jedná se s největší pravděpodobností o budovu přiléhající k zámku ze severozápadní strany. V době působení ústavu sociální péče byl objekt radikálně adaptován na tělocvičnu, škrabárnu brambor a přistavěna byla dílna.

Na počátku 20. století dostal novou podobu také parter před hlavním zámeckým průčelím. Byl tvořen obvodovou cestou s květinovými rabaty po obvodu a centrálním ornamentálním záhonem. Treláže zdobily popínavé růže. Prostor podél jižní obvodové zdi s kovanou mříží a sochami byl osazen bohatými trvalkovými záhony, od brány směrem k cestě do Albrechtic

¹³ Ulrich 1926, s. 181.

¹⁴ SOKa NJ, Archiv města Příbor, inv. č. 1905, Plán stavby kuchyně na zámku hraběte Felixe Graf Vetter von der Lilien in Neuuhübel, autor: Friedrich Karlseder, datum vzniku 1910–1911.

Letecký snímek Nové Horky z roku 1937, zdroj: <https://ags.cuzk.cz/archiv/?start=lms>, vyhledáno 15. 6. 2022.

Výhled ze sala terreny, 1910, akvarel, soukromá sbírka hraběte Vetter von der Lilie.

vedla jírovcová alej. Z vnější strany byla zeď opatřena trelážemi. Výraznou dominantou byl přímo před vstupním průčelím stojící soliterní strom. V centru rondelu při zahradním průčelí se nacházel pudingový záhon a po bocích portiku trvalkové záhony a okrasné růže na kmíncích.

Po konfiskaci velká část kulturně obhospodařovaného území spadla do kategorie hospodářský les, což zapříčinilo změnu hospodaření a rozsáhlou těžbu dřeva. V roce 1946 bylo skáceno 30 vzrostlých dubů, což zalarmovalo orgány státní památkové péče a ochrany přírody. Výsledkem bylo svolání koordinační schůzky v roce 1956, na které bylo konstatováno, že stávající rozloha zámeckého parku včetně obory je 12,6 ha. Jedná se o pozůstatek uměle upraveného pooderského lužního lesa. V povodí Odry se jedná výjimečný útvar s velkým podílem starých vzrostlých dubů, jejichž obvod dosahuje i šesti metrů. Požadavkem památkové péče bylo zachovat především parkovou úpravu, vzrostlé duby a pro novou výsadbu v bývalé oboře využívat autochtonní dřeviny. Kladen byl také důraz na ponechání ploch dosavadních palouků, které by neměly být zalesňovány.¹⁵

V této době bylo také z parku odstraněno několik budov. Ze spisu z roku 1951, který zaznamenává projednání

15 NPÚ ÚOP v Ostravě, spisový archiv, Emil Hanzelka, Záchrana zámeckého parku a obory v Nové Horce, uloženo 457/1/NJ-A2 ze dne 26. 11. 1956.

Fotografie zachycující ohradní zeď s trvalkovými záhony, 1944, soukromá sbírka hraběte Vetter von der Lilie.

Zahradní průčelí s okrasným záhonem na počátku 20. století. Foto Muzeum Novojičínka.

návrhu odstranění studny, je zmíněna bývalá ledovna nacházející se na okraji zámeckého parku. Popsána je jako kamenem vyzděná šachta s nadezdívkou, krytá sedlovou střechou. Tehdejší Státní památkový úřad v Brně neměl proti zrušení a zasypaní tohoto objektu námitek.¹⁶ V roce 1968 vznikl projekt na novostavbu kotelny, která díky nedostatku vhodných prostor v interiéru zámku byla nakonec umístěna v jihozápadní části parku na místě dřevěných šop.¹⁷

Ohradní zeď, která uzavírá areál na jeho jihovýchodní straně, byla v roce 1990 zbořena a nahrazena novou, betonovou.¹⁸

16 NPÚ ÚOP Brno, Starý archiv, koncept přípisu SPÚ z 22. 11. 1951 čj. 2392/51 ve věci Albrechtický, zámek Nová Horka, odstranění bývalé ledovny (čj. 1211/51 a 22. 11. 1951) adresovaný Okresní charitě v Ostravě. II.

17 NPÚ ÚOP v Ostravě, spisový archiv, PÚ 2. 9. 1968, uloženo 457/1/NJ-A2 – „Projektový úkol – Domov důchodců Nová Horka“, vypracoval V. Řeháček, A. Vilásek, H. Arbter, září 1968.

18 NPÚ ÚOP v Ostravě, spisový archiv, přípis adresovaný Okresnímu ústavu sociálních služeb Nový Jičín, čj. kult. 508/404/5/89 ze dne 22. 5. 1989.

Fotografie zachycující okrasné růže na kmínku před zahradním průčelím zámku, 24. 7. 1937, soukromá sbírka hraběte Vetter von der Lilie.

Pohlednice zachycující vstupní průčelí se soliterním stromem v ose. Fotografováno někdy na počátku 20. století. Foto Muzeum Novojičínka.

V letošním roce postupně zaniká lokalita sadu a aleje vedoucí k Albrechtickým, romantické zákoutí s ohradou s koňmi muselo ustoupit výstavbě rodinných domů.

Stávající zámecký park se svou rozlohou 1,3 ha je pouhým reliktem původního rozsahu. Památková ochrana se soustředí na bezprostřední okolí zámku. Situace je ztížena také různými majetkovými poměry. Z původních struktur se zachovala příjezdová lipová alej, parter před jižním vstupním průčelím zámku, který však byl velmi zjednodušen do strohého geometrického členění pomocí chodníků a jednoduchého živého plotu. Severovýchodním směrem se nachází rozsáhlý hospodářský areál, ke kterému vede torzo aleje. Zahrada při severním průčelí zámku se záhony, okrasnými růžemi na kmínku a okružní promenádou zanikla zcela. Jen stěží je patrná pěšinka vedoucí kolem bývalé hospodářské budovy v severní části parku, po které zbylo pouze sklepení a betonová terasa, po svahu dolů ke studánce. Pramen vyvěrá pod kamenicky opracovaným pískovcem nesoucím dataci 1887.

Park dále pokračoval severním směrem k meandrům řeky Odry. Kulturní park a les zplavěly, velkou část území zaplavila nově vzniklá soustava rybníků. Kosterními dřevinami parku jsou dub letní (*Quercus robur*), jasan ztepilý (*Fraxinus excelsior*), lípa malolistá (*Tilia cordata*), javor klen (*Acer pseudoplatanus*) a javor mléč (*Acer*

Okrasný záhon s anglickým parkem v pozadí v téže době. Foto Muzeum Novojičínska.

platanoidea). Tuto kostru doplnily výrazné pohledové solitery a stromořadí, které tvoří relikty původní koncepce parku. Mimo již výše zmíněné lipové aleje to je lípa zelená (*Tilia x euchlora*), stojící v těsné blízkosti budovy bývalé kotelny a prádelny. V severovýchodní části parku se nacházejí dva mohutné buky *Fagus sylvatica* 'Atropunicea' a *Fagus sylvatica* 'Pendula'. Při severním průčelí roste liliovník tulipánokvětý (*Liriodendron tulipifera*) a relikv trojkmene topolu bílého (*Populus alba*) a v neposlední řadě mohutný dub letní rostoucí v hraně svahu. V roce 1994 byl vyhlášen památným stromem a jedná se o největší památný dub v Moravskoslezském kraji.¹⁹

19 Mračanská 2018, s. 15.

Současný stav reliktu okrasné zahrady se soliterní lípou zelenou. Foto Andrea Miczková.

Ze vzácných skupin i soliter vykácených po roce 1945 lze jmenovat javor stříbrný (*Acer saccharinum*), jedle bělokorá (*Abies alba*) a jedle ojíňná (*Abies concolor*), lípa stříbrná (*Tilia tomentosa* 'Petiolaris') aj.²⁰

Z bohaté historie zámeckého areálu a také nastínění novodobého vývoje parku je zřejmé, že se zámecký park nachází v neutěšeném stavu. Základem každé úspěšné rehabilitace je kvalitní projektová dokumentace, kterou zpracovává Ing. Radek Pavlačka.²¹ Jejím cílem je návrat zahrady do stavu na počátku 20. století s akcentací barokních a romantických úprav, které jsou ve stávající struktuře stále patrné. Studie navrhuje parter před vstupním průčelím zámku upravit dle stavu ze začátku 20. století, tzn. parterový trávník s obvodovou cestou s mlatovým povrchem v obdélníkovém půdoryse. Podél zdi se sochařskou výzdobou je navržen záhon z nízkých keřů a trvalek. Novodobý prvek akcentující potřeby Muzea Novojičínska představuje bylinková zahrada o čtvercovém půdoryse s nepravidelnými tvary záhonů s kortenovými obrubami pod pravidelným rastrem sloupovitých jehličnanů. Ve východní části je navržen jednoduchý bosket s převahou lip a javorů a s centrálním vodním prvkem, který vychází umístěním i rozměry ze zákresu na indikační skice z roku 1833. Před zahradním průčelím zámku je

20 K soupisům dřevin v parku více Halamíčková 1988, s. 29, Hieke 1985, s. 15 a Kříž 1971, s. 61–62.

21 Studie „Zámek Nová Horka, Muzeum pro veřejnost IV., zámecký park“, 12/2021, Zahrada Olomouc.

Současný stav – pohled na zahradní průčelí s liliovníkem tulipánokvětým a bukem lesním. Foto Andrea Miczková.

v centrální části navržena kruhová louka s kruhovým chodníkem s mlatovým povrchem. Vegetace v těchto místech má být tvořena sbírkovými dřevinami. Západní část v prostoru mezi márnici a plotem soukromého domu má být komponována jako ovocný sad s převahou jabloní a s herními prvky pro děti. Pod kruhovým parterem v místě terénního zlomu je navrženo alpinum s prvky hmyzích úkrytů a sutí pro drobné živočichy.

Východně od zámku se v místech bývalé hospodářské budovy či ledárny nachází terasa, která má sloužit jako komunitní a edukační objekt s mlatovým povrchem, zábradlím a lavicemi. Nyní zarostlá cesta lesem od terasy ke studánce má být vybavena přídlažbou z lomového kamene. Přilehlé jezírko je navrženo vyčistit, upravit a vytvořit zde oddechové zákoutí. Přírodní rezervace Kotvice a zámecký park mají být znovu propojeny pěší lávkou.

Z osobní zkušenosti mohu říct, že i přes řadu degradujících zásahů z let nedávno minulých, má toto místo úžasné *genius loci* a stále zde funguje úzké sepětí člověka s přírodou. Pokud bude projekt Ing. Pavlačky realizován, je velká naděje, že se zámecký park opět stane místem plným setkání, kratochvílí, ale také poučení a osobní kontemplanace.

Mgr. Andrea Miczková

V letech 1992 až 2000 vystudovala gymnázium Volgohradská 6a v Ostravě, v letech 2000 až 2007 absolvovala Filozofickou fakultu v Olomouci (Katedra Teorie a dějiny výtvarných umění) a nyní studuje Zahradnickou fakultu Mendelovy univerzity v Brně (Ústav zahradní a krajinářské architektury). Od roku 2005 pracuje pro Národní památkový ústav ú.o.p. v Ostravě, v současné době na pozici specialisty na historickou zeleň a památky zahradního umění a architektury. Publikuje

o románském a gotickém malířství, sochařství a architektuře a o problematice památkové péče.

Kontakt: miczkova.andrea@npu.cz

Literatura

- AUGUSTINKOVÁ, Lucie; MÍČKOVÁ, Květoslava (2022): *Díleč stavebně-historický průzkum 2. NP a 3. NP Zámku ve Studénce – Nové Horce*. Nepublikováno.
- HALAMÍČKOVÁ, Alena (1988): *Chráněné historické parky a zahrady Severomoravského kraje*. Ostrava.
- HIEKE, Karel (1985): *Moravské zámecké parky a jejich dřeviny*. Praha.
- JANÁČEK, Vincenc (2011): *Pamětní kniha rodiny Janáčkovy jakož i kronika školy, kostel, fary a obce Albrechtic*. Albrechtický. K vydání připravil Milan Myška.
- KOŽUSZNIKOVÁ, Andrea (2020): Zámek Nová Horka – památková obnova a zpřístupnění veřejnosti. *POODŘÍ*, č. 1, s. 50–53.
- KŘÍŽ, Zdeněk (1971): *Významné parky Severomoravského kraje*. Ostrava.
- LECHNER, Karl (ed.), 1902: *Die ältesten Belehnungs und Lehensgerichtsbücher des Bistums Olmütz*. Brünn.
- MRAČANSKÁ, Eva (2018): Zámecký park v Nové Horce a jeho zajímavé dřeviny, *POODŘÍ* 1, s. 14–19.
- NEKUDA, Vladimír; UNGER, Josef (1981): *Hrádky a tvrze na Moravě*. Brno.
- ORLITA, Zdeněk (2020): Stará tvrz v Nové Horce. In: *Vlastivědný sborník Novojičínska*, svazek 70, s. 23–29.
- POLÁCH, Radek; ZEŽULČÍK, Jaroslav (2016): Zámek Nová Horka. In: *Poodří*, č. 2, s. 70–78.
- ULRICH, Josef (1926): Neuhübl im Jahre 1817. In: *Kuhländchen* 11, ročník 8, s. 180–186.

Současný stav – studánka z roku 1887 s kvetoucím medvědí česnekem. Foto Andrea Miczková.

Pískové doly v Zábřehu nad Odrou

Petr Lexa Přendík

Mezi Ostravany je pojem Pískové doly (lidově Pískáče) nejčastěji synonymem pro panelové sídliště z přelomu 80. a 90. let minulého století. Málokdo však již ví, že obytný sektor byl nazván podle skutečného povrchového dolu, v němž se od konce 19. století těžil bílý písek.

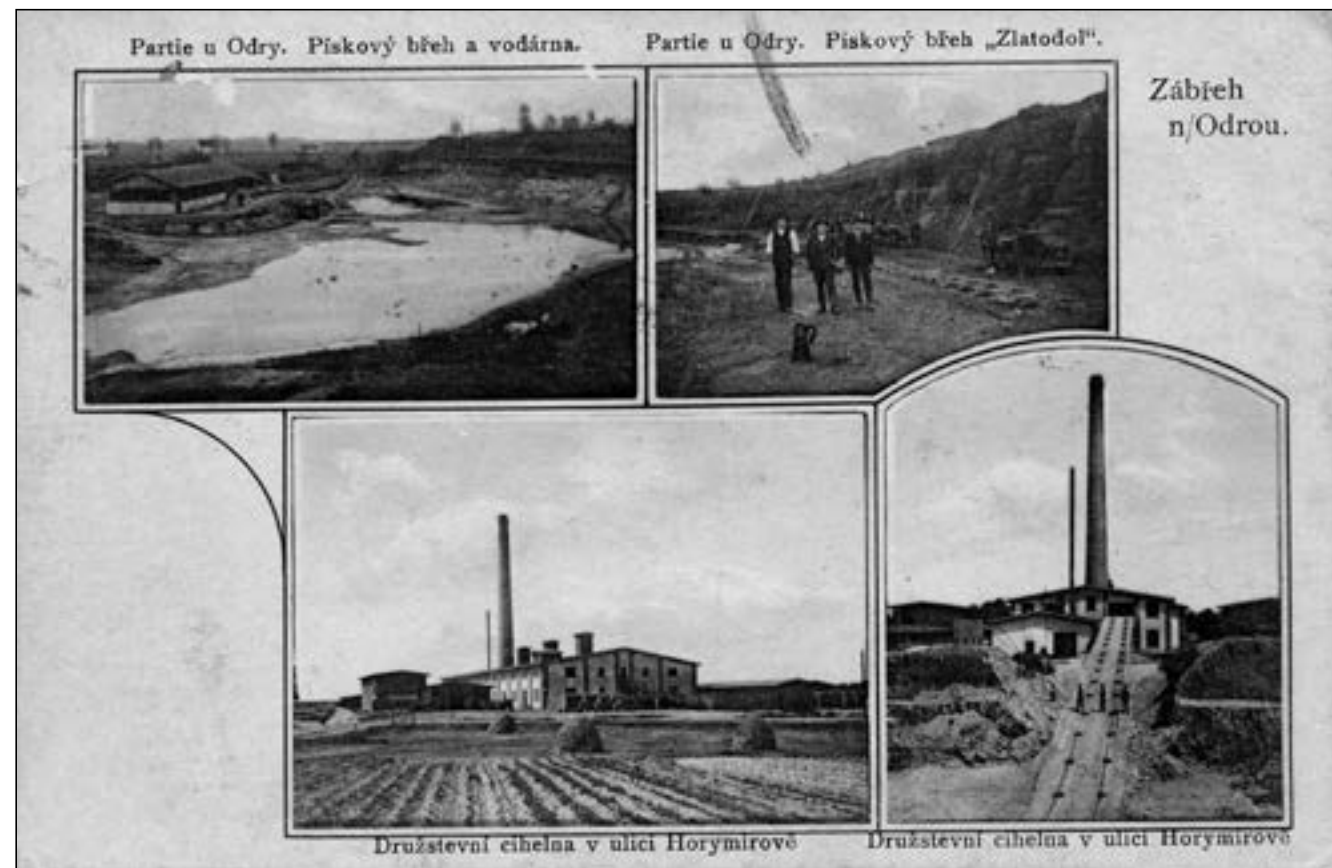
Pískoven v okolí Odry byla celá řada, ovšem převážná část z nich měla pouze lokální charakter a vytěžený materiál se užíval zejména pro stavbu stavení (známé jsou pískovny z oblasti jižního okraje Bělského lesa, z katastru Výškovic poblíž ulice Charvátská, z Hulváckého lesa ad.). Písek se zde uložil před tisíci lety, v období, kdy Ostravskem při poslední době ledové prošel dvakrát skandinávský ledovec, který vymodeloval i dnešní krajinu Poodří. Ledovec z oblasti Švédska přinesl řadu bludných balvanů tvořených severskou žulou (v oblasti pískových dolů v Zábřehu byl např. roku 1928 objeven bludný balvan, který byl instalován k zdejšímu kostelu Navštívení Panny Marie). Masy ledu zároveň vytvořily v oblasti severní Moravy a jižní části Slezska podloží, které je tvořeno sprašovými hlínami, pod nimiž se nacházejí vrstvy písků, štěrkopísků a štěrků, přičemž prvně jmenovaná vrstva, dosahující mocnosti až 9 m, byla důležitá pro vznik pískových dolů v Zábřehu, i když můžeme

říct, že také štěrk a štěrkopísek nebyl pouhým odpadem a naši předkové jej uměli využít stejně jako jíl. Získaný materiál byl používán ke stavbám domů, komunikací apod.

Štěrková, respektive písčité vrstva se táhne pod celým Vysokým břehem, který můžeme sledovat podél Odry nejméně od Staré Vsi nad Ondřejnicí. Nápadný sráz, který vznikl po poslední době ledové odtáváním ledovce, pak pokračuje přes Proskovice, Starou Bělou, Výškovice, Zábřeh k Mariánským Horám, kde má už méně patrnou výšku. Právě ve všech jmenovaných místech můžeme dodnes poměrně lehce narazit na Vysokém břehu na říční oblázky i písky.

Ignatz Wincenz Goldberger

Nejstarší pískovna vznikla na území Zábřehu nad Odrou v roce 1895. Jejím zakladatelem i majitelem byl Ignatz Wincenz Goldberger, muž německo-židovského původu. Důl byl založen na pravobřežní terase řeky Odry. Pokud bychom si chtěli představit, kde se poměrně velká plocha pískové jámy rozkládala, musíme najít v současné mapě prostor sahající od ulice Říční podél Odry k Avion Shopping Parku. Těžil se zde ve velkém písek a také jíl, který se pro změnu používal od roku 1909 k pálení cihel v zábřežské cihelně, která stála nad pískovnou.

Pohlednice s motivy zábřežské cihelny a pískových dolů, okolo 1915. Fotografie Zdeněk Wludyka.

Kvalitní bílý slévárenský písek šel vzhledem k potřebám Vítkovických železáren na odbyt a Goldberger na jeho prodeji profitoval natolik, že si mohl dovolit investovat do stavby několika činžovních domů v Zábřehu (dnes na ulicích Dolní a Zimmerlova). V 90. letech 19. století Goldberger vlastnil také hostinec, dnes známý jako Havránek, který přestavěl a rozšířil o velký sál.

Vraťme se však k pískovým dolům. Již roku 1898 byla písková jáma 15–20 m hluboká a byla vybavena dvěma úzkokolejnými vlečkami, po nichž se přepravoval písek za užití vozíků, které byly taženy koňmi. Koňskými povozy pak byl vytěžený písek přepravován do areálu vítkovické slévárny. Zabezpečení dolů bylo nevalné úrovně. Při dobývání písku zde přišlo o život několik dělníků, další byli zasypani a těžce raněni. Postupem času si pískovna vybudovala titul největšího dolu na písek v rámci centrální části Ostravska.

Nakladač písku, patrně 30. léta 20. století. Fotografie archiv Petr Lexa Přendík.

Pískovna v držení Vítkovických železáren, čerpací stanice

V roce 1908 zakoupily pískové doly Vítkovické železářny, které již pár let před odkupem jednaly spolu s dosavadním majitelem těžebního prostoru V. I. Goldbergerem ohledně napojení dolů na vlečnou parní dráhu. Sám majitel dolů přišel v roce 1906 s myšlenkou na výstavbu tramvajové (železniční) trati, která by propojila areál pískovny s oblastí závodů ve Vítkovicích. Vítkovické železářny, respektive Vítkovické horní a hutní těžířstvo (dále jen VHHT), však ale nikdy nepřistoupilo na Goldbergerovy podmínky, neboť patrně již v prvních letech 20. století sledovalo myšlenku výstavby a zisku koncese drobné dráhy ve vlastní režii, jak se později skutečně stalo.

Primitivně ručně prováděné skryvkové a otvírkové práce v pískovně vyžadovaly zaměstnávat na počátku století až 160 dělníků, a tak Vítkovické železářny důl vybavily parním nakladačem, který přispěl ke snížení počtu zaměstnanců. V roce 1913 bylo nasazeno na 8 m mocnou hlinitou skryvku řetězové lopatkové rypadlo, které bylo prvním svého druhu na Ostravsku. V přibližně stejném období vznikla také cihlová obytná budova

pro zaměstnance pískovny, kterou bychom dnes našli na ulici Písečná 407/117.

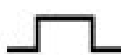
V sousedství pískovny vybudovaly Vítkovické železářny též čerpací stanici z hrázdného zdiva (1908), jejíž novější objekt z 30. let z režných cihel stojí u Říční ulice dodnes (tzv. Maschinenhaus). Říční voda z Odry se čerpala nízkotlakými čerpadly, procházela filtračním zařízením umístěným ve zvláštní budově, aby pak byla dopravována potrubím o průměru 50 cm do jednotlivých závodů železáren. Potrubí vedlo dnešními ulicemi Říční, U Hrůbků, Dolní, Závodní, Ruská a počátkem 50. let 20. století bylo prodlouženo až k Nové huti v Ostravě-Kunčicích. V letech 1960–1962 byla čerpací stanice rozšířena a modernizována.

Pohled do čerpací stanice, 20. léta 20. století. Fotografie Archiv Vítkovice, a. s.

Napojení dolů na tramvajovou dráhu

Již roku 1905 usilovala Společnost brněnských místních drah o stavbu a koncesi na provoz dráhy mezi Novou Vsí, Zábřehem nad Odrou a Vítkovicemi. VHHT však kladlo pro záměr nereálné podmínky, a tak od roku 1907 usiloval o zřízení dráhy sám V. I. Goldberger, přičemž navrhoval rovněž vybudování vlečné dráhy do jeho pískových dolů. Jednání pravděpodobně nakonec vedlo k tomu, že Vítkovické železářny, potažmo VHHT, odkoupilo roku 1908 pískové doly. Od roku 1910 železářny připravovaly stavbu tzv. drobné dráhy, s jejíž stavbou bylo započato roku 1912. První parní soupravy na 3,614 km dlouhou trať mezi Zábřehem a Vítkovicemi vyjely 3. července 1913. Dráha byla koncipována jak pro osobní, tak i pro nákladní dopravu. Zatímco osobní spoje jezdily po dnešních ulicích Ruská, Dolní a U Hrůbků, kde se nacházela konečná stanice v místech dnešní autobusové zastávky Pískové doly, po ulici Říční dále pokračovala vlečná dráha do areálu pískovny, odkud vyjížděly lokomotivy vítkovické závodní dráhy s maximálně pěti vagony písku. Ačkoliv byla dráha roku 1934 elektrifikovaná, vlečkový úsek do pískových dolů byl až do roku 1964, kdy došlo nejen k zrušení těžby písku, ale též k zániku této drobné dráhy, poháněn pod parní trakcí. Dnes vlečnou dráhu připomínají pouze betonové opěrné zdi po levé straně ulice Říční (za potokem ve směru k Odře).

Meziválečné období

V areálu pískovny Vítkovické železárny zřídily roku 1918 také střelnici, v níž se testovaly zejména plechy vyráběné ve Vítkovicích. Výrobky zde byly atestovány proti střelám z různých pušek pro vojenské účely. Střelnice sloužila svému účelu do roku 1926, kdy byla přestěhována na haldu do Hrabůvky. Roku 1926 byla pískovna vybavena korečkovým rýpadlem s elektrickým pohonem a po 2. světové válce několika dalšími lanovými rýpadly.

Areál pískových dolů při zavážce stavebním a průmyslovým odpadem, 1981. Fotografie Archiv Vítkovice, a. s.

Zánik pískovny, současný stav

Závod, který v dobách největší produkce těžil ročně až 600 000 m³ bělošedého až bílého písku a šterku z halštatského zalednění, zanikl definitivně v roce 1973, přičemž již v roce 1964 byla ukončena těžba písku. Při těžbě písku vznikla na lokalitě rozsáhlá terénní deprese. Dle stavebního povolení (Rozhodnutí Obvodního národního výboru Ostrava-Zábřeh č. 2250/71 z 3. listopadu 1971) bylo schváleno zavážení vytěženého prostoru studeným odvalem bez hořlavých a toxických rozpustných látek do výšky 70 cm od konečného terénu a zarovnání návozem hlíny. Dle dostupné dokumentace nejvyšší podíly ukládaných odpadů tvořily materiály typu zeminy, hlušiny, strusky. Podle ústních informací se ukládaly na skládku také blíže nespecifikované kaly z hutní výroby. Vzhledem k blízké obytné zástavbě nelze vyloučit ani odpady domovní. Ekologický audit provedený roku 2015 charakterizuje rekultivační prostor jako skládku stavebního, nebezpečného a ostatního odpadu, jejíž rozloha činí cca 8,3 ha a na které bylo uloženo více než 900.000 m³ odpadů. Průzkumnými pracemi byla ověřena průměrná mocnost navedených odpadů 11,5 m, maximální mocnost 21,4 m.

Lidé považují prostředí kolem bývalé čerpací stanice za čistou přírodu, málokdo dnes tuší, že okolo se nachází skládka. Dojem umocňuje staré koryto Odry, které je již mnohá desetiletí zaslepeno a slouží potřebám

rybářů. Leží až o 3 m výše, než nynější regulované koryto řeky. Charakter zaslepené Odry je klidný a mrtvé rameno se postupně zanáší přírodním materiálem.

Na kolmém průřezu terasy, v místech po někdejší těžbě písku, jsou nad vrstvou šterků vidět šedohnědé až světle okrové hnědé sprašové hlíny. V části blíže u Rudné ulice je pak terasa poškozena značným svahovým pohybem a vodní erozí, a tak jsou na ní odhaleny vrstvy hlinitopísčitých šterků. Rostou zde dubohabřiny, místy s převahou buku lesního.

Letecký snímek areálu pískovny z roku 1949 a současný snímek. Fotografie: <https://ags.cuzk.cz/>

Zdroje

Archiv Vítkovice, a. s.
Archiv města Ostravy, fond Obvodní národní výbor Ostrava-Zábřeh, pamětní knihy městské čtvrti Zábřeh (1957–1969).

Mgr. Petr Lexa Přendík

Kronikář městského obvodu Ostrava-Jih
Kontakt: petr.prendik@ovajih.cz

František Holinger na začátku ornitologického poznávání Poodří

Jiří J. Hudeček

Moravská brána a území v ní ležící, dnešní chráněná krajinná oblast Poodří, území z přírodovědeckého hlediska velmi zajímavé, které mohlo být v minulosti ornitologicky velmi atraktivní, bylo velmi málo probádané, a pokud, tak jen na svých okrajích, zejména v okolí měst Příboru a Nového Jičína. Citelně nám chybí historická data o ptácích z rybníčních soustav v širším okolí Ostravy, potřebná k poznání kvalitativních a kvantitativních změn avifauny. Na začátku pravidelného sledování ptáků stál učitel a ředitel František Holinger, zprvu jen milovník přírody a myslivec.¹⁾

Osobnost Františka Holingera

František Holinger se narodil dne 27. 9. 1881 v Nedvědicích pod Pernštejnem, dnes v okrese Brno-venkov, č. p. 97, jako syn domkaře a pekaře Františka Hollingera a Amálie, rozené Ponižilové. Vystudoval Učitelský koedukační ústav v Kroměříži, kde absolvoval ve školním roce 1900/1901. Přestože ho ke vztahu k přírodě vedl tamní učitel Ladislav Raušar, z přírodopisu měl František Holinger na vysvědčení ale dostatečnou.²⁾

Nastoupil jako učitel I. třídy obecné školy v Hluku u Uherského Hradiště. Výnosem c. k. okresní školní rady ze dne 5. 1. 1914, č. 15, přešel na místo učitele Osvalda Baráčka do Městské školy v Zábřehu nad Odrou (dnes Ostravě-Zábřehu) od 9. 1. 1914.

Za Velké války byl zraněn v boji u Rzeszowa v Haliči (dnes v Polsku) dne 9. 10. 1914, kde mu bylo roztrženo chodidlo levé nohy.

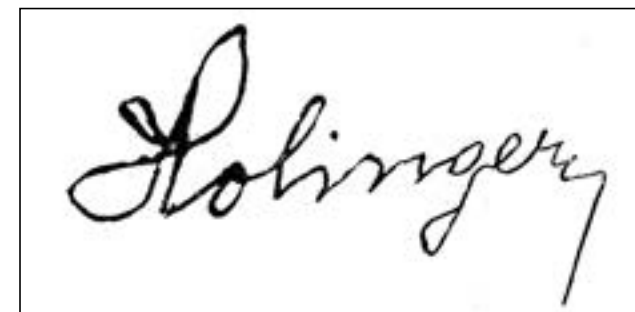
Ve školním roce 1924/1925 se stal definitivním učitelem, správcem knihovny pro chudé děti a školní zahrady. Vyučoval český jazyk, zeměpis, dějiny, německý jazyk a zpěv a jako vedlejší zaměstnání vyučoval na průmyslových školách v Zábřehu nad Odrou a ve Vítkovicích.

Dne 14. 7. 1908 uzavřel František Holinger, bytem v Kroměříži č. p. 439, sňatek s Terezií Kráčmarovou (*14. 10. 1883, Moravská Huzová, +12. 10. 1938, po delší chorobě v závodní nemocnici v Ostravě) v Chrámu Páně v Kroměříži, která mu od 4. 1. 1914 v Ostravě-Zábřehu vedla domácnost. Narodila se jim dcera Věra Holingerová (*19. 3. 1915, Kroměříž – 1965?), ve školním roce 1939/1940 zatímni učitelka na chlapecké škole v Zábřehu nad Odrou, která se zřekla z důvodu svého sňatku místa koncem února 1941 (dekret ze dne 28. 8. 1939, č. 41771/0; provdána Zdražilová).

Rodina bydlela v zakoupeném domě č. p. 365/3 na ulici Nové v Zábřehu nad Odrou, nedaleko školy, kde František Holinger vyučoval. František Holinger se stal ve školním roce 1936/1937 zatímním správcem školy v Zábřehu nad Odrou a ve školním roce 1937/1938 zatímním ředitelem do konce školního roku, ale zemskou školní radou nebyl potvrzen a v důsledku

František Holinger (1881–1975). Zdroj: Hudeček, Hanák, Foral (2002).

Autogram Františka Holingera. Foto: Kristýna Zapletalová.

vládního nařízení č. 379 odešel do důchodu. Po něm nastoupil Čeněk Skalický.

Vystoupil z římskokatolické církve (snad jako jeho manželka v roce 1921), původně sociální demokrat, v roce 1946 vstoupil do KSČ. Byl členem loveckého spolku v Hluku u Uherského Hradiště a mysliveckého sdružení v Ostravě. Účastnil se např. lovu na medvěda v Malé Fatře na Slovensku.³⁾

František Holinger zemřel v úterý dne 27. 5. 1975 v Ostravě-Zábřehu, ve věku 94 let. Pohřeb měl v pondělí 2. 6. v 10.30 hod. v krematoriu ve Slezské Ostravě.⁴⁾

Činnost Františka Holingera v Přírodovědecké společnosti v Ostravě

Z pouhého zájemce o přírodu a myslivost se František Holinger propracoval až k ornitologii a po Ignáci Miklíkovi, který byl vůbec prvním českým ornitologem na Ostravsku, byl v roce 1940 zvolen místo odstupujícího Ing. Pavla Altara členem výboru Přírodovědecké společnosti v Ostravě, a to až do roku 1947, ředitelem její ornitologické sekce se stal v roce 1941 po prof. Ignáci Miklíkovi a věnoval se výzkumu ptáčích fauny na Ostravsku. Ornitologická sekce ukončila činnost v roce 1956. V seznamu členů společnosti byl zapsán jako „J. Hollinger“ již v roce 1929, údajně ho ale přihlásil někdo jiný, ne on sám. Uvedl to v korespondenčním lístku společnosti dne 24. 3. 1936. Byl pokládán za obětavého pracovníka v oboru ornitologie. Ve dnech 2. 6. 1946 až 5. 1. 1947 významně přispěl k výstavě zvířeny Ostravského kraje, kde byli vystaveni savci, ptáci, obojživelníci a plazi, a ve dnech 23. 5. až 30. 6. 1948 k výstavě převážně brouků, motýlů a jejich biologie, nazvanou „Létající klenoty“, ve čtyřech sálech Musea města Ostravy.

V roce 1947 se stal členem subkomise muzejní rady pro správu muzea a archivu v Ostravě. Pozornost věnoval i savcům. Entomologii se věnoval údajně již od roku 1897.⁵⁾ V letech 1940 až 1951 přednášel na schůzích ornitologické sekce o svých zkušenostech s ptáky. Důležitá je jeho práce o ptácích města Ostravy a okolí.⁶⁾

Preparátorská a sběratelská činnost Františka Holingera

Začátky vlastní preparátorské činnosti František Holinger sám podrobně popsal. V samotném počátku spolupracoval zejména s významnou preparátorskou firmou Hodek v Rakousku a Moravským zemským muzeem v Brně. První exempláře od Zábřehu nad Odrou jsou uváděny z roku 1910. Celkově měl provést až 5 000 preparátorských úkonů za téměř šedesátiletého pobytu v Zábřehu nad Odrou. Další udávané počty se různě liší a nejsou jednoznačné: měl mít ve sbírce až 1 000 ex. ptáků a savců. V letech 1963 až 1973 zakoupilo Ostravské muzeum v Ostravě 355 ex. ptáků a 9 savců, a např. v roce 1966 měl čítat fond Františka Holingera 477 ex. ptáků a později bylo celkově ve sbírkách až 650 ex. ptáků a savců.

Ptáky zabité na drátech elektrického vedení mu donášely školní děti, některé dravce sám zastřelil nebo mu dodali členové mysliveckého sdružení a měl je uloženy ve vitrínách svého bytu v Ostravě-Zábřehu a jejich hodnota měla být (kolem roku 1957) několik desítek tisíc korun. Dokladové exempláře jsou uloženy ve Slezském muzeu v Ostravě, v Moravské ornitologické stanici v Přerově, v Muzeu Beskyd ve Frýdku-Místku a na Ostravské univerzitě v Ostravě.⁷⁾ Převážná část sbírky je v Ostravském muzeu v Ostravě. Ve vysokém věku 91 let vypeparoval husici rezavou (*Tadorna*

ferruginea), zastřelenou na řece Ostravici u Ostravy-Hrabové dne 18. 12. 1972.⁸⁾

Holingerovy výzkumy v Poodří

Je škoda, že František Holinger více nepublikoval. Působil nejvíce v okolí svého bydliště a působišť Ostravy-Zábřehu v Moravské bráně. V roce 1924 byl Zábřeh nad Odrou připojen k městu Ostravě. Procházel kolem řeky Odry, terénem, které nazýval „údolím Odry“, tedy mezi Ostravou-Zábřehem a Ostravou-Výškovickými,⁹⁾ nebo získal sběry ptáků z Polanky nad Odrou, Jistebníku, také od Ostravy-Proskovic, Krmelína a Klimkovic. Již koncem dvacátých let 20. století sděloval svá data prof. Ignáci Miklíkovi a šlo o první zveřejněné údaje pro tuto oblast. Doložil některé vzácné, nové nebo zcela již dnes vymizelé druhy, např. jespáka rezavého (*Calidris canutus*), tuhýka menšího (*Lanius minor*), vránu černou (*Corvus corone*), sýkořici vousatou (*Panurus biarmicus*) a špačka růžového (*Sturnus roseus*). V době hnízdění na Odře našel morčáka velkého (*Mergus merganser*).¹⁰⁾

Ve svých soupisech a sbírkovém fondu zaznamenal František Holinger pro okolí Ostravy-Zábřehu 170 druhů ptáků a lokalita patří k nejlépe prozkoumanému území města Ostravy (vedle Ostravy-Heřmanic).

Poznámky

- 1) Hudeček & Ševčík (2000); Němečková et al. (2002).
- 2) MZA, Brno: Nedvědice, inv. č. 15832, 1851–1907, oddací matřka. – Franz Hollinger. MZA, Brno: Nedvědice, inv. č. 15828, 1860–1890, matřka narození. – Franz Hollinger. Jméno F. Holingera uváděné jako „Hollinger“ není nesprávné: viz Anonymus (1929); Kempný (1951); Velecký (1952); Tesař (1964).
- 3) MZA, Brno: Kroměříž, inv. č. 7993, 1901–1909, oddací matřka. – František Holinger. ZA, Opava: Římskokatolický farní úřad, Hnojice, inv. č. 7607, sign. Št IV 12, 1863–1902, matřka narození. – Theresia Kráčmar. Terezie Kráčmarová (*14. 10. 1883), dcera Františka Kráčmara a Aloisie Neplechové z Moravské Huzové. Z římskokatolické církve vystoupila dne 2. 3. 1921. Archiv města Ostravy: Sčítací arch. Holinger František, odborný učitel. Archiv města Ostravy: Základní škola Ostrava-Zábřeh, ul. V zálomu 1, Ostrava-Zábřeh. Inv. č. 1, přír. č. 188, č. NAD: 446. Kronika Městanské školy smíšené v Zábřehu, Hulvácká ulice, 1903-1924. Archiv města Ostravy: Základní škola Ostrava-Zábřeh, ul. V zálomu 1, Ostrava-Zábřeh. Inv. č. 1, přír. č. 190, č. NAD: 446. Kronika Městanské školy smíšené v Zábřehu, Hulvácká ulice, 1940-1945. O F. Holingerovi: Anonymus (1966); Neuwirth (1971); Pakr (1975); Foral (2008); Foral & Hudeček (1998); Hudeček (1999); Šerka (a, b); Foral et al. (2006). Ke školám v Zábřehu nad Odrou: Barcuch & Rohlová (2009).
- 4) Anonymus (1975a; b).
- 5) Anonymus (1929), Dušek & Vodička (1946); Dušek et al. (1948); Tesař (1949); Pelikán (1951); Hudeček (1981); Kolečka (1982); Foral (1997; 1998); Prymusová (1998); Barcuch (2018); Vodička (1948; 1949a; 1949b; 1951; 1952; 1958); Rudolf (1960); Barcuch & Barcuchová (2005). Ostravské muzeum, Ostrava: Archiv Přírodovědecké společnosti v Ostravě. F. Holinger: korespondenční lístek, 24. 3. 1936. Ukončení činnosti ornitologické sekce již v roce 1954, jak tvrdí Barcuch (2018), je málo pravděpodobné, neboť F. Holinger, I. Miklík a A. Velecký podali písemnou zprávu o činnosti za rok 1956 ještě v roce 1957. Působení hutního odborníka, Jaroslava Klíra, v ornitologii je otázkou. Sekce byla obnovena až v roce 1972 pod vedením Drahomíra Kondělky.

- 6) Viz seznam přednášek. – Holinger (1946; 1948); Kempný (1955) kritizoval, že F. Holinger se vůbec nezmínil o Miklíkově průkopnické práci o ptácích města Ostravy (Miklík 1925; 1929).
- 7) Adámková & Antonický (1957); Noušová (1964); Tesař (1964); Holinger (1968); Foral et al. (2006); Hudeček et al. (2002); Hudeček & Hanák (2003); Barcuch (2018). V Ostravě-Mariánských Horách působila preparátorská firma „Falco“ (viz Hudeček et al. 2001; Jakubec et al. 2001).
- 8) Uložena v Ostravském muzeu v Ostravě pod inv. č. 416 (Foral et al. 2006).
- 9) K Ostravě-Zábřehu a okolí: Jiřík (1967; 1985); Přendík (2021).
- 10) F. Holinger měl údajně obdržet ouhorlíka stepního (*Glareola pratincola*), který byl nalezen zabítý o telegrafní drát u mostu za Zábřehem v květnu nebo červnu 1924. Sdělil to I. Miklíkovi (Miklík 1929; Jirsík 1935; Hudec et al. 1966). V Ostravském muzeu v Ostravě je uložen kus, det. L. Kempným jako tento druh (viz Hudec & Černý 1977), ale s lokalitou „od Kaspického moře, 1930“ (inv. č. 312; Hudeček et al. 2002; Foral et al. 2006). V červnu 1925 měl být několikrát podle Miklíka (1929) pozorován u Odry, asi nedaleko Zábřehu nad Odrou, dytík úhorní (*Burhinus oedincemus*), také na jaře (1944?) měl být uloven u Odry u Ostravy-Zábřehu (Hudec et al. 1966), ale Tesař (1964) kus z „údolí Odry“ nedatoval. Protože jsme na Základní škole v Ostravě našli dytíka úhorního označeného jako „úhorlík“ na podstavci (J. J. Hudeček & M. Jakubec; Hudeček et al. 2002), domníváme se, že F. Holinger ve svém sdělení Miklíkovi myslil dytíka úhorního, podle ostravského názvosloví. V seznamu ptáků okolí Ostravy-Zábřehu i města Ostravy neuvedli ouhorlíka stepního ani samotný Holinger (1946; 1948; 1954a; b), ani Adámková & Antonický (1957). Také K. Hudec (in litt.) po návštěvě u F. Holingera v jeho bytě si nebyl zcela jistý, zda kus v jeho sbírce viděl. Údajný nález ouhorlíka stepního je tedy oprávněně neplatný (viz Vavřík et al. 2019). Na jaře 1918 měli být podle F. Holingera zastřeleni dva mladí rackové šedí (*Larus hyperboreus*) u Polanky a Jistebníku (Miklík 1929; Hudec et al. 1966). V okolí Ostravy-Zábřehu měl být ale zastižen racek bouřní (*Larus canus*), který měl starší český název „racek šedý“ (viz Palliardi 1852). Při sdělení I. Miklíkovi mohl F. Holinger mluvit tento druh. Ve sbírce měl F. Holinger *L. hyperboreus* z jižního Islandu (Hudeček et al. 2002).

Bibliografie prací Františka Holingera

- DUŠEK, O.; HOLINGER, F.; RUDOLF, A.; VODIČKA, J. (1948): Létající klenoty. Průvodce výstavou motýlů a brouků. Vyd. Městské museum, Ostrava.
- HOLINGER, F. (1946): Ptactvo v Moravské Ostravě a v jejím okolí. In: Dušek, O., Vodička, J., Průvodce výstavou zvířeny Ostravského kraje, s. 7–15. Městské museum, Ostrava.
- HOLINGER, F. (1948): Ptáci svět Ostravy a jejího okolí. Sbor. Přír. Společ. v Ostravě, 9: 3–14.
- HOLINGER, F. (1949): Ptáci fauna na Ostravsku. Přír. Sbor. Ostrav. Kraje, 10: 74.
- HOLINGER, F. (1949): Výskyt vzácnějších zástupců ptáčích fauny na Ostravsku v l. 1948 a 1949. - Přír. Sbor. Ostrav. Kraje, 10: 274–275.
- HOLINGER, F. (1950): Z ornithologie Ostravska. Přír. Sbor. Ostrav. Kraje, 11: 284–285.
- HOLINGER, F. (1954): Revír po stránce zeměpisné a přírodní. S. 1–2. Rukopis.
- HOLINGER, F. (1954): Revír po stránce zoologické. S. 1–5. Rukopis.
- HOLINGER, F. (1968): Moje preparátorské počátky. Přír. Sbor. Ostrava, 24: 226–227.
- HOLINGER, F.; MIKLÍK, I.; VELECKÝ, A. (1952): Zpráva ornithologické sekce Přírodovědecké společnosti v Ostravě. Rok 1950. Rok 1951. Přír. Sbor. Ostrav. Kraje, 13: 282–284.
- HOLINGER, F.; MIKLÍK, I.; VELECKÝ, A. (1957): Zpráva o činnosti ostravské ornithologické společnosti v r. 1956. Str. 1–3. Rukopis.
- HOLINGER, F.; VELECKÝ, A. (1956): Ornithologická pozorování na Ostravsku v r. 1955. Přír. Sbor. Ostrav. Kraje, 17: 420–422.

Přednášky Františka Holingera v Přírodovědecké společnosti v Ostravě

Moderní preparace ptactva. Členská schůze, 28. 11. 1940. Ze života našich skrivanů. Členská schůze, 8. 5. 1941. O skorci vodním. Členská schůze, 26. 3. 1942. O některých našich vzácných hlodavcích. Členská schůze, 25. 2. 1943. Pozorování o užitečnosti a škodlivosti našeho ptactva. Členská schůze, 23. 11. 1943.

O výskytu vlny v našem kraji. Členská schůze, 8. 11. 1945. Výskyt vzácných druhů ptáčích na Ostravsku. Členská schůze, 19. 2. 1947. Naše sýkory. Členská schůze, 21. 3. 1951.

Literatura

- ADÁMKOVÁ, L.; ANTONICKÝ, S. (1957): Zvířena. Str. 63–69. In: Archiv města Ostravy: Obvodní národní výbor, Ostrava-Zábřeh. Inv. č. 1, č. NAD: 236. Kronika městské čtvrti Zábřeh nad Odrou.
- ANONYMUS (1929): Zpráva o činnosti Přírodovědecké společnosti v letech 1926–1928. Sbor. Přír. Společ. v Mor. Ostravě, 4: 248–253.
- ANONYMUS, vkr. (1966): Znalec ptačích světa. *Nová Svoboda*, 22 (231): 4. Vyšlo 25. 9. 1966.
- ANONYMUS (1975a): Rozloučení se soudruhem Fr. Holingerem. *Nová Svoboda*, 31 (126): 2. Vyšlo 31. 5. 1975.
- ANONYMUS (1975b): Pohřby v Ostravě 2. června 1975. *Nová Svoboda*, 31 (127): 3. Vyšlo 2. 6. 1975.
- BARCUCH, A. (2018): Přírodovědecká společnost v Ostravě a její význam pro přírodovědeckou práci a rozvoj muzejnictví na Ostravsku. *Ostrava*, 32: 176–198.
- BARCUCH, A.; BARCUCHOVÁ, K. (2005): Muzeum města Moravské Ostravy v letech 1935–1948. *Ostrava*, 22: 425–454.
- BARCUCH, A.; ROHLOVÁ, E. (2009): Místopis starého Zábřehu nad Odrou a Hulvák. *Ostrava*, 24: 379–422.
- BENEŠ, B.; ROHÁČEK, J. (1986): Přehled zoologických sbírek v muzeích Severomoravského kraje. *Zpravodaj pro vlastivědu v Severomoravském kraji*, 9: 3–9.
- DUŠEK, O.; VODIČKA, J. (1946): *Průvodce výstavou zvířeny Ostravského kraje*. Městské museum, Ostrava.
- FORAL, M. (1997): Pracoviště zoologie. *Zpravodaj Ostrav. Muz.*, 2 (3): 8–11.
- FORAL, M. (2008): Osobnosti spjaté s Přírodovědeckou společností a jejich význam pro rozvoj zoologického pracoviště v prvních desetiletích 20. stol. *Zpravodaj Ostrav. Muz.*, 13 (1): 29–33.
- FORAL, M.; HUDEČEK, J. J. (1998): František Holinger. *Zpravodaj Ostrav. Muz.*, 3 (4): 20–22.
- FORAL, M.; HANÁK, F.; Hudeček, J. J. (2006): Ptáci ve sbírkách Ostravského muzea. *Zprávy MOS*, 64: 110–126.
- HUDEK, K.; ČERNÝ, W., eds. (1977): *Fauna ČSSR. Ptáci – Aves*. Díl II. Academia, Praha.
- HUDEK, K.; KONDĚLKA, D.; Novotný, I. (1966): *Ptactvo Slezska*. Slezské muzeum, Opava.
- HUDEČEK, J. J. (1981): Sběrka ptáků Ostravského muzea v Ostravě. *Acrocephalus*, Ostrava, 2: 27–33.
- HUDEČEK, J. J. (1986): Výskyt jespáka rezavého (*Calidris canutus*) ve Slezsku. *Čas. Slez. Muz.*, A, 35 (1): 38.
- HUDEČEK, J. J. (1988): Morčák velký (*Mergus merganser*) v době hnízdění ve Slezsku. *Čas. Slez. Muz.*, A, 37 (1): 95–96.
- HUDEČEK, J. J. (1991): Ignác Miklík, první ostravský ornitolog. *Vlastivědné Listy*, 17 (2): 41–42.
- HUDEČEK, J. J. (1996): Výskyt tenkozobce opačného v oblasti Moravské brány. *Vlastivědný Sbor. Okresu Nový Jičín*, 50: 66–68.
- HUDEČEK, J. J. (1999): Ostravský ornitolog František Holinger. *Ptáci kolem nás*, (3): 27–29.
- HUDEČEK, J. J.; HANÁK, F. (2003): Holingerův soupis ptáků a savců Ostravy-Zábřehu a blízkého okolí. *Zprávy MOS*, 61: 67–72.
- HUDEČEK, J. J.; HANÁK, F.; FORAL, M. (2002): Holingerova sbírka ptáků a savců. *Zprávy MOS*, 60: 83–120.
- HUDEČEK, J. J.; JAKUBEC, M.; HANÁK, F. (2001): Přírodovědecká společnost „Falco“ a její bývalé sídlo v Ostravě-Mariánských Horách. *Ptáci kolem nás*, (3-4): 25–28.
- HUDEČEK, J. J.; ŠEVČÍK, J. (2000): Historie a současnost zoologických výzkumů na území CHKO Poodří. In: Řehák, Z.; Bryja, J., eds., *Příroda Poodří*. I. celostátní přírodověd. konference s mezinárodní účastí, sbor. abstraktů: 19–20. Masarykova univerzita, Brno.
- JAKUBEC, M.; HUDEČEK, J. J.; HANÁK, F. (2001): „Falco“, významná, ale dnes již zapomenutá firma v Ostravě-Mariánských Horách, vyrábějící školní výukové pomůcky. *Zpravodaj Mariánských Hor a Hulvák*, říjen 2001, (101): 2.
- JIRSÍK, J. (1935): *Jak žijí zvířata. Přírodopis živočišstva*. Nákladem Hynka Buchsbauma, Moravská Ostrava-Privoz.
- JIRÍK, K. (1967): Dějiny připojených obcí. Zábřeh, s. 559–687. In: Jiřík, K., Pitronová, B., eds., *Dějiny Ostravy*. Nakl. Profil, Ostrava.
- JIRÍK, K. (1985): Správní a územní vývoj města Ostravy. *Ostrava*, 13: 74–126.

KEMPŇÝ, L. (1951): Souborná zpráva o průzkumech zoologické pracovní skupiny prof. dr. J. Kratochvíla z Brna v r. 1950. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 12: 269–275.

KEMPŇÝ, L. (1955): Výskyt pozoruhodnější ornithofauny na Ostravsku v letech 1951–54. - *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 16: 541–559.

KOČÁREK, P.; ŠEVČÍK, J.; HUDEČEK, J. J. (2003): Zoologická bibliografie Chráněné krajinné oblasti Poodří (Česká republika). *Čas. Slez. Muz.*, A, 52 (3): 245–264.

KOLEŠKA, Z. (1982): Holinger František. In: Seznam biografii čs. entomologů (entomologové nežijící). 4. pokračování. *Zprávy Čs. Společ. Entomol při ČSAV*, 18: 111.

KROUTILÍK, V. (1964): Přírodovědecká společnost v Ostravě v letech 1908–1963. *Ostrava*, 2: 226–232.

KROUTILÍK, V. (1968): Nositelům přírodovědeckého poznání na Ostravsku. *Přír. Sbor., Ostrava*, 24: 3–15.

MAZURKOVÁ, L. (1986): Vývoj Přírodovědecké společnosti v Ostravě v letech 1908–1980. *Diplomová práce*, Pedagogická fakulta, Ostrava.

MIKLÍK, I. (1925): Ornithologický přehled Ostravska. I. Sbor. *Přír. spol. v Mor. Ostravě*, 3: 16–27.

MIKLÍK, I. (1929): Ornithologický přehled Ostravska. II. Sbor. *Přír. Společ. v Mor. Ostravě*, 4: 154–173.

NĚMEČKOVÁ, I.; HUDEČEK, J. J.; JAKUBEC, M. (2002): Ptáci Chráněné krajinné oblasti Poodří: historie výzkumů a checklist. *Sbor. Přír. Klubu v Uherském Hradišti*, 7: 342–352.

NEUWIRTH, Š. (1971): Vzácné jubileum vzácného člověka. *Ostrav. Večerník*, 4 (205): 3. Vyšlo 18. 10. 1971.

NOUŠOVÁ, J. (1964): Městské museum v Ostravě. *Ostrava*, 2: 223–226.

PALLIARDI, A. A. (1852): *Systematische Uebersicht der Vögel Böhmens*. Druck und Verlag Carl Wilhelm Medau, Leitmeritz.

PAKR, A. (1975): Památce ředitele Františka Holingera. *Ochrana Fauny Severomoravského kraje*, 7: 69.

PELIKÁN, J. (1951): Současný stav slezské fauny. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 12: 334–343.

PRYMUSOVÁ, Z. (2008): 100 let Přírodovědecké společnosti v Ostravě. *Zpravodaj Ostrav. Muz.*, 13 (1): 19–22.

PŘENDÍK, P. L. (2021): Průvodce po moravském břehu Odry mezi Výškoviciemi a Zábřehem. *POODŘÍ*, 24 (1): 64–70.

RUDOLF, A. (1960): Poznámky k činnosti entomologické sekce Přírodovědecké společnosti v Ostravě za léta 1931–1958. *Přír. Čas. Slez.*, 21 (1): 126–129.

Portrét divadla: Proskovické divadlo Nad Struhou

Tomáš Matlenga

Počátky Proskovického divadla Nad Struhou se datují k roku 2016, kdy skupina herců s režisérem opustili 1. Jarkovskou divadelní společnost s cílem vydat se vlastní cestou. Nadšení bylo veliké, leč otázka zněla, kde se bude hrát. V proskovické sokolovně už jeden soubor byl. Seděli jsme na zahrádce Hostince U Psoty a tu někdo řekl, že tady v hospodě je přece vlastně sál. Hned jsme se vydali za paní majitelkou Marcelou Polzerovou, že bychom jako chtěli hrát divadlo, a že nemáme kde atd. Po pár minutách vysvětlování, přesvědčování bylo jasno. Máme kde hrát! Teď jen vymyslet název a hurá na zkoušení. Návrh padala spousta, jeden lepší než druhý, až nakonec rozhodlo místo. Ulice přilehající k hostinci se jmenuje Nad Struhou, ale místní jí neřeknou jinak než struha. A nejen ulici, ale i celé oblasti kolem hostince. Proto celý název souboru zní Proskovické divadlo Nad Struhou. A jelikož bylo v souboru několik hasičů, tak logickým krokem bylo, že jsme se stali součástí SH ČMS SDH Proskovice.

Pro první sezónu jsme zvolili hru osvědčeného britského autora komedií Raye Cooneyho „Nerušit, prosím“,

ŠERKA, J., a: František Holinger. Encyklopedie města Ostravy. Dostupné na: http://encyklopedie.ostrava.cz/home-mno/?acc=profil_osobnosti&load=298

ŠERKA, J., b: Věra Holingerová. Encyklopedie města Ostravy. Dostupné na: http://encyklopedie.ostrava.cz/home-mno/acc=profil_osobnosti&load=1542

TESAŘ, Z. (1949): Výstava „Létající klenoty“ v Ostravě. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 10: 72–73.

TESAŘ, Z. (1964): Sběrka ptáků Slezského muzea a její vývoj. In: Duda, J., ed., *150 let Slezského muzea*, s. 100–120. Krajské nakladatelství, Ostrava.

VAVŘÍK, M.; ŠÍREK, J.; ŠINDEL, M.; MLÍKOVSKÝ, J.; HORÁČEK, J.; HEYROVSKÝ, D.; ŠIMEK, J. (2019): Revize záznamů vzácných druhů ptáků v České republice. *Sylvia*, 55: 2–74.

VELECKÝ, A. (1952): Příspěvek k výskytu našich černohlavých sýkor. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 13: 277–279.

VODIČKA, J. (1948): Přírodovědecká společnost (Societas scientiarum naturalium) v Ostravě (ČSR). *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 9: 138–147.

VODIČKA, J. (1949a): Přírodovědecká společnost v Ostravě (ČSR). *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 10: 77–78.

VODIČKA, J. (1949b): Přírodovědecké výstavy. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 10: 72.

VODIČKA, J. (1949c): Kroužkování ptactva. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 10: 75.

VODIČKA, J. (1949d): Přírodovědecká společnost v Ostravě (ČSR). *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 10: 77–78.

VODIČKA, J. (1951): Přírodovědecká společnost v Ostravě. Zpráva o činnosti v roce 1950. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 12: 276–277.

VODIČKA, J. (1952): Zpráva o činnosti Přírodovědecké společnosti v Ostravě v roce 1951. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 13: 280–281.

VODIČKA, J. (1958): 50 let Přírodovědecké společnosti v Ostravě. *Přír. Sbor. Ostrav. Kraje*, 19: 142–146.

Poděkování

Děkuji za zpřístupnění archivního fondu RNDr. Jiřině Kábrtové (Ostravské muzeum, Ostrava), Mgr. Haně Šústkové, PhD. a PhDr. Martinovi Juřicovi (Archiv města Ostravy, Ostrava).

Jiří J. Hudeček

Kontakt: Hraniční 151 & 230, 742 83 Klimkovice

Po premiéře hry „1+1=3“, nahoře zleva: František Hvizd, David Michálek, Tomáš Matlenga, David Lyčka, Jakub Malovaný, Katka Sládková, dole zleva: Zdeňka Filipovská, Ivan Lerch, Kamila Formanová. Foto Petr Janečka.

Premiéra první hry se uskutečnila v lednu 2017, pak jsme až do března odehráli dalších dvanáct představení. A čekal nás pořádný křest ohněm, vystoupení na postupové přehlídce amatérského činoherního a hudebního divadla v Moravskoslezském kraji Ostravské Buchary 2017. Zahráli jsme fantasticky, což dokládají fakta. Získali jsme 4 ceny: Cena souboru za inscenaci, Cena Tomáši Matlengovi za režii, Cena Davidu Ovčáčíkovi za herecký výkon v roli Čišníka a Cena souboru za kolektivní hereckou souhru. A vrcholem byla Nominace na Celostátní přehlídku Divadelní Piknik Volyně 2017. Obrovský úspěch. Nominace! Když už, tak se dává doporučení, ale nominace? Byli jsme u vytržení.

V květnu jsme tedy odjeli na přehlídku do Volyně, kde jsme viděli spoustu fantastických představení amatérských souborů. K postupu na Jiráskův Hronov to nestačilo, ale i tak v obrovské konkurenci získal Ivan Lerch Čestné uznání za roli George Pigdena!

Do další sezóny jsme vybrali komedii finského dramatika Bengta Ahlforse „Divadelní komedie“, kdy jsme se podívali humorným pohledem za oponu malého oblastního divadla na pozadí zkoušení nové (avšak zatím nedopsané) hry. V každé větě hry se odrážela naše divadelní zkušenost. Neskutečně napsáno. Po premiéře a celkem 11 představeních v Proskovicích jsme se opět zúčastnili krajské přehlídky Ostravské Buchary 2018, kde jsme tentokrát získali dvě čestná uznání,

a to souboru za kolektivní hereckou souhru a Tomáši Matlengovi za režii.

„Na tohle teď není ta pravá chvíle“, autora Jeana-Clauda Islerta, byla naší další hrou, samozřejmě opět to byla komedie. Začali jsme zkoušet na podzim 2018 a soubor tehdy doznal větších změn. Odchody byly zapříčiněny mateřskou dovolenou, stavbou domu, prací v zahraničí, odpočinkem od divadla atd. Přišli ale noví, či staronoví herci, a tak v lednu 2019 mohla být další premiéra. Zajímavostí je, že v tu samou sezónu jezdilo po Česku s touto hrou Činoherní studio Bouře s Michalem Dlouhým v hlavní roli, tak jsme se na ně byli podívat v Havířově. Taky to pěkně zahráli :o). Na festivalu

Kamila Formanová ve hře „1+1=3“. Foto Petr Janečka.

Ze hry *Špinavý obchod*, zleva: Zdeňka Filipovská, Ivan Lerch, Dominika Najvert. Foto Lukáš Janečka.

Ostravské Buchary 2019 získal Čestné uznání Martin Kowalik za roli Matyáše.

Na podzim roku 2019 se do souboru vrátili tři opory – po dlouhé mateřské dovolené Zdeňka Filipovská, po pobytu v zahraničí David Michálek, a po 3 letech David „Lojza“ Lyčka. Další posilou byl inspicient Městského divadla ve Zlíně, také příležitostný herec v tom samém divadle, Jakub Malovaný. Náš dlouholetý kamarád, který vždycky říkal, že by si s námi někdy rád zahrál, že se mu moc líbí naše divadlo, náš elán, nadšení. Že se to mnohdy ani u profíků jen tak nevidí. A zrovna v tom roce se mu naskytlo více času, tak začal dojíždět ze Zlína na zkoušky, klobouk dolů. Pro tuto slibnou sezónu jsme sáhli po osvědčeném Rayi Cooneyovi, kdy

Ze hry *Špinavý obchod*, zleva stojící: Zdeňka Filipovská, Dominika Najvert, sedící: David Michálek, Ivan Lerch. Foto Lukáš Janečka.

jsme vybrali jeho bláznivou komedii „1+1=3“. Fantastická sezóna, super premiéra a další reprízy. Myslím si zcela upřímně, že jsme měli na to opět pokořit Buchary. Je březen roku 2020, zbývalo nám do konce odehrát jen jednu reprízu a derniéru, pak vzhůru na Buchary, když tu přišel konec. Covid 19. Dál už není co psát, všichni víme...

Na podzim roku 2020 jsme začali v nejisté době opět optimisticky zkoušet novou hru, po pěti zkouškách se opět vše uzavřelo...

No a vloni na podzim jsme si řekli, už přece nemůže být vše pořád uzavřeno, tak jsme posíleni třemi novými herci, z nichž dva mají dlouholetou zkušenost ze souboru Dividlo, začali nacvičovat naši zatím poslední

Ze hry *Špinavý obchod*, zleva Vojtěch Eliáš a David Michálek. Foto Lukáš Janečka.

hru „Špinavý obchod“, autora Robina Hawdona. Odehráli jsme letos během ledna až března jedenáct představení. Byla to pro nás v mnohém nová zkušenost. Na prvních dvou představeních jsme diváky kontrolovali čtečkou, diváci museli mít i na dalších představeních roušky. Zavedli jsme divadelní bufet, a taky přestávku, které jsme se vždycky bránili, aby nám neodešli diváci. Báli jsme se zbytečně, neodešel ani jeden! Vše jsme v této napjaté době zvládli, a to nejen my, ale i naši diváci. Na Ostravské Buchary 2022 jsme sice byli přihlášení, ale z důvodu odjezdu jednoho z herců na práci do zahraničí o 14 dní dříve než původně měl, jsme účast museli odřít.

Co říci závěrem? Divadlo nás obrovsky baví a dle návštěvnosti baví i naše diváky, což nás velmi těší. Je to dáno pokorou k řemeslu a výbornou partou, která se každoročně na zkoušení sejde. A nejen partou herců, taky velkou skupinou „neviditelných“, kteří nám pomáhají s kulisami, s kostýmy, s maskami, s účesy, s organizací představení... I díky nim jsme tam, kde jsme.

Doma v Proskovicích odehráváme většinou tak dvanact představení, z nichž většina je vyprodána. Touto cestou bych chtěl ještě jednou poděkovat paní Marcelce Polzerové, majitelce Hostince U Psoty za zázemí, kde se za těch šest let cítíme opravdu jako doma.

Každý rok také odehráváme jedno charitativní představení. Je to vždy na konkrétní léčbu a pomoc pro jedno fyzicky či mentálně postižené dítě, které nemělo takové štěstí jako většina z nás. Letos jsme udělali představení pro malého Lukáška Foldynu z Frýdku-Místku a vybrali jsme 64 160,- Kč. V této době neuskutečné.

Kdo by chtěl vědět víc o našem souboru, koukněte na <http://proskovickedivadlo.cz>, kde se dozvíte a dočtete mnoho dalšího.

A budeme se těšit na viděnou někdy u nás v divadle, protože my jedeme dál!!!

Tomáš Matlenga

S divadlem začínal jako herec na gymnáziu Fr. Hajdy v Ostravě. Poté hrál 13 let v opavském souboru OPAL, kde nabral i první režisérské zkušenosti. Od roku 2003 do roku 2016 režíroval 1. Jarkovskou divadelní společnost (13 her). V roce 2016 spoluzakládal Proskovické divadlo Nad Struhou, kde doteď zrežíroval 5 her. Držitel 4 ocenění za režii na krajské postupové divadelní přehlídce Ostravské Buchary.

Kontakty: tomas.matlenga@gmail.com, <http://proskovickedivadlo.cz>

Felixkapelle neboli kaplička sv. Antonína Paduánského v Bartošovicích

Radim Jarošek, Jan Šádek

Kaplička sv. Antonína Paduánského¹ je součástí širšího areálu zámku v Bartošovicích. Jde sice o poměrně malou, ale elegantní stavbičku. Přijměte naše pozvání k bližšímu seznámení s otázkami, které jsou spojeny s její historií.

Kaplička se nachází naproti průčelí zámku u cesty v mírném svahu při oplocení domu s čp. 312. Od roku 1972 je kulturní památkou² a je zapsána v Ústředním seznamu kulturních památek pod rejstříkovým číslem 22862/8-2057.

Popis v katalogu Národního památkového ústavu uvádí: Je to slohově čistá klasicistní kaple z konce 18. století. Je zděná, přibližně čtvercového půdorysu s půlkruhovým závěrem završená nízkou sedlovou střechou. Střecha je pokryta falcovaným plechem. Vstup do kaple s půlkruhovým záklenkem je chráněný kovanou mříží (dvoukřídlá vrata – provlékaná mříž, nadsvětlík s rostlinným ornamentálním motivem). Po stranách vstupu jsou pilastry nesoucí architráv a korunní římsu, na níž dosedá nízký trojúhelníkový štít. Architráv a římsa obíhají po obvodu kaple a spolu s lizénami člení její vnější plášť. V bočních stěnách jsou na přímých podokenních římsách osazena dřevěná okna. Interiér je zaklenut jedním polem křížové

¹ Sv. Antonín Padovský – dle Padovy v Itálii.

² Rozhodnutím rady Okresního národního výboru v Novém Jičíně z 8. února 1972.

Jan Josef, hrabě Podstatský svob. pán z Prusinovic (1695–1766), kanovník v Olomouci a majitel zámku v Bartošovicích. Originál obrazu z depozitáře zámku v Telči. Foto Josef Richter.

Kaplička a kostel v roce 1905. Reprofoto z knihy J. Medka.

klenby, koncha závěru prolomena dvěma lunetami. Do podlahy, pokryté keramickou dlažbou, je zapuštěn podstavec s pískovcovou sochou sv. Antonína Paduánského (přibližně v životní velikosti, s obvyklými atributy). Podstavec sochy se skládá z nízkého kvádrového soklu ukončeného římsou ve tvaru zvonovnice a z kónické střední části, ukončené přesahující krycí deskou profilovanou výžlabkem, oblounem a převodkou, která přechází v nízký plintus sochy. Na kónicky zúžené střední části vytesána datace 1722 a reliéfní erb hrabat Podstatských z Prusinovic. Navíc jsou zde, podobně jako v erbu nad schodištěm fary v Bartošovicích, iniciály I I C P C O (Iohannes Iosephus Comes Podstatsky, Canonicus Olomucensis). Na kvádrovém soklu podstavce malovaný nápis R.e.N.O.V.I.R.t. 1895.

Dříve bývala zdobena na Slavnost Těla a Krve Páně (Boží tělo) a byla třetím místem, kde se průvod zastavil.³

Vývoj majetkové držby

Z dohledatelných údajů původní pozemkové knihy (snímku pozemkové mapy) a současné evidence katastru nemovitostí je dle identifikace zřejmé, že současný pozemek parc. č. 1583 o rozloze 16 m², jehož součástí je kaplička, vznikl z původního pozemku

evidovaném v starší pozemkové knize s číslem 329/2, vedené v knihovně vložce 653 kat. území Partschen-dorf.

V této knihovně vložce je uvedena valná část majetku původních vlastníků, kterými byli dle prvotního zápisu v pozemkové knize (kupní smlouvy ze dne 27. října 1931) pan Dr. Arthur Czechowiczka (k id. ¼ majetku), jeho manželka Irma Czechowiczková (k id. ¼ majetku), dcera Hanna Czechowiczková, prov. Kunzová (k id. ¼ majetku) a dcera Erika Czechowiczková (k id. ¼ majetku). Tento majetek byl židovské rodině Czechowiczků v roce 1939 pro potřeby Lebensbornu zabaven (viz POODŘÍ 2/2020, s. 37–44).

Po válce se stal vlastníkem pozemku a jeho součástí (kapličky) stát, a to ve smyslu § 1 odst. 3 zákona č. 46/1948 Sb., o nové pozemkové reformě. V té době byl majetek přidělen Československým státním statkům, n. p. a v rámci pozemkové knihy zapsán do knihovny vložky 884 pro katastrální území Bartošovice.

V té době byl přijat jiný právní princip nahlížení na nemovitosti jako stavby, které nejsou součástí pozemku, na kterém se nachází. Tak se stalo, že budova kapličky bez čp/če byla navedena v následné katastrální evidenci na list vlastnictví č. 5 a byla jako samostatná budova občanské vybavenosti na pozemku zapsána bez nabývacího titulu. Pozemek, na kterém kaplička

Podobný snímek, datace nejasná. Foto poskytl Jan Šádek.

Poněkud nezvyklý pohled z věže kostela, datace nejasná. Foto poskytl Jan Šádek.

³ Druhá božítelová kaplička, zvaná Malá kaplička (někdy bývá označovaná i jako kaple mariánských bratří), stojí u téže cesty 150 m níže pod domem čp. 326. Nacházel se v ní obraz P. Marie. Kapličku pravděpodobně postavil Wilhelm Köhler (čp. 152) a byla v péči jeho rodiny až do roku 1945 (EICHLER, F).

Kaplička někdy po roce 1964. Reprofoto z knihy M. Burkart.

stojí, byl při obnově katastrálního operátu přecíslován na parc. č. 1583 a toto označení nese dodnes.

Na základě vládního nařízení č. 82/1951 Sb. byly Československé státní statky zrušeny a od 1. ledna 1952 z nich postupně vznikaly jednotlivé státní organizace.

K 1. lednu 1968 byl Ministerstvem zemědělství a výživy v Praze zřízen Státní statek v Novém Jičíně, národní podnik, který byl rozhodnutím ministra zemědělství a výživy ČSR ze dne 3. prosince 1969 č.j. 874/69-1/3 byl k 1. lednu 1970 převeden z působnosti ministerstva zemědělství a výživy ČSR do působnosti ministerstva školství ČSR, za účelem zřízení účelového statku Vysoké školy veterinární v Brně.

Na základě rozhodnutí ze dne 23. prosince 1969 č.j. 2449/69 byl zřízen k 1. lednu 1970 Školní zemědělský podnik při Vysoké škole veterinární v Brně s názvem Vysoká škola veterinární v Brně, Školní zemědělský podnik Nový Jičín. Následovalo rozhodnutí ministerstva školství ČSR z 19. února 1970 č. 9674/70 V/5, kterým byla státní hospodářská organizace Státní statek v Novém Jičíně, národní podnik zrušena bez likvidace a její veškerý majetek se všemi právy a závazky přešel dnem zrušení na Vysokou školu veterinární v Brně, Školní zemědělský podnik Nový Jičín, a po změně názvu s účinností od 1. ledna 1995 na Veterinární a farmaceutickou univerzitu Brno.

V souladu s obsahem ust. § 19 odst. 1 zákona č. 219/2000 Sb. přešel pozemek par. č. 1583 na Český stát, organizační složku státu, kterou je Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, a to konkrétně Zápisem o změně příslušnosti hospodařit s majetkem státu z 22. listopadu 2012. Samotná stavba kapličky však byla nadále vedena na LV č. 5 sice ve prospěch ČR, ale s právem hospodaření pro Veterinární a farmaceutickou univerzitu Brno. V souladu s novelou zákona č. 219/2000 Sb., označovanou jako zákon č. 51/2016 Sb. přešlo také právo hospodaření s kapličkou na Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, kdy 7. listopadu 2017 byl v katastru nemovitostí proveden zápis o předání majetku a o změně příslušnosti hospodařit s majetkem státu z 9. března 2017.

Fotografie z prosince 2018 před opravou.

Vzhledem k neutěšenému stavu budovy kapličky, která postupně chátrala a ohrožovala okolí (byla poškozena pravděpodobně nárazem vozidla), byl Městským úřadem Studénka, odborem stavebního úřadu, územního plánování a rozvoje v srpnu 2018 Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových vyzván k nezbytnému zajištění kapličky. V prosinci 2018 byla kaplička zabezpečena a v nezbytně nutném rozsahu včetně omítek opravena.⁴

Následně byla kaplička spolu s pozemkem oceněna a po opakovaném výběrovém řízení s následnou aukcí prodána současnému vlastníku Ing. Petru Klečkoví.

⁴ Oprava spočívala v přezdívaní a spárování zdiva a částečné povrchové úpravě v podobě doplnění štukové (vápenné) omítky. Zčásti byla též oplechována římsa architrávu.

Celkový pohled na kapličku a kostel. Foto Radim Jarošek, 2021.

Současná podoba. Foto Radim Jarošek, 2022.

Ke kapličce se váží dvě pověsti. Dle první byla postavena jako díkuvzdání farníků za to, že se vesnici vyhnula morová epidemie.⁵ Podle druhé ji nechal postavit Jan Josef Podstatský z Prusinovic na přímlovu svatého Felixe, která pomohla k jeho uzdravení z těžké nemoci.⁶

Kaplička byla dříve, v době, kdy v Bartošovicích žili především německy mluvící obyvatelé, nazývána Die grosse Kapelle (Velká kaple či Velká kaplička) nebo také Felixkapelle (Felixova kaple).

Důvod prvního pojmenování – Velká – je možná dán srovnáním s nedalekou menší kapličkou (viz pozn. 3).

Jak ale vysvětlit její další název – Felixova? A další otázkou je, kdy byla postavena? Datace 1722 na soše sv. Antonína neodpovídá klasicistnímu vzhledu kapličky minimálně někdy z druhé poloviny či spíše konce 18. století.

Odpovědi jsou možná skryty ve zmíněném pojmenování – Felixova. Jisté vysvětlení nabízí uvedené pověsti: Felix je v překladu šťastný či šťastlivec a tenkrát během morové rány r. 1715 na Novojičínsku měli Bartošovičtí štěstí, že se jim smrtelná nemoc vyhnula. Toto vysvětlení působí ale poněkud násilně. Kromě toho s morem jsou spojovány spíše jiní světci jako např. sv. Rochus (např. kaple sv. Rocha ve Fulneku) nebo sv. Rozálie.

Pravděpodobnější se však jeví tvrzení Felixe Jaschkeho, který ve svém příspěvku o Bartošovicích

Socha sv. Felixe. Foto Radim Jarošek, 2022.

v roce 1817⁷ uvádí, že naproti zámku je krásná cihlová kaple se sochou sv. Felixe, kterou nechal postavit hrabě Podstatský z Prusinovic, kanovník olomoucký, když byl přímlovou sv. Felixe zbaven těžké choroby.

Socha uvnitř kaple má dataci z roku 1722 a rok předtím převzal Bartošovice poslední z tamějších majitelů z rodu Podstatských Jan Josef Podstatský z Prusinovic.⁸

⁷ Jde o článek Josefa Ulricha Bartošovice v roce 1817 (Partschendorf im Jahre 1817) v časopise Kuhländchen z roku 1922. Článek je výtahem z rukopisu Felixe Jaschkeho „Beschreibung ganz sicherer und ungesweifelter oder im engeren Verstande gehörender Ortschaften zu dem sogenannten Kuhlhandel nach der Meinung des mährischen Wanderers“. Jaschke tento rukopis napsal právě v roce 1817, tudíž informace v něm obsažené lze vztáhnout k tomuto roku.

V poznámkách, které k textu pořídil Karl Michel, ktDeré jsou uvedeny hned za článkem, se píše: „V pískovcovém soklu sochy je vydlaban a zřejmě později olejovou barvou přetřen erb hraběte Podstatského s letopočtem 1722. Erb je rozdělen do 4 stejných polí a zobrazuje v diametrálních polohách dva lvy a dvojce paroží.“

⁸ Jan Josef Podstatský (křtěn 26. června 1695, zemřel 19. března 1766), studoval v Brně a Vídni, vysvěcen v roce 1720, od 8. listopadu 1715 nesídelní kanovník olomoucké kapituly (za sídelního kanovníka byl přijat v roce 1729), doktorem kanonického práva byl promován v Římě 1720, v roce 1752 byl zvolen prelátem arcijáhnem, byl rovněž doktorem obojího práva (světského a církevního) papežské univerzity v Římě.

Detail hlav. Foto Radim Jarošek.

Pohled zezadu na kapuci. Foto Jan Šádek.

Zajímavé je i to, že téměř totožná socha sv. Felixe existuje i na jiném tehdejší statku Podstatských – v parku ve Veselíčku u Lipníka nad Bečvou.

Vše se začalo „točit“ kolem sochy a v dalším pátrání jsme se zaměřili na ni. Koho představuje – františkána sv. Antonína, nebo snad kapucína sv. Felixe? K rozlišení napomáhají atributy. Plnovous mají kapucíni předepsaný, františkáni se s plnovousem vyskytují ojediněle. Škapulíř se třemi uzly mají oba řády, opánky (sandále) také a růženec rovněž. Jistotu mohl poskytnout jen tvar kapuce – kapucíni ji mají hodně špičatou, františkáni méně... Socha však stojí těsně u zdi a nebylo lehké tvar kapuce zjistit. Nicméně podařilo se a její výrazně špičaté zakončení potvrdilo, že jde o sv. Felixe (z Cantalice)

Reliéfni erb hrabat Podstatských z Prusinovic. Foto Radim Jarošek.

nikoliv o sv. Antonína. Proč se ze sv. Felixe „stal“ sv. Antonín asi již nezjistíme, nicméně atributy sv. Felixe a sv. Antonína jsou podobné. Sv. Antonín je jistě známější a povědomí o tom, že jde o kapli a sochu sv. Felixe nejspíš bylo po odsunu původního obyvatelstva přerušeno.

Nezodpovězena zůstává mimo jiné otázka architektonické podoby kapličky, která, jak jsme uvedli, odpovídá spíše stavbám o několik desetiletí mladším...

Byla snad kaplička se sochou uvnitř, která prokazatelně stála v roce 1817 (viz pozn. 7), na konci 18. či na počátku 19. století přestavěna?

Nebo snad mohla být socha sv. Felixe z roku 1722, která se nacházela neznámo kde,⁹ přemístěna do nově vybudované kapličky, postavené až někdy na konci 18. století? Socha se jeví poněkud robustní pro interiér kaple a je opracovaná i zezadu, což by svědčilo na dřívější exteriérovou instalaci. Socha je z pískovce a je možné, že když začal pískovec působením povětrnosti venku degradovat, mohla být umístěna do kapličky.

Nabízí se i další možnost – z výpisu knihovni vložky (PK) se lze dočíst, že původní pozemek PK 329/2 byl evidován v kultuře zahrada. Ze snímku původní pozemkové mapy je patrné, že původní pozemek měl tvar obdélníku (přisloučeného k navazující zahradě) a nikoli půlkruhový tvar, jak je v katastrální evidenci uveden nyní. Lze tak s velkou pravděpodobností předpokládat, že na tomto místě dříve budova kapličky nestála, ale byl

⁹ Nabízí se úvaha, že socha původně stála venku a teprve až začal pískovec působením povětrnosti korodovat, mohla být umístěna do kaple.

zde záměrně stanoven určitý prostor. Vzhledem k tomu, že socha uvnitř kapličky je výrazně starší, domníváme se, že nejdřív na tomto místě možná mohla stát samostatná socha a teprve později, až když byla kaplička postavena, byla socha do jejího interiéru opětovně instalována. Nebo tomu bylo jinak?

A pak je tu ještě jedna drobná zvláštnost – nahoře na štítu je kovový patriarší kříž. Jakou souvislost by pak kříž mohl s kaplí mít? Možná mohl odkazovat na cyrilometodějskou tradici, možná se jen někomu takový křížek líbil...

Ná závěr zbývá dodat ještě jedno téma k odhalení – ve výše uvedeném popisu sochy v katalogu nenajdeme zmínku o tom, že na podstavci je špatně čitelný německý nápis:

... von Prusinowitz ... des Herrn ...
... Haas Hausprälat S. Heiligkeit
des Papstes und Domcapitular.¹⁰
in Olmütz

10 Tady je pravděpodobně chyba, má být Domcapitular. Mohlo by se jednat o Ignáce Haase (1817–1905), který byl kanovníkem a v letech 1903–1905 arcijáhнем metropolitní kapituly v Olomouci. Pak by slovo před „Haas“ mohlo být „Ignaz“.

Otázky zůstávají nevyjasněny, a pokud se nepodaří najít dokumenty, který by věc osvětlil, pohybujeme se v rovině spekulací.

Nicméně důležitější než zjištění stavebníků i důvodů stavby je jisté to, aby kaplička zůstala zachována jako jedna z malých, ale zajímavých pamětihodností Bartošovic. Zažila toho nemálo během své staleté historie, mnohé se dnešních dnů nedočkaly, snad na tom mělo podíl i její šťastné zasvěcení – sv. Felixovi.

Poděkování za pomoc při zpracování příspěvku patří Janě Krejčové, Mgr. Romaně Rosové, Ph.D., Ing. Petru Klečkoví, Josefu Richterovi, Karlu Goldovi, Michalu Valenčíkovi.

Zdroje

Památkový katalog Národního památkového ústavu – <https://www.pamatkovykatalog.cz>
BURKART, Maria (1966): *Geschichte der Gemeinde Partschendorf im Kuhländchen, Kreiř Neutitschein*. 206 s.
EICHLER, Fritz (1966): *Kuhländer Kapellenbuch*. Odertor-Verlag für Schrifttum aus dem Ostsudetenland, Heilderberg. 160 s.
MEDEK, Josef (2009): *Partschendorf in alten Ansichten*. 177 s.
ZEZULČÍK, Jaroslav (1996): *Rána morová*. K výročí ukončení posledního moru v českých zemích na přelomu let 1715–1716. Katalog výstavy. Okresní vlastivědné muzeum v Novém Jičíně. 13. s.

Moje místo

Libuše Billová

Cesta Hladké Životice – Kunín

Jedno z prvních míst Poodří, jež se tehdy ještě zdaleka takto nenazývalo a které jsem začala poznávat krátce po svatbě, jsem tehdy projížděla denně. Působilo na mne tajemně, ale ne hrůzně. Začala jsem trochu pátrat a moje snaha se vyplatila. Tento prostor se nachází mezi Kunínem a Hladkými Životicemi a bylo jedno, jestli jsem do něj vjela od Kunína nebo Hladkých Životic, vždy na mne působil magicky. Dnes vím, že to podstatné – bývalý zájezdní hostinec Na Skřivánčím a zaniklý vodní mlýn – se nachází mezi mostem přes Odru a železniční tratí Bohumín – Česká Třebová. Problém je, že kus té magie, kterou jsem zde zažívala před skoro čtyřiceti lety, se vytratil – jednak obrovským nárůstem silničního provozu, jednak narovnáním a částečně zrušením dřívější klikaté silnice a také dle mne nesmyslného vykácení starých velikánů, které nemohly ničemu vadit, ale mnohem spíše šlo o snadný a neprůhledný kšeft se dřevem. Z původní silnice zbyl už jen malinký kousek, který končí před již vyschlým zbytkem bývalého mlýnského náhonu.

Takže jedeme od Hladkých Životic. Přejedu železniční trať a ještě kousek a jsem mezi vzrostlými stromy a tam je vpravo u silnice rozšířené místo, kde se dá zastavit a představovat si, že tu někde stával asi zájezdní hostinec. Je to kousek od Odry a na dohled je velká louka. Při každé větší vodě byla louka zatopena a hostinec samozřejmě také. Stával na kůlech, ale s vodou bojovali majitelé pravidelně.

Poznala jsem paní majitelku, a ta i po letech vzpomínala a vyprávěla, jaké měli plány.

Přejdeme na druhou stranu a uvidíme, jak se od řeky Odry táhne mlýnský náhon, bohužel bez vody. Pokračujeme dál a objevujeme rybníček, taky suchý. Víím, že tam byl i ovocný sad, který založil místní mlýnář se svou ženou, ale ten taky zmizel, bohužel i jejich mlýn, který nechali rozvést a rozprášit po celém širém okolí nepřející lidé.

Proto mě tohle místo oslovilo. Aspoň si to myslím. Bývalo zde živo a teď se tu prohání vítr ve větvích a vsudypřítomná auta.

Louky

Další místa, která mne oslovila, jsou rozsáhlé louky kolem řeky Odry.

Již dříve jsem na ně zavítala s rodinou nebo s ochránci přírody a vždy jsem žasla, jak je u nás hezky.

Byla doba, kdy jsme nemohli mezi lidi, ale jako jednotlivec mohl člověk vyrazit do volné přírody. A tak jsem znovu objevila kouzlo luk v Poodří.

Jednou za čas, když už na mě v baráku všechno padalo, sedla jsem na kolo a projížděla jsem všechny cestičky kolem Odry a jela z Hladkých Životic až do Bartošovic ke mlýnu, k hospůdce až na zámek, projela jsem zámecký park, jukla na záchranářskou stanici v bývalé faře a přes louky, vedle věhlasného rybníku, kde se konají každoroční výlovy. Jedu dál kolem bažantnice směrem na Kunín.

Někdy jsem zas vyjela směrem na Suchdol nad Odrou, projela městysem směrem na Kunín, zahnula na železniční přejezd a byla jsem mimo hlavní cestu na území divoce rostoucích stromů a všeho možného zeleného a jsem na oderských lukách zase. Kolem mě stojí vzrostlé stromy, které zde rostou dlouhé roky, ale vidím i suché bez listů, ale pořád vypadají majestátně. A časem padnou a udělají místo novému stromu.

Taky vidím ptáky velké i malé, nemohu je jmenovat, až tak je neznám, ale je nádherné je pozorovat a být toho všeho součástí. Pod nohama, když jste v klidu, se

Moje místo v Poodří

Jan Bainer

Když jsem byl v návaznosti na mou jarní výstavu krajinářských fotografií v Galerii Chagall v Ostravě vyzván k napsání článku o mém oblíbeném místě v Poodří, byl jsem tím nápadem nadšený. Hned vzápětí jsem si uvědomil, že vybrat jedno místo nebude tak jednoduché.

Pocházím totiž ze Studénky a už jako malý jsem s rodiči a starším bratrem do Poodří často vyrážel. Někdy pěšky, dost často na kole, v zimě občas na saních a běžkách. Zejména část mezi Studénkou, Albrechticemi, Petřvaldíkem a Jistebníkem jsem už jako dítě znal jako své boty. Před 15 lety, jakožto student primy na gymnáziu, jsem začal ven na louky vyrážet i s fotoaparátem. Díky mému zájmu jsem Poodří prozkoumal mnohem podrobněji a vášnivěji, než bývá zvykem. Měl jsem obrovskou touhu focením něco dokázat a musel jsem si najít vlastní cestu, jak Poodří fotograficky uchopit. Zažil jsem v Poodří nesčetné východy a západy slunce, mnoho bouřek i nocí ve spacáku pod širákem. Brodil jsem se zaplavenými loukami, rybníkem Kozák s kvetoucími plavínami štítnatými i řekou Odrou a jejími přítoky. Letos na jaře dokonce plánuji několikadenní

proplazí had. Viděla jsem zmiji i užovku. Mám z hadů panickou hrůzu, takže ztuhnu a oni se odpláží. Takové chvíle můžete zažít jen, když jste sami.

Kolem řeky Odry se můžete procházet, projíždět hodiny a hodiny. Cest, chodníků je mnoho, a když už si myslíte, že nic dalšího neobjevíte, objeví se další chodníček – cesta a vy neodoláte a mašírujete dál a dál. Objevíte další pěkný výhled na řeku, louku, vzdálenou vesnici nebo město a zjistíte, že tenhle pohled neznáte.

Takže vzhůru do přírody, vždy nás překvapí a nikdy nás nezklame. Važme si jí a chraňme.

také. Je zde i více turistů a cyklistů. Takže tato místa někdy působí hektičtěji.

Oblíbeným místem, kam se vydávám s největší nostalgií, je pravděpodobně Podliší u Albrechtic. Je to unikátní místo, kde pramení několik studánek s pitnou vodou a roste zde zajímavá karpatská květena. Les roste v prudkém svahu vyvýšeného břehu Odry. A právě Odra dělá toto místo tak zvláštním. Aby se zde člověk ze Studénky dostal suchou nohou, musí Odru obcházet přes most v Albrechticích nebo Petřvaldíku, což na trase přidává možná i 5 kilometrů navíc. Ty se dají ušetřit přebroděním řeky. Ale to je bezpečné jen na některých úsecích a ideálně ještě v době, kdy je málo vody a vysoký meandr není moc zarostlý kopřivami a jinými rostlinami. Takže málo deštivý přelom dubna a května je k brodění v těchto místech ideální. Jednou jsem se do Podliší dostal i přechodem přes obrovský spadlý kmen stromu přes Odru. Dalo se po něm snadno přejít na druhou stranu z luk od Studénky. Rád na tuto výpravu vzpomínám, protože jsem vůbec neměl v plánu do Podliší dojít, spadlého

Fotograf Jan Bainar

„Příroda má na nás obrovský vliv. Dokáže nás zahřát, naplnit nadějí a spokojeností. A dokáže nás i uzemnit, pokořit a ukázat, kdo je silnější. Pokuste se na mou práci podívat s otevřenou myslí a bez zaujetí, očekávání a předsudků. Představte si, že se vydáváte na svou cestu do přírody. Běžte si utříbit své myšlenky,

kmenu jsem ale k přechodu musel využít. Vždy takový přechod několik metrů nad hladinou řeky dodá mým výpravám většího dobrodružství a špetky adrenalinu. Spadnout do vody se vší technikou není úplně příjemné. Naštěstí se mi to zatím stalo jen jednou, a to jsem vybavení nechal na břehu. Voda ale byla na konci února dost studená. Ale o tom třeba někdy příště :-).

Podliší je pro mě takovým Poodřím v Poodří. Je vším, co si člověk pod touto chráněnou krajinnou oblastí představí. Jsou zde i malé rybníky a kousky luk a mokřadů. Je to úzký pás přírody mezi Albrechticemi a Petřvaldíkem táhnoucím se podél břehu Odry. A i zde doléhá těsná blízkost naší civilizace. Každoroční dny NATO na Mošnovském letišti, jen asi kilometr od tohoto místa, mohou představovat největší nápor návštěvníků. Během jednoho víkendu jich na letišti dorazí i čtvrt milionu. Přál bych si, aby les Podliší získal status maloplošně chráněného území a aby se zde návštěvníci pohybovali s co možná nejmenší stopou. Jiné podobné místo s pitnou vodou v Poodří neznám.

popovídejte si s vašimi blízkými nebo svým vnitřním já a vraťte se obohaceni a inspirováni.”

Dovolili jsme si vypůjčit slova Jana Bainara z jeho webových stránek <https://www.janbainarphotography.com/> a zveme Vás k jejich návštěvě. Zavede vás nejen do Poodří, kterému jsou věnovány další strany časopisu s malou ukázkou jeho tvorby v černobílé podobě.

Přijměte naše a věříme, že i autorovo pozvání.

Les v Podliší.

Brodění v Poodří.

Měsíc březen.

Barevný les v černobílém provedení.

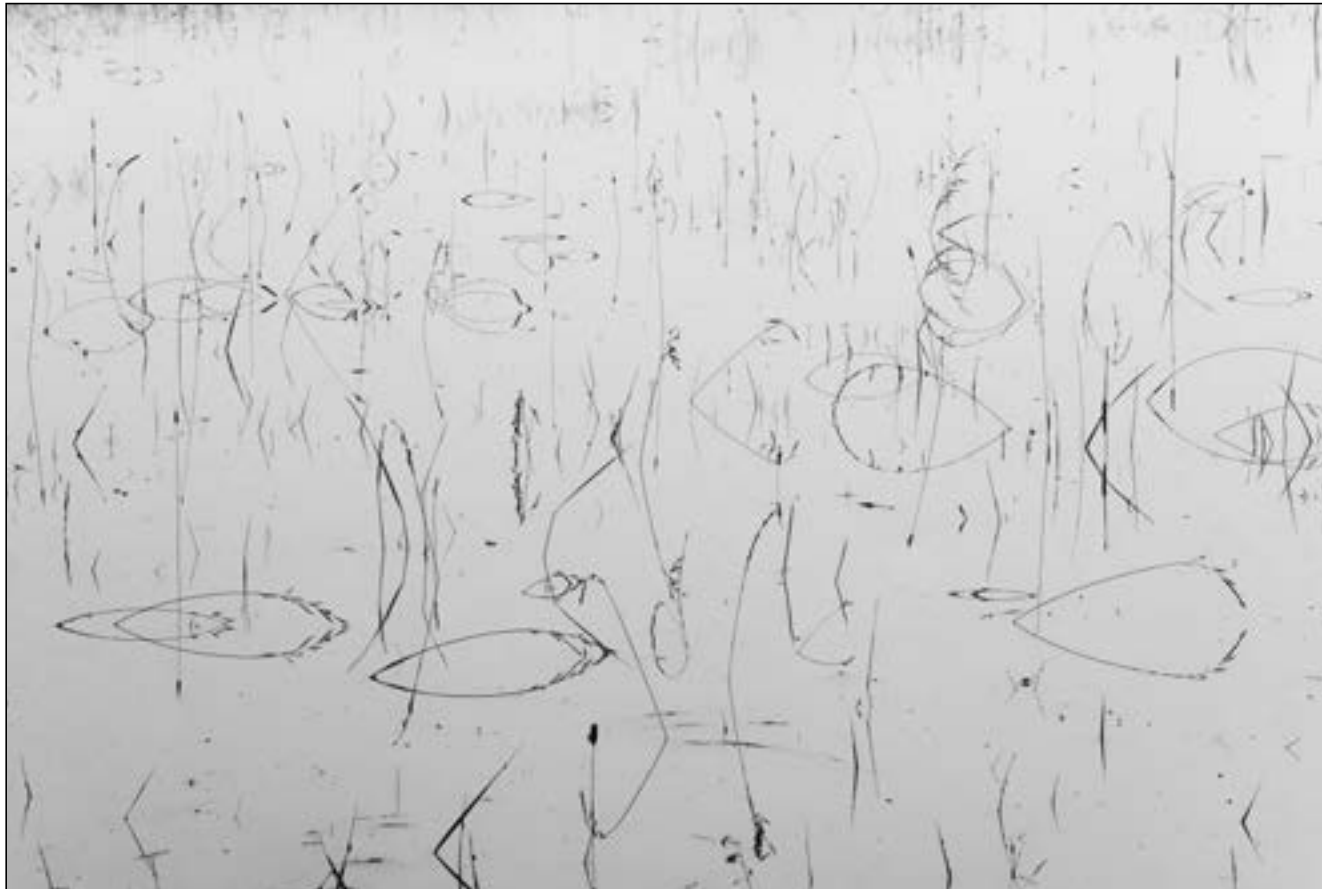
Listopad v tůni.

Na horní Odře.

Nálada zimního dne.

*Konečně déšť...**Tvary trav.*

Pověsti z Oderských vrchů Josefa Ullricha

Marek Bohuš (překlad)

III. Čarodějnice

Po vodnicích a přízracích v minulých dílech tu máme příběhy, jejichž zápletky souvisí s černou magií. Čarodějnice už tak krušný život obyvatel horního Poodří ještě ztěžovaly. Nebo si lidé tíhu bytí alespoň jejich existencí vysvětlovali.

První dva příběhy z Barnova (Bernhau) a Milovan (Milbes) jsou vystavěny na podobném schématu a zdůvodňují vysoké pracovní nasazení čeládky posunem z reálného světa do nadpřirozena. Snad sedláci své pracovní síly někdy zneužívali, ale z toho, na koho je v pověstech šmahem svalena vina, poněkud mrazí. Historka z Norberčan (Nürnberg)¹ je ve srovnání s předchozími až úsměvná. Protivné pokřikování čarodějnice ne snad ze hřbitovni zdi, ale třeba z okna leckdo zažil. Pověst z Nové Vsi (Neueigen) a Čermné (Groß Dittersdorf) je zajímavá tím, že vysvětluje překvapivou existenci hřbitova v tak malé osadě.

Přechytračená stará čarodějka

Jeden sedlák v Barnově měl pacholka. Byl to zdravý červenolící mládenec s jasným pohledem a vždy dobré mysli. Radost pohledět. Najednou se s ním však udála jakási změna. Blednul, zrak se mu zakalil a jeho rozjasněná nálada byla tatam. Sousedovic pacholek byl jeho dobrým přítelem, a když si té proměny všiml, pomyslel si, že je kamarád jistě nemocný a rovnou se jej zeptal.

„Nemocný nejsem,“ dostalo se mu odpovědi, „ale musím teď pracovat po celý den a pak i přes noc.“ A vyprávěl mu, že jej opanovala jedna čarodějnice. Večer, když se chce uložit ke spánku, hodí mu kolem krku koňský postroj a nutí jej k práci až do rána.

„Tomu učiníme přítrž,“ odvětil mu pacholek ze sousedství. „Dnes si vyměníme spaní, ty budeš v mé cimře a já ve tvé; myslím, že již zítra bude s čarováním tvé paní utrum.“

Ještě toho večera si oba vyměnili ložnice. Když pak v noci čarodějka přišla a chtěla pacholkovi nasadit ohlávku, kamarád ji popadl a přetáhl ji ženě přes hlavu. Rázem se proměnila v koně. Toho popadl za uzdu, zavedl jej ke kováři a řekl: „Kováři, hned mi toho koně okovej.“

„Nemám ve výhni žhavé uhlí.“

„Tak ti nějaké nadělám.“

A pacholek rozžhavl uhlí a povídá: „Teď toho koně okovej!“

Kovář jej poslechl, a když mělo zvíře na každém kopytě podkovu, pacholek se na něj vyšvihl a odjel domů.

Následujícího rána se selce nechtělo z postele. Sedlák, který nevěděl proč, se rozhněval a strhl z ní peřinu.

¹ Německý název vesnice se shoduje s toponymem Nürnberg (Norimberk) v Bavorsku. Tato shoda nemusí být náhodná, kolonisté si do nově osídlovaných oblastí brávali místní názvy svého kraje.

Tu uviděl, že má na rukách i nohou podkovy. Domyslel si, co se stalo, a když mu oba pacholci potvrdili, že žena byla čarodějnici, předal ji rychtáři. Ten ji odsoudil a nechal upálit.

(podle Bruna Stanzela)

Ruina farního kostela Všech svatých v Barnově. Foto autor.

Spálená mūra

U jednoho sedláka v Milovanech sloužili dva pacholci. Bydleli spolu v jednom pokoji a během let se z nich stali dobří přátelé. Jednoho dne si jeden z nich postěžoval, že jej už nějakou dobu noc, co noc navštěvuje noční mūra. Sedne si mu na prsa a tíží jej tak, že nemůže dýchat a už vůbec ne mluvit. „Tu vyženeme.“ odvětil druhý. „Přivaž mi na ruku provaz a chytni pevně druhý konec. Když tě mūra přitlačí, zatahej, já vyskočím a chytну ji.“

Na čem se smluvili, to ještě téhož večera provedli. Když se pak v noci útlačný duch usadil na jeho prsou, pacholek zatahal za provaz. Kamarád se hned vztyčil, jenže duch také vyskočil a hnal se ke dveřím. Než se mu ale podařilo protáhnout se klíčovou dírkou, dostihl ho pacholek a stiskl. Měl podobu černé kočky. Co s ní měli uprostřed noci počít? Hned se dohodli, že ji zavrou do pece v kuchyni. Nazítří byla neděle, a to pacholci vstávali později než obvykle. Když vstoupili do kuchyně, hořel už v kamnech oheň. Otevřeli pec a našli v ní selku, svou paní, ležet mrtvou.

(podle Johanna Langer)

Čarodějná pláň u Norberčan

V Norberčanech žila kdysi žena, o které se říkalo, že je čarodějnici. Po její smrti se ukázalo, že ty zvěsti nebyly pomlouvačné. To sedala vždy s příchodem noci na hřbitovni zdi, pokřikovala na kolemjdoucí a dokonce jim skákala na hřbet. Zvláště spadeno měla na mládež.

Aby od ní měli klid, bylo na příkaz místního rychtáře její tělo vykopáno a spáleno na Hartě,² která se nacházela na hranici obecních katastrů Norberčan a Staré Vody. Tam pohřbili také její popel a na hrob navrhli velkou kupu kamení. Při pálení mrtvého těla se ale musela stát nějaká chyba, protože čarodějnice provozovala své kousky dále. Ťukala na stromy, převalovala kameny a lidi, kteří na Hartu přišli, zabloudili. Proto se těm končinám taky říká Čarodějná pláň.
(podle Rudolfa Richtera)

O hřbitově v Nové Vsi nad Odrou

Jednoho dne se v obcích Čermná a Nová Ves nad Odrou rozšířila fáma, že mrtví z obou vesnic, kteří společně odpočívali na čermenském hřbitově, vystupují ze svých hrobů a pod vedením čarodějnického mistra se v lese mezi Novou Vsí a Čermnou baví hrou v kuželky.

² Pomístní název Hart znamená ve staré němčině horský les. Na mapě vojenského mapování z 19. stol. figurují na pomezí Norberčan a Staré Vody názvy Harten a HartenB(erg). Na aktuální mapě se název nedochoval, lokalita se nazývá V Kamenitém.

Vrch Hartenberg mezi Norberčany, Starou Vodou a Městem Libavou.

Hřbitov v Nové Vsi nad Odrou ve vojenském výcvikovém prostoru Libavá. Foto Pavel Petržela.

Kuželky jsou prý zhotoveny z kostí, koule z lebek zemřelých. Pár dětí snad musí kuželky stavět, až si z toho zmáčí rubášky.

Zvěst vzbudila velké pobouření, protože jedna obec obviňovala druhou, že z ní pochází vůdce té ostudné kratochvíle duchů. Aby zjistili, kdo oním padouchem je, byly některé hroby otevřeny. Jeden nebožtík byl nalezen v poloze na břichu. To byl ten čaroděj. Byl sťat a zakopán na hranici obou obcí, načež opět zavládl klid.

Novověští nechtěli však nadále své mrtvé pochovávat v Čermné, a přestože jejich obec neměla ani dvacet usedlých, zřídili vlastní hřbitov a na něm kapli. Tak se stal buřič příčinou, že malá ves získala záhy kostelík a boží pole.

(podle Franze Ernsta Rössnera)

Mgr. Marek Bohuš, Ph.D.

Kontakt: marek.bohus@email.cz

Šikovné ruce našich regionálních producentů

Sandra Genčiová

V oblasti Moravského Kravařska, které je dnes známější pod geografickým názvem Poodří, máme producenty, jejichž rukama vznikají poctivé a kvalitní výrobky s příběhem. A právě tyto příběhy si také v letošním roce vyslechla certifikační komise pro regionální značku „MORAVSKÉ KRAVAŘSKO regionální produkt“, a tak se rozrostla skupina našich certifikovaných producentů regionální značky o šest držitelů certifikátu pro výrobky, zemědělské a přírodní produkty.

Zdravé jablíčko na Váš stůl

Jeden z takových příběhů začíná v roce 1997, kdy pan Jiří Neuwirt se svou rodinou zakládá v obci Heřmánky jabloňový sad. Ovocné stromy vysázeli nejprve jen pro vlastní potřebu, ale v následujících letech se

sad postupně rozrůstal o další stromy, kterým se ve zdejších podmínkách dařilo a produkce stoupala. Jak rostly stromy, rostly i děti pana Neuwirta, které se začaly s láskou zapojovat do prací v sadu. Jak říká dcera zakladatele paní Anna Mauerová: „Tvrdá dřina v sadu se vyplatila, protože jsme v roce 2014 obdrželi nejvyšší známku kvality v podobě certifikátu BIO produkce, na který jsme právem hrdí.“ V současnosti se v sadu nachází více než 500 jablek a dalších ovocných stromů.

Certifikovaný produkt: Jablka z BIO Sadu Heřmánky

Medovina s tóny dubového dřeva

Další příběh už vypráví pan Martin Blagojevič, který je zakladatelem české firmy ABELLES apis s.r.o. zabývající se od roku 2012 chovem včelstev a produkcí

vysoce kvalitních medů. Na tuto produkci následně navázal s výrobou medových vín, známých pod názvem medovina („tiché víno“). Medovina je známá po tisíce let a v současnosti jsou při její výrobě používány moderní metody. Nebyl by to pan Blagojevič, kdyby se nepustil do výroby medového vína tradičním způsobem, kterým vyráběli medovinu například Staroslované, obsahuje pouze med a vodu. Další punc výjimečnosti jeho produktu dodává půlroční zrání medoviny v „barikových“ sudech, odtud také přídomek barrique.
Certifikovaný produkt: Medovina Barrique

Z Moravského Kravařska do Vídně

Příběh opakující historii je příběh paní Lenky Ficbauerové z farmy Jestřabí v místní části Fulneku. Právě zde v bývalém statku začala s rodinou s chovem masného skotu plemene Angus s cílem na přechod k plemenu Wagyu. Na farmě chovají v sezóně pastevně okolo 70 kusů tohoto dobytka. Jedinečnost masa dodává nejen samotné plemeno skotu Wagyu, ale také zpracování hovězího, které před porcováním vyzrává ve visu tzv. suchou cestou po dobu 3 až 4 týdnů. A v čem se historie opakuje? Mezi odběrateli tohoto masa v prémiové kvalitě jsou také vídeňské restaurace, podobně jako za dob Rakouska-Uherska se dodával skot z Moravského Kravařska na vídeňský císařský dvůr.

Certifikovaný produkt: Vyzrálé hovězí maso Wagyu

V hlavní roli trpělivost

Hlavní roli v tomto příběhu zaujímají trpělivost a šikovné ruce paní Světlany Markové, která se zabývá krajkářstvím. Krajkářství je řemeslo sahající v českých a moravských zemích až do středověku. Už jako mladá dívka si paní Marková oblíbila krajkou zdobené oděvy a předměty a natolik ji výroba krajky zaujala, že se jí jako svému koníčku začala věnovat. Absolvovala několik kurzů a školení na různé techniky výroby krajek a v současnosti vyrábí krajkou technikou paličkování, frivolitky, což je technika vázání uzlíků pomocí jehly nebo člunků, a pergamano – papírová krajka. Krajka si při své výrobě žádá nejen velkou zručnost ale také mnoho hodin trpělivosti. Vždyť výroba jediné paličkované

Paní Světlana Marková představuje krajkářské výrobky na jednání certifikační komise. Foto Pavla Bělehrádková.

šály může trvat i stovky hodin. A jak praví staré řecké moudro: „Trpělivost je ctnost!“

Certifikovaný produkt: Krajka – paličková, frivolitky, pergamano

Fyzik z Cechu kamnářů

Obdivuhodný příběh je příběh pana Jana Křivonožky, který se po absolvování studia fyziky na Karlově univerzitě vyučil v oboru kamnář. Pro mnohé je tato životní cesta možná udivující, ale občas to chce, dle slov pana Křivonožky, jen zkusit jinak. Mohla za to snad touha po starých řemeslech, která objevoval již za mlada. Nyní se kamnářství věnuje naplno a se svým šesti členným týmem staví kachlová či omítaná kamna, sporáky a chlebové pece. Jeho kamna vytápějí celé rodinné domy a stávají se tak srdcem celého stavení. Každá kamna jsou originál a mají v sobě dle slov pana Křivonožky minimálně 400 „člověkohodin“. O odbornosti a kvalitě jeho produktů nelze pochybovat a je také právem členem Cechu kamnářů ČR.

Certifikovaný produkt: Individuálně stavěná (či omítaná) kamna, sporáky a chlebové pece

Zdraví na talíři

Teprve v problému hledáš řešení! A právě takto vznikl nápad na produkt od paní Jany Segetové vitalíř. Její příběh začíná ve chvíli, kdy přišly zdravotní potíže, kvůli kterým hledala cestu k uzdravení, a to prostřednictvím zdravého stravování. Vycházela z filozofie makrobiotického stravování, tzv. kompletního talíře, jenž je založen na průmyslově nezpracovaných potravinách. Jako absolventka oboru keramického desingu si navrhla a následně i vytvořila svůj vlastní zdravý talíř s výstižným názvem Vitalíř. Talíř obsahuje několik komůrek, které slouží k rozdělení servírovaných potravin či pokrmů. Nemusí ho využívat pouze příznivci zdravého stravování, široké využití najde díky svému vzhledu jako opravdová „desingovka“ i na Vašem stole.

Certifikovaný produkt: Vitalíř

Ing. Sandra Genčiová, MBA

Za koordinátora pro regionální značku „MORAVSKÉ KRAVAŘSKO regionální produkt“.

Kontakt: animacemas@regionpoodri.cz

Z činnosti Regionu Poodří v 1. pololetí roku 2022

Kateřina Křenková

Jako každoročně byl počátek roku zaměřen na zpracování žádostí o dotace na podporu činnosti svazku v průběhu roku. První žádost o dotaci byla podána na Krajský úřad Moravskoslezského kraje v programu „Podpora turistických informačních center MSK v roce 2022“. V rámci projektu budou zpracovány nové webové stránky svazku v jazykových mutacích angličtina, němčina a polština. Součástí projektu jsou i další aktivity, které přispějí ke zkvalitnění poskytovaných služeb pro návštěvníky turistické oblasti Poodří.

Další žádost o dotaci byla podána v rámci „Programu obnovy a rozvoje venkova MSK 2022“ pod názvem „Rozvoj venkovského života v obcích Regionu Poodří“. Žádost o dotaci je zaměřena na podporu činnosti svazku, pořádání tradičních akcí. K dosažení cílů je nezbytná spolupráce s dalšími organizacemi, Místní akční skupinou Regionu Poodří, Destinačním managementem turistické oblasti Poodří – Moravské Kravařsko, spolky a neziskovkami. Dále bude v rámci projektu řešeno vzdělávání zástupců obcí a problematika cyklostezek v našem regionu i v návaznosti na širší okolí.

Obě předložené žádosti o dotaci byly Moravskoslezským krajem podpořeny.

Jednou z tradičních akcí, které Region Poodří pro veřejnost pořádá, je Otvírání Poodří a Pooderské košťování, které v letošním roce proběhlo v sobotu 14. května v zámku a zámeckém parku v Bartošovicích. Akce byla zahájena v ranních hodinách vycházkou po Zámecké naučné stezce s průvodcem a ornitologem. V průběhu celého dne bylo možno navštívit Dům přírody Poodří. Zájem ze strany dětí i dospělých byl o ukázky práce sokolníka v zámeckém parku. Na nádvoří zámku probíhal stánkový prodej výrobků s regionální značkou „Moravské Kravařsko, regionální produkt“.

Bohužel, vzhledem k tomu, že se v rámci regionu konala řada dalších akcí, byla účast prodejců, i přes původní příslib účasti, velmi malá. Možnosti se prezentovat

využila Místní akční skupina Regionu Poodří a Destinační management turistické oblasti Poodří – Moravské Kravařsko, který prezentoval projekt „Pohádkové Poodří“, určený především rodinám s dětmi. Pro děti byly připraveny hry a další aktivity v tvořivé dílně „U Slunce“ Lumíra Kuchařika. V prostorách zámku bylo možno zhlédnout výstavu fotografií „Dřevorubec a parazit aneb Bobr a jmelí“ a navštívit stálou výstavní expozici Moravského Kravařska.

Tradiční domácí stravu nabízela zámecká kuchyně. Největší zájem byl o bramborové placky s pikantní masovou směsí, u dětí zvítězily palačinky s marmeládou a čerstvým ovocem.

Po obecních kolech v obcích svazku byly do regionálního kola doručeny vzorky ke košťování. To, že se v loňském roce ovoce urodilo, dokazoval i počet dodaných vzorků. V kategorii jabkovic – 12 vzorků, v kategorii slivovic – 13 a v kategorii hruškovic – 7 vzorků. V polodne bylo v zámeckých prostorách zahájeno košťování, které bylo v odpoledních hodinách ukončeno vyhlášením výsledků a vyhlášením králů pálenek v jednotlivých kategoriích pro rok 2022. V kategorii jabkovic zvítězil zástupce obce Bílov, v kategoriích hruškovice a slivovic obsadili první místa zástupci z obce Vražné. Atmosféru celé akce skvěle doplňovala cimbálová kapela Vladimíra Štrunce, při jejíž muzice si návštěvníci akce zazpívali i zatančili.

Ve čtvrtek 9. června byl pro zaměstnance obecních úřadů, starosty a místostarosty uspořádán na zámku v Bartošovicích seminář na téma „Současná legislativa a její dopad na úpravu dokumentů“, kterým přítomné provázal jednatel Akademie nevšedního vzdělávání, s.r.o. Radim Martyněk.

MVDr. Kateřina Křenková

Předsedkyně Regionu Poodří

Kontakt: katerina.krenkova@bartosovice.cz

Vyhlášení Národní geoparku Krajina břidlice

Alena Zemanová

V dubnu 2022 Rada národních geoparků České republiky schválila udělení statusu „národní geopark“ oblasti zvané Krajina břidlice. Vyhlášení Národního geoparku Krajina břidlice je završením mnohaletých aktivit obcí, neziskových organizací i fyzických osob na části území pohoří Nízký Jeseník. Jedinečnost území spočívá v pohornické krajině, která vznikala těžbou břidlice po dobu několika staletí.

Krajina břidlice je součástí Nízkého Jeseníku. Severozápadní okraj geoparku lemuje pohoří Hrubý Jeseník, jihovýchodní sníženina Moravská brána. Severovýchodní okraj je vymezen městem Opava a jihozápadní městem Olomouc. Přesné vymezení hranic geoparku je

dáno zejména kritériem – těžbou a zpracováním pokrývačské břidlice. Z důvodu celistvosti území a významných geologických zajímavostí byla do území geoparku zahrnuta také Bruntálská vrchovina, pro kterou těžba břidlice typická není.

Prezentačními místy Krajiny břidlice jsou Muzeum břidlice v Budišově nad Budišovkou, zpřístupněná důlní díla – Raabova štola v Zálužném u Vítkova a Flascharův důl u Oder a venkovní geologické expozice v Odrách a Vítkově.

Pohornická krajina je protkána téměř stovkou kilometrů naučných stezek vedených kolem starých dolů a odvalů z odpadní břidlice. Vedou kolem starých dolů,

Dne 20. června 2022 předala ministryně životního prostředí Anna Hubáčková zástupcům geoparku certifikát Národního geoparku Krajina břidlice.

odvalů z odpadní břidlice, táhnou se po hřebenech náhorní plošiny Nízkého Jeseníku, klíčkují po březích hlubokých údolí řek Odry a Moravice. Rozmanitost přírody společně s pozůstatky po hornické činnosti

a nízkou návštěvností nabízí turistům útočiště před dnešní uspěchanou dobou.

Avšak Krajina břidlice není výjimečná jen těžbou břidlic. Z menší části je to rovněž krajina sopek, především v okolí Bruntálu.

Základ vizuálního stylu geoparku tvoří černá a bílá barva. Černá barva symbolizuje barvu břidlice, bílá představuje břizu, která jako první zalesňuje pohornickou krajinu. Nepřehlédnutelná jsou černá břidlicová srdíčka, která zdobí rozcestníky a informační panely.

Vznik národního geoparku wpisuje do krajiny nový příběh. Propagací území, jeho skrytých krás, je rozvíjen cestovní ruch a stranou aktivit nezůstává ani místní obyvatelstvo, které s pocitem sounáležitosti postupně zaboří své kořeny hlouběji do skalnaté krajiny, kde v nitru země odbíjí svůj čas kamenné srdce...

Krajina břidlice, kde bije srdce z břidlice...

Z tiskové zprávy Broumov, 7. dubna 2022.

Jak vznikala výtvarná podoba boha Odry?

Během akce „Řeka Odra slaví“ 1. května 2022 představil sochař František Žáček své grafické zpracování podoby boha Odry a následně jsme mu na toto téma položili pár otázek.

Jak jste přistoupil ke zpracování námětu? Čím jste chtěl, aby zobrazení boha Viadruse „promlouvalo“ k divákům, bylo něco, na co jste kladl zvláštní důraz?

Doufám, že jsem k zpracování tématu přistoupil zodpovědně.

Zadání znělo jasně. Cituji: „...postarší atlet s rozevlátými vlnitými vlasy (připomínajícími vlny) v polosedu, pololehu, levým loktem se opírající o amforu ze které vytéká řeka Odra. V toku řeky může být nápis Odera (středověk, latinsky) nebo Viadua nebo Viadrus (starověk, ale to už by většina lidí nevěděla, vo co gou :-)). Ve druhé ruce by měl mít pádlo – je to druhý používaný atribut u Viadruse.“

Přípravné grafické návrhy.

Takže postava staršího atleta s dlouhými vlasy byla tím nejdůležitějším, co mělo být vidět. Chtěl jsem dát důraz na vlasy, které by se měnily na vodu.

Inspiroval jste se něčím?

Měl jsem k dispozici několik historických rytin. Ale sledoval jsem víceméně vlastní vizi. Prvotní použití vyobrazení Odery bylo vypískováno na skleněnou nádobu, tak už jsem se od začátku snažil o ztvárnění, které by právě na skle vypadalo dobře...

Přípravné grafické návrhy.

Už jste někdy podobný námět zpracovával?

Nějaká loga či knižní značky už jsem zpracovával. Jedna složitější verze Odery bude sloužit jako ilustrace, obraz... Tato graficky složitější podoba se následně převedla do jednoduchého loga, vhodného k naprostému zmenšení např. na etiketu, vizitku atp.. Loga by měla být jednoduchá, až primitivně zkratkovitá. A u Odery to bylo velké zjednodušování.

Převod do podoby loga.

Mohl byste Vaše grafické zpracování popsat, slovně přiblížit?

Obraz mluví za vše. Ale hlavně mi šlo o řeku, ztvárněnou do vlnek, proudění. Objevila se navíc třeba rybka, meandry, tok Odry.

Finální podoba.

Jako technikou je námět zpracován?

Jedná se veskrze o digitální kresbu, proběhla nějaká skica tužkou, ale pak Odera žil už jen ve světě nul a jedniček.

Jde o boha jménem Viadrus, proč je uvedeno Odera?

Viz výše, v zadání se to jednoznačně píše. Středověký latinský název je Odera, je to názvu řeky Odry

Venkovní expozice bludných balvanů v Suchdole nad Odrou

Mezi Suchdolem nad Odrou a Mankovicemi se nachází šterkopískovna, kterou provozuje Českomoravský šterk a. s. Lze v ní nalézt různě veliké, zaoblené kameny, mnohdy se vyznačující zajímavou barvou. Jde o bludné balvany, které sem byly přemístěny pevninským ledovcem ve starších čtvrtohorách z velké vzdálenosti, často až ze severní Evropy.

Díky spolupráci provozovatele šterkovny s Muzeem městyse Suchdol nad Odrou se podařilo členům Klubu přátel Suchdolu n. O. zachránit několik větších balvanů a umístit je před budovu muzea městyse do podoby malé venkovní expozice. Nalezneme jich tam nyní deset, z toho sedm pochází ze šterkovny.

Výtvarník František Žáček a Alena Zemanová z Městského úřadu v Odrách s vyobrazením boha Odry. Foto u pramene Odry 1. května 2022, Jiří Ziegel.

blízko. Viadrus zní možná vznešeněji, ale zase by si to mohli lidé plést se značkou kotlů...

Uvažujete i o dalším ztvárnění, ať už jinou výtvarnou technikou nebo v jiné podobě?

Rád bych jako sochař vytvořil trojrozměrnou podobu Odry. Nejlépe pak z břidlice, z kamene, který je všude kolem pramene.

MgA. et Mgr. František Žáček

v letech 1990 až 1994 vystudoval gymnázium v Moravské Třebové, v letech 1994 až 2000 absolvoval Ped. fakultu Masarykovy univerzity v Brně (Katedra Výtvarné výchovy) a v letech 2009 až 2012 vystudoval Fakultu výtvarných umění Vysokého učení technického v Brně (Ateliér Socha 1). Pedagogicky působí ve Výtvarném oboru ZUŠ Velké Opatovice. František Žáček je umělecky aktivní jako grafik a sochař – např. vytvoření bronzové busty Jana Maxmiliána Řeháka v Budišově nad Budišovkou, sochařská instalace na zámku v Moravské Třebové atd. Spolupracoval se společností Orchis film, podílel se na výtvarné podobě dokumentárního seriálu Krajinou domova.

Kontakt: f.zacek@centrum.cz

Jeden z nich je historický ještě „po Němcích“ – jeho původní umístění bylo u budovy německé obecní školy č. p. 211, dnešní sídlo fy. AGROSUMAK a. s. Balvan je kamenicky upraven s vyhloubenou dírou – snad jde

o část zaniklého pomníku Hanse Kudliche (Kudliche (viz foto níže)).

Další dva kameny byly nalezeny při výstavbě dálnice D1.

Lípa Sokolského běhu republiky a požehnání kapličky sv. Kříže v Proskovicích

Dne 28. října 2021 proběhlo v Proskovicích v dolní části obce u cyklostezky a mostku Břetislav přes náhon slavnostní zasazení lípy Sokolského běhu republiky. Sázení lípy se zúčastnili, mimo naše sokoly a spoluobčany, také zástupci Sokolské župy Moravskoslezské v sokolských krojích, kteří vedli sokolský průvod a nesli českou státní vlajku a sokolskou vlajku od proskovické sokolovny až k místu výsadby. Po krátkých proslovech a státní hymně proběhlo samotné zasazení lípy, kdy všichni přítomní mohli vlastnoručně přihodit kus rodné hroudy ke kořenům našeho národního stromu.

V blízkosti lípy byl pod patronací sv. Kryštofa místními patrioty z Proskovic a Staré Bělé vyroben a instalován recesistický směrovník.

U točny autobusů městské hromadné dopravy stojí kaplička sv. Kříže, která je od roku 2008 je kulturní památkou. Kaplička je ve vlastnictví obce, která se stará o její údržbu. Aktuálně bylo zapotřebí opravit střechu, vnitřní i venkovní omítky, podlahu a odvodnění. Tyto práce provedla firma Ing. Martina Kunze. V prostoru mezi ploty a kapličkou pak techničtí pracovníci obce instalovali dřevěné plůtky, aby zamezili vstupu za kapličku.

V sobotu 20. listopadu 2021 proběhlo požehnání kapličky (foto viz s. 3), kterého se ujal farář Petr Eliáš. Historii kapličky přiblížil proskovický kronikář Jiří Lyčka. Dle pověsti připlaval po potoce, který dříve protékal návsí, kříž a zachytil se na břehu. Lidé to považovali za boží znamení a na památku postavili na tomto místě kapličku. Hospodáři umísťovali ke svým polím dřevěné kříže jako ochranu před neúrodou a přírodní pohromou. Z polí nad Hůrkami tak asi při silných deštích připlaval onen kříž...

Pamětní deska J. M. Österreichera v Městě Libavé

Msgr. Johannes Maria Österreich se narodil v Městě Libavé v židovské rodině 2. února 1904. Byl to katolický teolog a přední obhájce židovsko-katolického usmíření. Zemřel 18. dubna 1993 v Livingstonu (New Jersey). Kancléř a prezident Seton Hall University ho nazval „význačným a prorockým budovatelem dnešního ekumenismu“.

Dne 14. října 2021 mu byla slavnostně odhalena pamětní deska v kostele Povýšení sv. Kříže za účasti těchto osob: Ing. arch. Jaroslav Klenovský, Ing. Rudolf Dub, SK Maccabi Olomouc, p. Jindřich Machala, ze spolku Lubavia, Msgr. Mgr. Václav Basler,

Foto Oldřich Dub.

pomocný biskup, generální vikář, kancléř, děkan Metropolitní kapituly u sv. Václava v Olomouci.

Iniciátorem pořízení desky byl p. Steve Nicholls z Velké Británie, který přispěl i na její zhotovení; dalšími dárci bylo Arcibiskupství olomoucké a Město Libavá. Výtvorný návrh vypracoval Ing. arch. Jaroslav Klenovský. Desku vytvořil akademický sochař Nikos Armutidis, který zajistil i její odlití. Bronzová deska má rozměry 45 x 65 cm a hmotnost cca 15 kg.

Řeka Odry slavila

Neděle 1. května 2022 byla spojena s řekou Odrou, neboť u jejího pramene proběhla oslava, kterou uspořádalo město Odry, spolek Krajina břidlice, Vojenské lesy a statky ČR s. p., divize Lipník nad Bečvou (dále též VLS) a časopis POODŘÍ. Na programu byly tři body: slavnostní otevření naučné stezky o prameni řeky Odry, představení výtvarného zpracování boha Odry Viadruse a připomínka letošních 25. let časopisu.

Oslava byla součástí akce Bílý kámen a přichází a přilejší si mohli odnést drobné upomínkové předměty, zkusit si štípaní břidlice, zúčastnit se prohlídky naučné stezky spojené s výkladem podávajícím informace o významu a historii tohoto místa, či si poslechnout výklad o tom, jak vznikala grafická podoba boha Odry Viadruse (viz samostatný příspěvek na straně 73).

Starosta Oder, prvního města na Odře, Ing. Libor Helis předal několik ocenění za činnost spojenou s řekou a její propagací. Za práci spojenou s vybudováním naučné stezky to byli pracovníci VLS: Ing. Jaroslav Neraď, ředitel divize, Ing. Tomáš Klevar, hlavní inženýr divize a „Strážce pramene“, Ing. Jan Jeniš, vedoucí lesní výroby divize, Ing. Tomáš Fajkus, stavební technik divize, Roman Přidal, technik dopravně mechanizační správy, Jiří Bednář, stavební technik DMS a spolu s nimi to dále byli pplk. Ing. Ladislav Zakuťanský, přednosta Újezdního úřadu Vojenského újezdu Libavá a Ing. Radim Jarošek, editor časopisu POODŘÍ – toto uznání patří všem, kteří se o něj za minulé čtvrtstoletí zasloužili, a jeho čtenářům.

Během hudebního vystoupení zaznělo několik lidových písní v podání Pavly Barákové (zpěv) a Aleny Jestřebské (hoboj). Foto Jiří Ziegel.

Oprava kapličky v Albrechticích

V září 2021 byla ukončena obnova kapličky u čp. 10 v dolní části obce. Opravu prováděla firma SPO

Studénka s.r.o. Byla provedena celková rekonstrukce střechy a krovu, okapového systému, oplechování, obnova omítek, podlahy včetně nové keramické dlažby a byly repasovány vstupní dveře. Došlo také k vybudování kanalizace s napojením okapového systému, který má vyřešit problém s podmáčením terénu srážkovou vodou pod kapličkou.

Nová kašna v Jistebníku

V neděli 10. 4. 2022 proběhla v Jistebníku akce s podtitulem Velikonoční ladění, která byla spojena se slavnostním odhalením nové kašny „Pocta vodě vodou“ před kulturním domem na Návsi jistebnických zpěváků. Nová kašna, jejímž autorem je akademický sochař Zdeněk Tománek z Břestku, nahradila stávající, která měla nefunkční filtraci, a elektrické zařízení nebylo schopno bezpečného provozu.

Materiál kašny tvoří více než šestitunový mramorový blok z Horní Lipové v Jeseníkách. Stylizované vlnky na povrchu kašny mají prostřednictvím své mramorové kresby imitovat vyvěrající vodní pramen, neboť voda, především v podbě rybníků, k Jistebníku patří

Vodní plastika o průměru přes dva metry je situovaná do kruhového bazénu, kdy z povrchu opracovaného mramorového bloku vyvěrají prameny. Plastika symbolizuje věčná stádia života – početí, narození, tvoření a odcházení.

Akademický sochař a malíř Zdeněk Tománek se narodil 15. ledna 1958 v Uherském Hradišti. Od roku 1990 působí jako pedagog na SUPŠ v Uherském Hradišti, kde také tvoří, stejně tak jako i ve svém atelieru v Břestku.

Jak jsme obnovili starou cestu ke Karlovu u Hladkých Životic

Dalibor Ravčuk

Nápad obnovit starou cestu ke Karlovu vznikl při jedné procházce během loňské zimy. Cesta je poměrně blízko mého bydliště, přesto jsem o ní nevěděl. Je (teď už byla) tak zarostlá náletem, že Vás ani nenapadne, že tam vůbec nějaká kdysi byla. Zde se odkazuji na článek v POODŘÍ 2/2021, kde je popsána historie Karlova dvora.

Při pochůzce jsem zjistil, že tudy dokonce vedla turistická značená trasa. Podle stavu původního značení na stromech musela být minimálně před 30 lety přeměrována na polní cestu kolem Husího potoka. Tak se zrodil plán zprůchodnit tuto cestu a v koordinaci s KČT obnovit původní trasu.

Ve spolupráci s vedením obce Hladké Životice a řadou místních i přespolních dobrovolníků jsme na jaře 2022 provedli odstranění náletových dřevin, likvidaci nalezené černé skládky, odfrézování pařezků a celkovou úpravu cesty. V plánu máme ještě umístit odpočinkovou lavičku a informační tabuli.

A výsledek? Obnovená cesta v délce cca 750 m nabízí příjemnou procházku pod korunami stromů a na svém konci se napojuje na nedávno vysázenou dubovou alej.

Díky všem, kteří pomohli.

Restaurování náhrobku Emila Teltschika v Jakubčovicích nad Odrou

Radka Pavelková

Obec Jakubčovice nad Odrou, společně se sponzory z řad podnikatelů a firem, provedla v roce 2021 zrestaurování náhrobku Emila Teltschika – v souvislosti se 100. výročí jeho úmrtí.

Celková finanční částka poskytnuta na rekonstrukci náhrobku z rozpočtu obce činila 149 100 Kč. Přispění z řad dárců činilo 102 tis. Kč, za což jim velmi děkujeme.

Náhrobek je umístěn na městském hřbitově v Odřích v sekci IV.

Rekonstrukci provedla firma KAMENICTVÍ Jiří Březa ze sousedních Heřmáněk.

Práce spočívaly mimo jiné v chemickém a mechanickém odstranění znečištění na kamenných blocích, vyplnění středové praskliny na hlavním kamenném bloku speciálním tmelem na mramor a žulu. Podobně bylo provedeno tmelení nápisové části pomníku a následně byly znovu vysekány chybějící znaky, byl obnoven celý nápis a deska s nápisem byla přebroušena a přeleštěna. Dále byla provedena trojnásobná penetrace pomníku, zajišťující zpevnění povrchu kamene, pískování a nátěr kovového prvku a na závěr srovnání terénu před pomníkem a výsev trávy.

Emil Teltschik patřil nejen k významným rodákům naší obce, ale také velkou měrou přispěl k technickému rozvoji v obci vybudováním továrny na knoflíky, otevřením kamenolomu a v neposlední řadě vybudováním vodního náhonu, který sloužil pro pohánění vodní turbíny ve výše uvedené továrně.

Současně byl vodní náhon hnací silou pro tzv. Balhárkův mlýn v Jakubčovicích a rovněž pro mlýn Wesselsky v Loučkách. Obci Jakubčovice se podařilo v roce 2021 ve dvou etapách vyčistit vodní náhon od nánosů a naplavenin v celé jeho délce, tj. 1,8 km. Vyčištěná byla zároveň i nádrž před původní továrnou (dnes firma Metal MB) nákladem 2 161 tis. Kč. Na čištění náhonu se podařilo získat individuální dotaci z Moravskoslezského kraje ve výši 200 tis. Kč.

Náhrobek po provedené restauraci. Foto archiv obce Jakubčovice nad Odrou.

Počasí prvního pololetí roku 2022

Petr Dobeš

Průměrná teplota vzduchu v prvním pololetí 2022 dosáhla hodnoty 7,6 °C, což je o 1,1 °C více, než dlouhodobý průměr za období 1979–2013. Normální byly měsíce březen a květen. Duben byl chladnější o 1,8 °C a tedy podnormální. Naopak leden a červen byly teplotně nadnormální a únor, s odchylkou + 4,1 °C, dokonce mimořádně nadnormální.

Nejnižší teplota -10,3 °C byla naměřena 12. března. Nejvyšší teplota vzduchu byla dosažena v poslední den I. pololetí, 30. června, kdy vystoupala na hodnotu 32,7 °C. Letních dnů se vyskytlo 18, prvních z nich 11. května. Tropických dnů bylo doposud pět, s prvním výskytem 20. června.

Srážek napadlo 200,4 mm, což je pouze 66 % dlouhodobého průměru. Tato hodnota představuje třetí nejnížší hodnotu pro první pololetí od roku 1979. Nižší úhrn srážek za měsíce leden – červen byl zaznamenán pouze v letech 2003 (178,2 mm) a 1993 (183,6 mm). Srážkově normální byly měsíce únor, duben a červen. Podnormální byl měsíc březen a měsíce leden a květen byly hodnoceny jako silně podnormální. V květnu napadlo pouhých 41 % obvyklého množství srážek pro tento měsíc. Nejvyšší denní úhrn srážek, 18,9 mm, připadá na 13. června. V březnu bylo pouze pět srážkových dnů, což je nejnížší březnový počet od roku 1979.

Množství oblačnosti v měsíci březnu dosáhlo v Suchdole nad Odrou hodnoty 4,2 desetin (42 % oblohy zataženo oblaky, tato hodnota je vypočítána z pozorování, které se provádí třikrát denně). Je to nejnížší

březnové množství oblačnosti od začátku pozorování v roce 2002. V březnu byl také pozorován nejvyšší počet jasných dnů pro tento kalendářní měsíc a to 12.

Nejsilnější vítr foukal 17. února a také 20. června, kdy jeho nárazy dosahovaly 22 m/s. Žádné vážnější škody v naší oblasti nezpůsobil, jen pár polámaných větví v ulicích.

Bouřky se vyskytly v 11 dnech – nejvíce v červnu, kdy bouřilo v šesti dnech. První letošní bouřka nastala 15. dubna. Kroupy se v prvním pololetí nevyskytly.

Sněhová pokrývka ležela po dobu osmi dnů. Sedm dní v lednu a jeden den v dubnu, kdy se 3. dubna vyskytla naposledy. Celková suma výšek nového sněhu v prvním pololetí činí 12 cm.

Zdrojem dat o teplotě vzduchu a srážkových úhrnech jsou měření pana Ladislava Rošlapila na Šlechtitelské stanici v Hladkých Živicích. Ten pozoruje stav počasí od roku 1972, avšak měření z let 1972–1978 se dochovaly jen ve formě měsíčních hodnot. Ostatní meteorologické prvky a jevy (oblačnost, rychlost větru, typ srážek, dohlednost, atmosférické jevy, bouřkové jevy a sněhová pokrývka) pozoruje autor tohoto příspěvku v Suchdole nad Odrou od roku 1997. Ve stavu, kdy lze údaje vzájemně porovnávat, jsou však až záznamy od roku 2002.

Mgr. Petr Dobeš

Kontakt: dobes.petr@centrum.cz

	leden	únor	březen	duben	květen	červen	I. pololetí
průměrná teplota	0,5	3,3	2,6	6,7	14,1	18,4	7,6
minimální teplota	-9,6	-5,6	-10,3	-3,8	0,6	6,4	-10,3
maximální teplota	11,8	11,6	20,4	21,6	27,0	32,7	32,7

	leden	únor	březen	duben	květen	červen	I. pololetí
dny arktické	0	0	0	0	0	0	0
dny ledové	3	0	0	1	0	0	4
dny mrazové	25	14	26	15	0	0	80
dny letní	0	0	0	0	3	15	18
dny tropické	0	0	0	0	0	5	5

	leden	únor	březen	duben	květen	červen	I. pololetí
počet srážkových dnů	13	12	5	13	11	12	66
srážkový úhrn	15,4	21,9	17,1	44,6	29,2	72,2	200,4

	leden	únor	březen	duben	květen	červen	I. pololetí
počet dnů s bouřk. jevy	0	0	0	2	3	6	11
dnů se souvis. sněh. pok.	7	0	0	1	0	0	8

Blíž přírodě

Pojďte s námi do přírody!

- Navštivte přírodně cenné lokality po celé České republice.
- Vydejte se s námi pěšky, na kole či s kočárky na naučné stezky.
- Sledujte rostliny a živočichy z vyhlídek a pozorovaten.
- Objevte s námi orchidejové louky, pralesy a památné stromy.
- Podívejte se do nitra obnovených rašelinišť a mokřadních luk.
- Vyberte si lokalitu na www.blizprirode.cz a vyrazte s NET4GAS a ČSOP do přírody!

Rozvíjíme společensky odpovědnou politiku ochrany přírody s ohledem na současné a budoucí generace a jsme jedním z největších firemních dárců v oblasti ochrany přírody v České republice.

www.blizprirode.cz

Poodří – Ludvík Kunc, 2007.